תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר זרעים

נועם ירושלמי על חלה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על חלה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-חלה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ג 15
פרק ב 21
הלכה א 21
פרק ג 27
הלכה א 27
הלכה ב 30
הלכה ד 33
הלכה ה 44
פרק ד 67
הלכה ה 67

פרק א

הלכה א

קטע יא

ר"י בן פזי בשם ר"י דר"י בנו של ריב"ב הוא. דתני ר"י בנו של ריב"ב יכול הביא מן הכוסמין ושבולת שועל והשיפון ודין הוא מה אם החטים שכשרו לשאר כל המנחות לא כשרו למנחת העומר (ומה שפי' המפרש מהרא"פ דגמרינן ג"ש דאביב אביב דכתיב בעומר אביב כו' מה אביב זה שעורים אף במנחת העומר שעורים עכ"ל) [ויותר נראה לפרש דחטים נתמעט מהא דאמרי' במנחות (ד' ס"ח) ובמנחות (ד' פ"ד) אם אתה אומר מן החטי' אין שתי הלחם ביכורי' דאם הילפותא הוא מג"ש דאביב אביב. א"כ צריך למעט שאר מינין ואם הם בכלל שעורים. א"כ איך יליף ממנחת סוטה דכתיב בה שעורים] כוסמין ושבולת שועל והשיפון לא כשרו לשאר מנחות אינו דין שלא יוכשרו למנחת העומר השעורים יוכיחו שלא כשרו לשאר כל המנחות וכשרו למנחת העומר. לא אם אמרת בשעורים שמנחת סוטה באה מהם תאמר בכוסמין ושבולת שועל והשיפון שאין מנחת סוטה באה מהם יצאו חטים מן הכתוב וכוסמין ושבולת שועל והשיפון מק"ו. אמר ר' יוסי מסבר סבר ר' יהודא בן פזי שמנחת העומר באה מן הכוסמין ושבולת שועל והשיפון. אלו מן דאמר תאנים שחורות עלי שמא אינו מותר בלבנות. אלא שחורות אמר לבנות לא אמר. והכא שעורה אביב אמר שבולת שועל אביב לא אמר. ברם כרבנן ג' מינים הן השיפון מין כוסמין שבולת שועל מין שעורים:

והנה הא דאמר ר' יוסי מסבר סבר ר' יהודא בן פזי שמנחת העומר באה מן הכוסמין אין לזה פירוש כלל. והמפרש נדחק בכל הסוגי' ופי' בדוחק למאוד ע"כ נראה לי שנתחלפו השורות והוא ט"ס וכצ"ל ר"י בן פזי בשם ר' יוחנן ר"י בנו של ריב"ב היא דתני ריב"ב אומר יכול כו' יצאו חטים מן הכתוב וכוסמין ושבולת שועל והשיפון מק"ו [ואח"כ צריך לגרוס] ברם כרבנן ג' מינים הם השיפון מין כוסמין שבולת שועל מין שעורים (פי' שאומר מדתני במתניתין חמשה דברים חייבים בחלה ור"י ב"פ סובר דהא דתני חמשה דברים כו' הוי כמו חמשה מינים. (פי' שקשה לו מהמתניתין דריש כלאים החטים והזונין אינם כלאים זב"ז. והשעורים ושבולת שועל והכוסמין והשיפון כו' ואמרינן התם זוגות קתני. א"כ השעורים הוי של מין א' עם שבולת שועל והכוסמין מין א' עם שיפון. וא"כ איך אמר חמשה דברים חייבין בחלה. וע"ז אמר ר"י ב"פ דריב"ב היא דממעט מדכתיב שעורים שבולת שועל וכוסמין ושיפון. וא"כ סובר דשבולת שועל לא הוי מין של שעורים וע"כ חשיב ה' דברים חייבין בחלה. וע"ז אומר ברם כרבנן ג' מינים הן השיפון מין כוסמין

שבולת שועל מין שעורים. וא"כ ליכא רק ג' מינים. וא"כ איך קאמר חמשה דברים חייבין בחלה:

ואח"כ צריך לגרוס אמר ר' יוסי מסבר סבר ר"י ב"פ שמנחת העומר באה מן הכוסמין ושבולת שועל והשיפון. אלו מן דאמר תאנים שחורות שמא אינו מותר בלבנות. אלא שחורות אמר לבנות לא אמר. והכא שעורה אביב אמר שבולת שועל אביב לא אמר (פי' דקאמר דמשמע דמדייק מדריב"ב שסובר דשבולת שועל לא הוי מין שעורים מדיליף דמנחת העומר דווקא מן השעורים ולא מן השבולת שועל וע"ז אומר דזה אינו תלוי בזה דאפי' הוי מין א' אעפ"כ כיון דכתיב אביב ואביב לא נאמר רק בשעורים ע"כ שעורים דווקא ואינו יכול להביא משבולת שועל אפי' לרבנן שסוברים דהוי מין א'. דאלו מן דאמר תאנים שחורות עלו שמא אינו מותר בלבנות אלא שחורות אמר לבנות לא אמר. והכא שעורה אביב אמר שבולת שועל אביב לא אמר [ונקט הדרש של ר"א דילפינן מדכתיב אביב] וא"כ לפי"ז אין ראי' מריב"ב נמי. וא"כ כמאן אתי הא דתנן חמשה דברים משמע שהם חמשה מינים:

וע"ז אומר רבנן דקיסרין בעון מה תנינן ה' מינים לא חמשה דברים שני דברים מין א' ושני דברים מין א' ופי' שאומר ה' דברים אבל מ"מ הם רק ג' מיני'. היינו חטים מין א' ושעורים ושבולת שועל הוי ג"כ מין א'. וכוסמין ושיפון נמי מין א' והא דתני חמשה דברים אין הפי' שהוא חמשה מינים ודוק:

קטע יד

שם תמן תנינן איזו מין במינו החטים אין מצטרפין עם הכל אלא עם הכוסמין. השעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החטים ור' יוסי אמר סתם (פי' לא משום ר' יוחנן ר' יונה אמר בשם ר' יוחנן תמן בנשוך וכאן בבלול (פי' דהא דתנן ומצטרפין זע"ז מיירי בבלול. והא דתנן החטים אין מצטרפין עם הכל אלא עם הכוסמין כו' מיירי בנשוך ואיפשר לומר דהא דאמר ר' יוסי אמר סתם ר' יונה אמר בשם ר' יוחנן משום דאיפשר לומר דהא דמחלקינן בין נשוך לבלול היינו דווקא אי אמרינן דחיבור של נשוך אינו דבר תורה אבל אי אמרינן דחיבור של נשוך הוא ד"ת אין נ"מ בין בלול לנשוך ע"כ אמר ר' יונה אמר בשם ר' יוחנן והוא כמו דאמרינן (פ"ג דחלה) אתפלגון ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר הנשוך תורה. רשב"ל אמר אין הנשוך תורה. וע"ז אומר דאעפ"י שר' יוחנן סובר דהנשוך תורה. אעפ"כ לענין אם נתערבו חטין עם שעורים יש נ"מ בין נשוך לבלול ועיין לקמן בירושלמי (רפ"ד דחלה) אית תנא תני כל המינים מצטרפים זע"ז. על דעתי' דהך תנא מה בין נשוך מה בין בלול (פי' כיון דהך תנא ברא סובר שכל המינים מצטרפים. וא"כ

מהו החילוק בין נשוך בין בלול כו' משום דאי אמרינן דאין כל המינים מצטרפים יש חילוק בין נשוך לבלול דבנשוך אין כל המינים מצטרפים. אבל בבלול מצטרפים):

שם תני ר' חייא וכולן שבללם תבואה קמחים ובצקות מצטרפין כו' מהו שילקו על חלתן ד"ת ר' יונה בשם שמואל ר' יוסי ר' אבהו בשם רשב"ל אין לוקין על חלתן דבר תורה (פי' אפי' בבלול נמי אין לוקין על חלתן ד"ת. וכמו שאומר לקמן דשני דברים רבים על דבר א' ומבטלין אותו) אמר ר"י ב"א רשב"ל כדעתי' דאתפלגון הפיגול והנותר ששחקן ר' יוחנן אמר לא ביטלו זא"ז ורשב"ל אמר ביטלו זא"ז (פי' דרשב"ל לטעמי' שאומר בזבחים (ד' ע"ח) דהפיגול והנותר מבטלין זא"ז. ה"נ אין לוקין על חלתן ד"ת משום דמבטלין זא"ז). ונראה לי שסובר הירושלמי כמו דס"ד תחילה בזבחים (שם) דהא דפיגול ונותר מיירי במין בשאינו מינו. וכמו שפי' רש"י בזבחים (ד' ע"ח) אמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זב"ז פטור א"א שלא ירבה מין א' על חבירו ויבטלנו כו' ש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא (ופי' רש"י דקס"ד השתא דאפי' פיגול ונותר מב' מינים שטעמו של זה ניכר בזה נמי פטור לר"ל כגון האי בשר והאי שירי מנחה עכ"ל. ולא כמו דמסיק הש"ס דילן בזבחים (שם) אלא מין בשאינו מינו בטעמא מין במינו ברובה כו' ופירש"י וכי קאמר ר"ל בפיגול ונותר של מין במינו דליכא למיקם אטעמא:

וע"כ אומר דר"ל לטעמי' שסובר דהפיגול והנותר מבטלין זא"ז (פי' משום דס"ל דנותן טעם ברוב לאו דאוריית' וכל א' בטל בשל חבירו אע"ג דכולם הם איסור אעפ"כ מבטלין זא"ז וה"נ ס"ל בחלה דמבטלין זא"ז אם עירב מחמשה מינים (דאל"ה מהו הדמיון הא התם הוא מין במינו אלא דהאיסורים מחולקים. אבל הכא המינים מחולקים והאיסור א'. אלא ודאי דסברת הירושלמי הוא דהביטול הוא מצד שהטעמים חלוקים. אבל לא מצד האיסורים. והא דמבטלין זא"ז אע"ג דהוי מין בשאינו מינו ואינו בטל ברוב ואיפשר לומר משום דהירושל' לטעמי' דס"ל דטעם כעיקר הוא רק מדרבנן דאמרינן בירושלמי (פ"ג דערלה) ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל נותני טעמים אין לוקין עליהם עד שיטעום טעם ממשו של איסור. ולפי פי' רש"י בע"ג (ד' ס"ו) הוא מחמת דהוי דרבנן:

ולפי זה אי אמרינן דהירושלמי ס"ל טעם כעיקר דרבנן א"כ לכאורה קשי' מהא דתנן העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בו טעם דגן חייבת בחלה כו' ואדם יוצא בה י"ח בפסח ומסקינן בזבחים (שם) דהא דאמר ר"ל הפיגול והנותר מיירי דווקא במין במינו. אבל מיקבשאינו מינו נא בטל. ולהירושלמי ביארתי דמיירי אפי' במין בשאינו מינו מצד דשני דברים רבים על א' ומבטלים אותו. והא דקאמרינן העושה עיסה מן החטים ומן האורז חייב בחלה ואדם יוצא בה י"ח בפסח איפשר לומר כמו דאמרינן

בירושלמי (רפ"ג דחלה) ר' הילא בשם רשב"ל לא שנו אלא העושה עיסה מן החיטין ומן האורז ואינו נגרר אלא עם החיטין בלבד. וא"כ הטעם משום שנגרר אחר החיטין ובא לידי חימוץ [ולפי"ז לא היו צריכים לדוחק שנדחק הרא"ש בסוף הלכות חלה שכתב והירושלמי שפי' הטעם משום גרירה משום דהוי קשה לי' נהי דאזלינן בתר טעם וחשיב כולה חיטין מ"מ כיון דרובה אורז אין בא לידי חימוץ. ואיך יוצא בה משום מצה. ולכך הוצרך לפרש הטעם דהחטה גורר את האורז וגורם לבוא לידי חימוץ. דלפי מה שביארתי דהירושלמי ס"ל דטעם כעיקר דרבנן הא שפיר דע"כ צריך לטעמא דגרירה:

וע"ז אמר ר' יוסי ולא דמיין תמן זה אסור וזה אסור ברם הכא שני דברים רבים על דבר א' ומבטלין אותו וכבר ביטלו עד שלא נעשה איסור אלו א' עשה חמש עיסיות מחמשת מינים ועירבו ואמר רשב"ל אין לוקין על חלתן ד"ת יאות (פי' אם הי' חמש עיסיות שיש בכל א' שיעור חלה. ואמר רשב"ל אין לוקין על חלתן ד"ת יאות דאז הוה אמרינן דרשב"ל לטעמי' דאיסורין מבטלין זא"ז. אבל הכא מיירי שלא הי' עדיין חיוב חלה בכל א'. וע"כ כ"ע מודו דשני דברים רבים על דבר א' ומבטלין אותו):

וא"כ מוכח מהירושלמי דאפי' אם הוא איסור א' כל שחלוקים בטעמן מבטלין זא"ז דהא אומר בירושלמי דאלו א' עשה חמש עיסיות מחמשת מינים ועירבו ואמר רשב"ל לוקין על חלתן דבר תורה יאות ופי' הוי אמרינן דרשב"ל לטעמי' דס"ל דאיסורין מבטלין זא"ז. ולכאורה א"כ האיך מייתי מהא דרשב"ל דאמר הפיגול והנותר כו' דהתם האיסורין חלוקין. ולכאורה הי' איפשר ליישב כמו שהקשו התוס' בזבחים (ד' ע"ח) דהא תנן במעילה (ד' י"ז) הפיגול והנותר אין מצטרפים זע"ז מפני שהם ב' שמות. ואמר בגמ' לא שנו אלא לטומאת ידים דמדרבנן. אבל לענין אכילה מצטרפין דתני' ר"א אומר לא יאכל כו' קודש הם כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו. וי"ל דהתם בדלא מיערב אבל הכא דמיערב בטל דאיסורין מבטלין זא"ז. א"נ הכא ללקות משום פיגול ונותר קאי אבל התם מיירי לעבור עליו משום שכל שבקודש פסול בא הכתוב כו'. ועוד התם נהי דאיסורא איכא אבל מלקות ליכא עכ"ל:

וא"כ איפשר לומר דהירושלמי ס"ל דהוי איסור א' משום כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו דהטעם בטל ברוב. אך לשיטת הירושלמי אינו מוכרח כל כך דהא במעילה (ד' י"ט) תנן הפיגול והנותר אין מצטרפין מפני שהם ב' שמות ואמרינן בגמ' אמר ר"י א"ש לא שנו אלא לטומאת ידים דמדרבנן אבל לענין אכילה מצטרפין דתני' ר"א אומר לא יאכל כי קודש הוא כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו. וא"כ לשיטת הירושלמי מוכרחין אנו לומר דקאי על פיגול ונותר. דהא אמרינן בירושלמי

(פ"ז דפסחים הי"ב) וכן (בסוף פסחים) ר' סימון בשם ריב"ל הפיגול והנותר מצטרפין לטמא את הידים כו' וא"כ כיון דס"ל להירושלמי דהפיגול והנותר מצטרפין לטמא את הידים. א"כ הא דתנן הפיגול והנותר אין מצטרפין מפני שהם ב' שמות קאי לענין אכילה וא"כ הוי ב' איסורין והירושלמי מייתי לה לענין חלה דהוי הכל משם א' דהיינו משום טבל לחלה:

וכן משמע בירושלמי (פ"ק דחלה) האוכל מהם כזית בפסח יצא ידי חובתו כזית חמץ חייב בה כרת ואמרינן שם אמר ר' יעקב בר זבדא זאת אומרת שלוקין על חלתן ד"ת (פי' מדמצטרפין לענין חמץ ללקות ולא אמרינן שיבטלו זא"ז) ר' ירמי' בשם ר' חייא בר ווא תיפתר שאכל כזית מזה וכזית מזה (פי' הא דתנן שהאוכל מהם חייב כרת היינו שאכל מכל א' לבדו) א"ר יוסי אפי' תימר כזית בכולן שני' הוא שכולם לשם חמץ ופי' דכיון דהוי איסור א' ע"כ לא שייך לומר מבטלין זא"ז) מחלפא שיטתי' דר' יוסי תמן הוא אומר שני דברים רבים על דבר א' ומבטלין אותו וכא הוא אמר הכין (פי' וא"כ מוכח דס"ל דאפי' באיסור א' מבטלין זא"ז) א"ר יוסי בר בון כיני מתניתין או כזית מזה וכזית מזה (פי' או כזית מזה או מזה אלמא דאפי' באיסור א' מבטלין זא"ז):

[**והנה** צריך לבאר דבמאי פליגי ר"י ור"ל בהא דפליגי בהפיגול והנותר ששחקן דר' יוחנן ס"ל דלא ביטלו זה את זה ור"ל אמר ביטלו זה את זה וליכא למימר דאזלי לטעמיי' (פ"ה דפסחים ה"ד) דאתפלגון שני יו"ט של גליות ר' יוחנן אמר מקבלין התרא' על הספק רשב"ל אמר אין מקבלין התרא' על הספק וע"כ אזלי לטעמיי' דר' יוחנן ס"ל דהתראת ס' שמי' התראה ע"כ ס"ל דאין מבטלין זא"ז ולוקה משום דס"ל התראת ס' שמי' התראה ור"ל ס"ל דאינו לוקה משום דס"ל התראת ספק לא שמי' התראה וכמו דאמרינן בזבחים (דף ע"ח) אמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זב"ז ואכלן פטור א"א שלא ירבה מין א' על חבירו ויבטלנו כו' וש"מ התראת ספק לא שמי' התראה:

אך אעפ"כ אי איפשר לומר כן לשיטת הירושלמי דהא אמרינן אמר ר' אבהו בשם רשב"ל אין לוקין על חלתן ד"ת אמר ר' יעקב רשב"ל כדעתי' דאתפלגון הפיגול והנותר ששחקן ר' יוחנן אמר לא ביטלו זא"ז רשב"ל אמר ביטלו זא"ז כו' וא"כ כיון דאמרינן דע"כ סובר ר"ל בחלה דאין לוקין על חלתן ד"ת הא גבי חלה איסור א' וא"כ מה שייך שם התראת ס' כיון דחד לאו הוא:

ע"כ נראה לי דהטעם הוא דאזלי לטעמיי' במה דפליגי (רפ"ד דתרומות ופ"ג דחלה) דאמר ר' שמעון בן לקיש בשם חזקי' טבל בטל ברוב כו' א"ר יוחנן אין הטבל בטל ברוב וכבר ביארתי שם דמוכח כל הסוגי' שם דר' יוחנן ס"ל דאין הטבל בטל ברוב מדאורייתא

וביארתי שם עפ"י מה שכתב הר"ן בנדרים (דף נ"ב) בענין דבר שיש לו מתירין דאינו בטל דה"ט דמין במינו לא בטיל לפי שכל שהוא דומה לחבירו אינו מחלישו ומבטלו אלא מעמידו ומחזיקו ומשום הכי ס"ל לר"י בכולהו איסורי דמין במינו לא בטיל ורבנן לא משמע להו הכי דמכל מקום מין במינו דאיסור והיתר אין דומין זה לזה כיון דחד אסור וחד שרי שאין ראוי לילך אחר דמיונם בעצם אלא אחר חילוקם באיסור והיתר אלא היינו טעמא דדם הפר אינו מבטל דם השעיר משום דשניהם עולין כלומר שכשירין לזריקה אין מבטלין זה את זה דכי היכי דאזיל ר' יהודא אחר דמיון העצם אזלי רבנן אחר דמיון ההיתר ולפיכך כל שחלוקים באיסור והיתר אפי' מין במינו בטלי דה"ל כמין בשאינו מינו ומשום הכי אמרינן דבדבר שיש לו מתירין נטו רבנן משום חומרא לדר' יהודה דכיון שאין דבר זה חלוק מן ההיתר לגמרי באיסור והיתר שהרי אף הוא סופו להיות ניתר כמוהו אמרינן שאינו בטל במינו כו' וע"כ ס"ל לר' יוחנן (לשיטת הירושלמי) דדשיל"מ לא בטל מדאורייתא ור"ל ס"ל דדווקא עולין אין מבטלין זא"ז אבל לא מחמת הדמיון דשניהם היתר.

וע"כ פליגי נמי ר' יוחנן ור"ל אם איסורים מבטלים זא"ז כיון דשניהם הם מין איסור וא"כ לר' יוחנן דס"ל דהטעם דלרבנן לא בטיל משום דאזלינן אחר דמיון ההיתר וע"כ ה"ל כמין במינו וכל דבר שהוא דומה לחבירו אינו מחלישו ומבטלו אלא מעמידו ומחזיקו וה"נ כיון דשניהם איסור ע"כ אין מבטלים זה את זה וכן כתב הר"ן בספ"ז דנדרים (דף נ"ט) אעפ"י שאין האיסורים כו' מ"מ איסור באיסור הוא ודברים שהן שוים זה לזה לגמרי אין א' מהם מבטל את חבירו כו' עיין שם ור"ל סובר דלא אזלינן אחר דמיון האיסור שיהא רבנן אומרים בזה דלא בטל ואע"ג דדבר שיש לו מתירין היינו דווקא במין במינו אבל לא במין בשאינו מינו והכא אמרינן דאין לוקין על חלתן ד"ת דהיינו בבלול מחמשת המינים וא"כ אפי' לר' יוחנן נמי אין לוקין דמבטלים זא"ז:

אך זה יתבאר ג"כ עפ"י מה שכתב הר"ן דאם יש לו עכשיו היתר כי ההיא דפ' משילין (דף ל"ט) שאף מים ומלח מותרים עכשיו במקום שרגלי שתיהם שוין בה הרי נתקרב הרבה היתר של עיסה למים ומלח שאף עכשיו שניהם מותרים וכיון שהיתרן קרוב אי איפשר לחילוק שיש בין מין לשאינו מינו שישלימנו כו' וה"נ כיון דשניהם מין איסור א"כ הם דומים לגמרי זה לזה וע"כ ס"ל לר' יוחנן דאין מבטלין זא"ז ור"ל ס"ל דלא אזלינן אחר דמיון ההיתר וכן האיסור וע"כ ס"ל דמבטלים זא"ז וע"כ ס"ל דאין לוקין על חלתן ד"ת וע"ז אומר אמר ר' יעקב בר אחא רשב"ל כדעתי' דאתפלגון הפיגול והנותר ששחקן

ר' יוחנן אמר לא ביטלו זא"ז ורשב"ל אמר ביטלו זא"ז והוא משום דלר' יוחנן הוי כמין במינו דעולין וע"כ אין מבטלים זא"ז:

וע"ז אמר ר"י ולא דמיין תמן זה אסור וזה אסור (כצ"ל) ברם הכא שני דברים רבים על דבר א' ומבטלין אותו וכבר ביטלו עד שלא נעשה איסור אלו א' עשה כו' מחמשת המינים ועירבו ואמר רשב"ל אין לוקין על חלתן ד"ת יאות (סי' שאומר דאין זה דומה להא דפליגי ר"י ור"ל אם איסורין מבטלין זא"ז דהא דאמר ר"ל אין לוקין על חלתן ד"ת הוא משום שכבר ביטלו עד שלא נעשה איסור אלו א' עשה חמש עיסיות מחמשת מינין ועירבו וא"ר שמעון בן לקיש אין לוקין על חלתן ד"ת יאות (פי' הי' איפשר לומר דר"ל אזיל לטעמי' דס"ל דאיסורין מבטלין זא"ז אבל הכא כבר ביטלו עד שלא נעשה איסור שלא הוטבלו עדיין לחלה וע"כ אין לוקין על חלתן ד"ת לכ"ע):

ולכאורה היה איפשר לומר דפליגי בזה בירושלמי (פ"ג דחלה) א"ר הילא בין כרבנן דהכא בין כרבנן דתמן אמרין עד שיהא רובה דגן וטעמי' דגן רב הונא אמר טעמא דגן אעפ"י שאין רובה דגן. ולכאורה פליגי בזה דר' הילא סובר דטעם כעיקר דרבנן ע"כ אמר עד שיהא רובה דגן וטעמי' דגן דאי הוי רובה אורז היה בטל ברוב משום שסובר דטעם כעיקר הוא דרבנן ורב הונא דאמר טעמי' דגן אעפ"י שאין רובה דגן משום דטעם כעיקר דאורייתא

אבל באמת לא פליגי בזה דא"כ איך אמרינן שם מתנית' פליגא על רב הונא עירב בה שאר מינים עד שיהא רובה דגן וטעמו דגן פתר לה במינים אחרים וא"כ במינים אחרים מודה רב הונא דבעי רובה דגן וטעמו דגן אלמא דהפלוגתא אי הא דאמרינן דאורז מפני שנגרר אחר חיטין ע"כ אפי' רובה אורז נמי חייב בחלה ואדם יוצא בה י"ח כיון שהוא נגרר עם החיטים וא"כ בא לידי חמץ ומצה וע"כ אמר ר' הילא דאעפ"כ בעינן רובה דבין כרבנן דהכא בין כרבנן דתמן בעינן רובא דגן וטעמו דגן (ואיפשר דלר' הילא לא צריך לטעמא דנגרר האורז עם החיטין. והראיה דהא הירושלמי מביא אח"כ הברייתא עירב בה שאר מינים עד שיהא רובה דגן וטעמו דגן וקאמר הירושלמי דרב הונא פתר לה בשאר מינים וא"כ משמע דלרבי הילא שוה אורז לשאר מיני' דבשניהם בעינן רובה דגן וטעמו דגן (דכיון דרובה דגן בודאי הוי טעמו דגן) ורב הונא סובר דבאור כיון דנגרר אחר חיטין על כן לא בעינן כלל רובה דגן וטעמו דגן:

וע"ז קאמר הירושלמי מתניתא פליגא על רבי הילא הנוטל שאור מעיסת חטים ונותנה לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה אלמא דבטעמא לחוד סגי ולא בעינן רובה דגן והא דלא פריך מריש' דמתניתין משום דהתם קאמר העושה

עיסה מן החטים ומן האורז איפשר לומר דדוקא רובה דגן אבל הכא קאמר הנוטל שאור מעיסת חטים ונותן לעיסת האורז משמע דרובה אורז ובטעם לחוד סגי וע"ז משני בגין ניתני דבתרא א"כ למה אמרו הטבל אוסר בכל שהוא מין במינו ושלא במינו בנותן טעם (פי' דטבל אוסר שלא במינו בנותן טעם לחוד. דאפי' אי טעם כעיקר דרבנן מ"מ אסור לאכול בנ"ט לחוד. ע"כ נקט תחילה אם יש בו טעם דגן. אבל באמת להתחייב בחלה בעינן דווקא רובה דגן וטעמו דגן ודלא כפי' המפרש שם] והא דקאמר ר' הילא (רפ"ק דחלה) הטעם משום דאורז נגרר אחר חיטים היינו למי שאומר דטעמו דגן אעפ"י שאין רובה דגן וכמו דאמרינן הכא ר' יוסי הוה מסמיך לר' הילא שמע קלי' דר' הילא יתיב מתני ר' יוחנן טעמי' דגן אעפ"י שאין רובה דגן כו':

אבל שיטת הירושלמי נראה לי דס"ל טעם כעיקר דרבנן והכי משמע בירושלמי (פ"ו דנזיר) ר' אבהו בשם ר"י כל נותני טעמים אין לוקין עליהם עד שיטעום טעם ממשו של איסור. התיב ר' חייא בר יוסף קומי ר' יוחנן הרי בשר בחלב לא טעם טעם ממשו של איסור ואת אמר לוקה וקבלה אמר ר' בון בר חייא קומי ר' זעירא מאי וקבלה כאינש דאמר בעל דיני' קבלי' (פי' משום דיש לדחות דשאני התם דדרך בישול אסרה תורה) עכ"פ מדמקשה לי' מבשר בחלב ש"מ דקאי אשאינו מינו וכן משמע שם מהא דמקשה על ר' זעירא דקאמר מתניתא מסייע לר' בא בר ממל כו' אלא שאם שרה ענבים במים ושרה פתו ביין כו' מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה אלמא דר' זעירא קאמר אפי' במין בשאינו מינו ואפ"ה אמר דאין לוקין אלמא דס"ל דטעם כעיקר ולא כשיטת הש"ס דילן ודוק:

והכי משמע בירושלמי (פ"ב דפסחים ה' ד') והא תני יוצאים במצה מתובל' אעפ"י שאין בה טעם דגן והוא שיהא רובה דגן סברין מימר מתובלת מתובלת אגוזים אלמא דאם אין רובה דגן אעפ"י שיש בה טעם דגן אעפ"כ בטיל ברוב וא"כ אם טעם כעיקר דאורייתא א"כ איך בטיל מין בשאינו מינו ברוב. אלא ודאי דס"ל להירושלמי דטעם כעיקר הוא דרבנן ועיין במנחות (דף כ"ג) בתוס' ד"ה תיבלה בקצח לענין מצ' מתני' כדקתני מצה היא אלא שנקראת מצה מתובלת ובתוספתא דפסחים תני כה"ג יוצאין במצה מתובלת אבל ברייתא זו לא אשכחן לא במנחו' ולא בפסחים עכ"ל. ולי נרא' שזה הברייתא שמביא הירושלמי אלא שהוא בשינוי קצת וכמו דמתרץ הכא במאי עסקינן דלא אפיש לה תבלין דרובה מצה היא ולא בטלה והירושלמי מביא הברייתא להדי' והוא שיהא רובה דגן עכ"פ מוכח מזה דס"ל להירושלמי דטעם כעיקר הוא מדרבנן וע"ש בתוס' ד"ה אלא כו' ודוק:

קטע יח

שם ואסורין בחדש מלפני הפסח אית תניי תני מלפני הפסח. ואית תניי תני מלפני העומר. מ"ד לפני הפסח מסייע לר"י מ"ד לפני העומר מסייע לחזקי' דאמר ר' יונה בשם חזקי' בשעת הקרבן קרבן מתיר שלא בשעת הקרבן היום מתיר ור' יוחנן אמר בין בשעת קרבן בין שלא בשעת קרבן היום מתיר כו' מודה ר' יוחנן באיסור שהוא אסור איסורו מהו ר' ירמיה אמר איסורו דבר תורה ר' יונה ור' יוסי תרוייהו אמרין איסורו מדבריהם אמר ר' יוסי מיליהון דרבנן מסייעין לי' דתנינן תמן אין מביאין מנחות וביכורים ומנחת בהמה (פי' מנחת נסכים של בהמה (כמו שפי' רש"י במנחות (דף ס"ח) קודם לעומר ואם הביא פסול) ר' הושעי' דרומא כו' בשם ר' יוחנן לא שני' אלא שלשה עשר וארבעה עשר וחמשה עשר הא ששה עשר עבר והביא כשר. אין תימר איסורו ד"ת לא שני' היא שלשה עשר היא ארבעה עשר היא חמשה עשר היא ששה עשר עבר והביא פסול ועוד מן הדא דא"ר זעירא עלי' דרב בר דעתון דבנוי דר' חייא רבה הוא סבר כותהון אין תימר איסורו ד"ת רב בר דעתיה דר' יוחנן הוא עכ"ל:

ופירש המפרש מהרא"פ דרב ס"ל דבשעת המקדש אסור עד הבאת העומר וש"מ הא דמודה ר' יוחנן דאסור ע"כ מדבריהן קאמר דאי מד"ת כר' יוחנן נמי קאמר עכ"ל. ותמיהני דאם זהו רב דאמרינן במנחות (דף ס"ח) רב ושמואל דאמרי תרוייהו בזמן שביהמ"ק קיים עומר מתיר בזמן שאין ביהמ"ק קיים האיר המזרח מתיר כו' ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו אפי' בזמן שאין ביה"מ קיים האיר המזרח מתיר. והא כתיב עד הביאכם למצוה כו' אם זהו רב דאמר עלי' ר' זירא דסבר דבנוי דר' חייא. א"כ מוכח דפליג עם ר' יוחנן להדי' ואפי' אם ר' יוחנן סובר דאסור ד"ת אעפ"כ רב סובר דעובר בלאו כמו דפליג חזקיה עם ר"י אפי' אם נאמר דס"ל דמדאורייתא הוא ואם הירושלמי לא סבר להאי פלוגתא דרב א"כ על איזה רב קאי.

ע"כ נראה לי דקאי על הא דאמרינן במנחות (דף ד') אמר רב מנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסולה הואיל ובאת להתיר ולא התירה. וכן אתה באשם נזיר ובאשם מצורע ששחטן שלא לשמן פסולין הואיל ובא להכשיר ולא הכשירו כו' מיתיבי אשם מצורע שנשחט שלא לשמו או שלא ניתן מדמו ע"ג בהונות ה"ז עולה לגבי מזבח וטעון נסכי' וצריך אשם אחר להכשירו תיובתא דרב ורשב"ל אמר מנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשירים ושירי' אין נאכלים עד שתביא מנחת העומר ותתירנה. מקרב היכי קרבי ממשקה ישראל מן המותר לישראל. אמר רב אדא בר אהבה קסבר ר"ל אין מחוסר זמן לבו ביום וע"כ איפשר לומר דהירושלמי סובר דלא אמר רב רק גבי מנחת העומר שקמצה

שלא לשמה פסול ואין הטעם משום דבא להכשיר ולא הכשירו (דא"כ הוא הדין גבי אשם נזיר ואשם מצורע. וא"כ קשי' עלי' דרב מהך ברייתא דאשם מצורע שנשחט שלא לשמו. אלא הטעם של רב דכיון דקמצה שלא לשמה א"כ לא התירה החדש. וא"כ אינו יכול להקריבה משום משקה ישראל מן המותר לישראל ויש דיחוי אצל קדשים ע"כ אינו יכול להקריבה אפי' לאח"כ ורב סובר דיש מחוסר זמן לבו ביום [וכן הבאתי במ"א ראי'דהירושלמי ס"ל דיש מחוסר זמן לבו ביום דאמרינן בירושלמי (פ"ק דר"ה ה' א') תמן תנינן ביום השמיני היה מביא שלש בהמות חטאת ואשם הדל היה מביא חטאת העוף ועולת העוף ואין חטאת העוף מחוסרת זמן אצל האשם. אמר ר' לעזר כאן התירה התורה להקדיש מחוסרי זמן (פי' דגבי מצורע התירה התורה להקדיש מחוסרי זמן א"כ אי אמרינן דאין מחוסר זמן לבו ביום מאי פריך (וכן מקשה במנחות שם) הקדים חטאתו לאשמו כו' ואי אין מחוסר זמן לבו ביום הא אחר ממרס בדמה ולהקריב אשם והדר ליקרב חטאת וא"כ משמע דהירושלמי ס"ל דיש מחוסר זמן לבו ביום ועיין תוס' שם בד"ה שכתבו דלענין הפרשה קיל טפי וא"כ משמע דס"ל דיש מחוסר זמן לבו ביום (ויש לדחות) והכי מוכח נמי מדפריך הירושלמי אין תימר איסורו ד"ת לא שני' היא שלשה עשר היא ארבעה עשר היא חמשה עשר היא ששה עשר עבר והביא פסול ואי אמרינן דאין מחוסר זמן לבו ביום א"כ דילמא בששה עשר מותר משום דאין מחוסר זמן לבו ביום ודוק:

וע"כ אמר ר' זעירא דזהו הטעם של רב שסובר כבנוי דר' חייא דבשעת העומר דווקא הקרבן מתיר ולא האיר המזרח וע"כ מנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסול משום דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל וכמו דמקשה הש"ס במנחות (שם) והא בעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל [וכן בירושלמי (פרק ב' דערלה) ושה אחד מן הצאן כו' ממשקה ישראל מדבר המותר לישראל וע"כ פסול מנחת העומר שקמצה שלא לשמה בשלמא מנחת העומר שקמצה לשמה התירה התורה. וכמו דאמרינן במנחות (דף ה') דבר שאינו ראוי לעבודה ועיין בתוס' שם ועוד דבשעת הקרבה היא מתרת. וע"כ קאמר רב דמנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסולה (וסובר הירושלמי דלא אמר רק במנחת העומר שקמצה שלא לשמה ולא באשם וע"כ לא קשי' עליה מברייתא. דכיון שאין הטעם משום דבא להכשיר ולא הכשירו):

וע"כ קאמר ר' זירא דס"ל כבנוי דר' חייא דבשעת הקרבן הקרבן מתיר. וע"כ בעינן ממשקה ישראל. וע"כ פשיט הירושלמי ועוד דא"ר זעירא עלי' דרב בר דעתון דבנוי ר' חייא רבה הוא סבר כותהון וע"כ סובר דמנחת העומר שקמצה שלא לשמה פסול. וע"ז

אומר אין תימר איסורו ד"ת בר דעתי' דר' יוחנן הוא (פי' דא"כ א"צ לומר דסובר כבנוי ר' חייא רבה דהיינו כחזקי' דבשעת הקרבן הקרבן מתיר דהא אפי' לר' יוחנן דסובר בין בשעת הקרבן בין שלא בשעת הקרבן האיר המזרח מתיר אעפ"כ סובר ר' יוחנן דאיסור ד"ת. א"כ הוא בר דעתי' דר' יוחנן נמי פי' דאתי אפי' ר' יוחנן. וכמו דאמרינן במנחות (ד"ה) אלא אמר ר"פ היינו טעמי' דר"ל דקסבר האיר המזרח מתיר כו' והקשו התוס' נהי דמתיר הלאו העשה מיהא איכא כו' לכך נראה דאינו אלא מצוה מן המובחר בעלמא ואפי' עשה ליכא. וע"ז אומר דאי איסורו ד"ת א"כ ניחא הא דאמר רב דקמצה שלא לשמה אפי' אי סובר כר' יוחנן דהא בעינן ממשקה ישראל. אלא ודאי דסובר ר' יוחנן דאין איסורו אלא מדרבנן ועיין במה שהארכתי בביאורי הירושלמי (פ' י"ט דשבת ה' ה') ודוק:

מעשר ראשון שנטלה תרומתו ומכיון שנטלה תרומתו לאו כחולין הוא תיפתר שהקדימו בשבלין דאמר ר' אבהו בשם ר"ל מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה אמר רבי יוסי את כל חלבו את מקדשו ממנו לא חלבו וחלב חבירו כו' בשמירח ואח"כ הפריש תרומת מעשר שבו אבל אם הפריש תרומת מעשר ואח"כ מירחו לא בדא כו'.

והנה המ"ל ברמב"ם (פ"ג מה' תרומות ה' י"ג) כתב המ"ל שפירש הרב שדה יהושע דווקא כשמירח ואחר המירוח הוציא תרומת מעשר שבו דכי חל עלה חיובא דמעשר דהיינו בתר מירוח רחמנא פטרי' מת"ג ומש"ה שייך בי' ממנו תרומת מעשר ולא ת"ג אבל אם הפריש תרומת מעשר קודם מירוח כי הדר מירחו דחל עלה חיובא דמעשר כיון דתו לא מפריש מפריש ממנו תרומת מעשר דהא מופרשת כבר לא מצינא קרינא כו' ולא תרומת מעשר ותרומה גדולה ולא חלבו כו' דהא אזלה מיניה תרומת מעשר ומשום הכי חייב בתרומה גדולה:

ולי נראה לפרש באופן אחר קצת דזה ודאי כיון דהפריש מעשר חל עלה שם מעשר ולא עוד אלא ששמו טובלו לתרומת מעשר כמו דאמרינן בביצה (ד' י"ג) וכמו דאמרינן בירושלמי (בפ"ב דתרומות) מעשר ראשון שהקדימו בשבלים אסור לאכול ממנו עראי כו' אלא דקודם מירוח לא הוקבע לת"ג וכמו שהאריך בזה המ"ל שם (פ"ג דתרומות) לענין אם הוקבע לת"מ אם הוקבע לת"ג לענין שאם הקדימו בכרי והוציא הלוי ת"מ יכול הלוי לאכול קודם שיפריש ת"ג משום דעדיין לא הוקבע לת"ג וגדולה מזו כתב רבינו (פ"א מה' מעשר דין י"ג) שאין הראשון קובע לשני והוא מהירושלמי (פ"ב דמעשרות) ראשון מהו שיטבול כו' וא"כ כיון שקודם מירוח לא הוקבע רק לת"מ אבל לא הוקבע לענין ת"ג ע"כ אם הפריש תחילה תרומת מעשר לא פטרה מת"ג מטעם תרומת מעשר

ולא ת"ג ותרומת מעשר מן המעשר כיון עדיין לא חל החיוב של ת"ג וע"כ כשנתמרח אח"כ חייב בת"ג כיון שלא נפטר מתחילה בעת שהפריש תרומת מעשר אבל אם מירח תחילה שכבר יש בו חיוב תרומה הפרשת ת"מ שבו פוטרת מן התרומה כיון שכבר יש עליו חיוב תרומה:

ובזה נראה לי לבאר כשהפריש ממנו עליו אבל כשהפריש ממקום אחר לא בדא והוא דעיקר הפטור תלוי בהא דתרומת מעשר דהתורה אמרה שאם הפריש בשבלים וצריך להפריש תרומת מעשר ליתן לכהן שא"צ להפריש רק תרומת מעשר ולא מעשר ותרומת מעשר וע"כ כיון שהותר לכהן לאכול התרומת מעשר אזי ממילא נפטר כל המעשר שביד לוי וע"ז אומר דדווקא אחר מירוח שכבר נתחייב בתרומה וע"כ כיון שנפטר מתרומה מחמת שא"צ ליתן לכהן רק תרומת מעשר ולא תרומה ות"מ ממילא נפטר המעשר ראשון מתרומה אבל אם היה קודם מירוח שאכתי לא נתחייבה בתרומה ע"כ לא נפטר בשעת הפרשת הת"מ מתרומה כיון שלא נתחייבה בתרומה ע"כ חייב וכמו שביארתי:

וע"כ אומר בשמירח ואח"כ הפריש תרומת מעשר שבו אבל אם הפריש תרומת מעשר ואח"כ מירחו לא בדא וע"ז אומר כשהפריש ממנו עליו אבל אם הפריש ממקום אחר לא בדא (פי' דווקא כשהפריש מזה גופא וע"כ כיון שהותר הכהן לאכול משום דתרומת מעשר אמרתי לך ולא ת"ג ותרומת מעשר מן המעשר ע"כ הותר כל המעשר ראשון אבל אם הפריש ממקום אחר דהיינו ממקום שנתרמה תרומה גדולה ואח"כ הפריש תרומת מעשר על זה א"כ אוכל הכהן התרומת מעשר שנתרמה תרומה גדולה וא"כ לא נפטר המעשר ראשון נמי מת"ג דהא הכהן אכל תרומת מעשר שנתרמה תרומה כיון שהפריש ממקום אחר על זה ואינו פטור רק אם נותנם מזה המעשר שהקדימו בשבלים וע"כ כיון שהכהן מותר לאכול מצד שתרומת מעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ות"מ מן המעשר ע"כ הותר כל המעשר ראשון וזהו דווקא אם אוכל הת"מ שהפריש מזה גופא ולא אם אוכל ת"מ ממקום אחר שהופרש כהלכתו תרומה תחילה וע"כ שאר המעשר חייב בת"ג ודוק:

הלכה ג

קטע ז

עוד שם בירושלמי מ"ש והקדש שנפדו ר"ז ר' יוסי כו' מטו בשם ר' יהודא כו' מ"ש שהקדימו בשבלין פטור מת"ג ר' יונה כמ"ד אינו כנכסיו ברם כמ"ד כנכסיו הוא חייב א"ל אוף אנא סבר כן הוי מ"ש הואיל וכל עמא מודו שהוא כנכסיו חייב הוי פליגי הוא

מ"ד חייב אפי' תרומה שבו חייבת מ"ד פטור אפי' חולין שבו פטור מ"ד חייב עשאו תרומת מעשר על מקום אחר כו'.

ונראה לי לבאר שאומר דמ"ש שהקדימו בשבלין פטור מת"ג ור' יונה כמ"ד אינו כנכסיו (פי' דמ"ש ממוגבוה הוא ברם כמ"ד מנכסיו הוא חייב וכן אמרינן בירושלמי (פ"ה דמ"ש) ר' חייא בר בא בשם ר' יוחנן עיסת מ"ש בירושלים כר"מ פטורה מן החלה כר' יהודא חייבת בחלה וכמו דאמרינן בפסחים (ד' ל"ה) וכן ה"נ אי אמרינן דמ"ש ממון גבוה הוא פטורה מן התרומה אבל אי אמרינן דמ"ש ממון הדיוט הוא ע"כ חייבת בתרומה. והא דקאמר הוי מ"ש הואיל וכל עמא מודו שהוא כנכסיו חייב (ולכאורה נראה שהוא ט"ס וצ"ל הוי מעשר עני הואיל וכל עמא מודו שהוא כנכסיו חייב אך שעדיין צריך לבאר הא שאומר הוי פליגי הוא מ"ד חייב אפי' בתרומה שבו חייבת ומ"ד פטור אפי' חולין שבו פטור):

ע"כ נראה לי דקאמר דמ"ד חייב אפילו תרומה שבו חייבת פי' דמ"ד שחייב משום דס"ל דמ"ש הוא כנכסיו דהוי ממון הדיוט וע"כ חייב וס"ל דכיון דהוי מ"ש קובע אפי' לענין ת"ג שיש בו וכמו שמעשר ראשון טובל לת"מ ואסור לאכול אפילו עראי קודם הפרשת ת"מ כן נמי מ"ש קובע לענין ת"ג שאפי' ת"ג חייבת פי' שחייבת אפי' בת"ג וקובע לכל המעשרות אף שהחיובים הם מתחילה (וכמו שנסתפק המ"ל אי קובע לת"ג אפילו מדרבנן) וכמו שכתב שם ברמב"ם (פ"ג דתרומות) ומ"מ עדיין אין זה מוכרח דאיפשר דמעשר ראשון אינו קובע אלא לת"מ אבל לא לת"ג שהיא קודמת לת"מ כו' וח"כ מספקא לי' אפי' בקביעות דרבנן והירושלמי אומר דפליגי בזה דמ"ד חייב אפי' בתרומה שבו חייבת (פי' כיון שיצא עליו שם מעשר הרי הוקבע בתוכו כל החיובים שמתחילה) ומ"ד פטור אפי' חולין שבו פטור (פי' שאפי' חולין שבו פטור מכל החיובים כיון דהוי ממון גבוה וא"כ הוי כמו הקדש שפוטר):

וע"ז אמר הוי מ"ש הואיל וכל עמא מודו שהוא כנכסיו חייב (פי' ששם המעשר קובע אפי' לחיובים שהוא מתחיל שאסור לאכול עראי אפי' בעודם שבלים) ע"ז אומר הוי פליגי מ"ד חייב אפי' בתרומה שבו חייבת מחמת ששם מעשר קובע ומ"ד פטור אפי' חולין שבו פטור:

ולי נראה דאיפשר עוד לפרש דקאי אהא דלעיל וע"ז אומר הוי פליגי וצ"ל הוי מעשר ראשון הואיל וכל עמא מודו שהוא כנכסיו חייב (פי' דהא דאומר הוי פליגי קאי אהא דלעיל דלפי מה שביארתי דהא דקאמר תחילה כשמירח ואח"כ הפריש ת"מ שבו וע"כ פטור מת"ג והטעם דבשעת הפרשת ת"מ חל החיוב של תרומה שהיה אחר מירוח אבל

אם הפריש ת"מ קודם מירוח דאכתי לא חל החיוב של ת"ג ע"כ אינו נפטר בעת ההיא מת"ג וע"כ חייב לאחר המירוח בת"ג וכל זה אי אמרינן דאין המעשר קובע רק לת"מ אבל לא לת"ג אבל אם קובע לת"ג א"כ חייבת בת"ג וקובעת לת"ג אף שהוא תחילה בחיוב א"כ אין חילוק בין אם הפריש לאחר מירוח בין קודם מירוח) וע"ז אומר הוי מעשר ראשון הואיל וכל עמא מודו שהוא כנכסיו חייב (פי' שחייב בת"ג המעשר ראשון רק מחמת שפטרתו התורה או שצריך לגרוס הוי מעשר עני) וע"ז אומר הוי פליגי וא"כ פליגי על הא דקאמר מתחילה ומחלק בין קודם מירוח לאחר המירוח מחמת שאם מפריש תחילה קודם מירוח וע"כ כיון שלא חל עלה חיוב תרומה אינה פוטרת דאי אמרינן כיון דשמו טובלו לת"מ וקובע שאסור לאכול עראי כן קובע לענין ת"ג שהיא חייבת מתחילה א"כ אין נ"מ בין קודם מירוח לאחר מירוח ועל זה אמר הוי פליגי:

ויותר טוב להגיה בירושלמי שנתחלפו השיטות ותחילה צריך לגרוס מ"ד חייב אפילו תרומה שבו חייבת פי' שקובע לתרומה גדולה ג"כ ומ"ד פטור אפילו חולין שבו פטורין ואח"כ צ"ל הוי מעשר ראשון הואיל וכ"ע מודו שהוא בנכסיו חייב פי' שקובע לת"מ הוי פליגא פי' על חילוק הראשון בין קודם מירוח לאחר מירוח וכמו שביארתי [ולפי"ז לא יחלוק הירושלמי על שיטת הש"ס דילן כמו שהוכיח המ"ל מהא דאמר דהא דכותי' כו' הוא קנסא דאפי' קודם מירוח נמי פטור מת"ג דלפי זה גם הירושלמי מסיק דפליגי ואין נ"מ בין קודם מירוח לאחר מירוח]:

וע"ז אומר עשאו תרומת מעשר על מקום אחר ופי' כיון דאמרינן דמ"ש קובע לכל החיובים שמתחילה) וע"ז מיבעי לי' אם עשאו תרומת מעשר ונ"ל שר"ל עשאו תרומה ומעשר על מקום אחר (פי' אם הוא רק קובע מדרבנן מפני שנקרא עליו שם מעשר או שקובע מדאורייתא ויכול להפריש על מקום אחר):

עוד שם בירושלמי מה את עביד לה כגדיש שנדמע כעיסה שנדמעה. ר' יוחנן אמר אנא בעיתא ר' יאשי' אמר אנא בעיתא מה בין גדיש שנדמע לעיסה שנדמע גדיש שנדמעה את אמר חייב עיסה שנדמעה את אמר פטורה ר' תנחומא בשם רב הונא גדיש שנדמע עד שלא נדמע עבר והפריש ממנו תרומה אינה תרומה עיסה שנדמעה עד שלא נדמעה עבר והפריש ממנה חלה אינה חלה דתנינן תמן המפריש חלה קמח אינה חלה וגזל ביד כהן:

והנה המפרש מהרא"פ שגה בזה מאוד בפירושו ע"כ נראה לי לבאר דהיינו לפי מה שביארתי מתחילה דקאמר ששם מעשר שבו קובע אפי' לת"ג שהיא קודמת בחיוב א"כ מפני מה יש עיסה שנדמעה שאם נדמעת בתרומה קודם שחל עלה חיוב של חלה ע"כ פוטר אח"כ הדימוע מתרומה וכמו דאמרינן בנדה (ד' ט"ז) אתי דימוע דרבנן ומפקיע

חלה שהוא מדרבנן ולדעת הירושלמי שוה חלה לתרומות ומעשרות דלדידי' הטעם שהוא דרבנן מפני שמחניהם קבלו המעשרות ובטלה הקדושה וא"כ אין נ"מ בין חלה למעשרות א"כ אם נדמע גדיש דהיינו שבלין של תרומה בשבלין של טבל א"כ ליתי הדימוע של תרומה לפטור ממעשרות ג"כ כמו שדימוע פוטר מחלה ובשלמא בתרומה שנגמרה ליכא למימר שאם נתערבה בטבל שתהא פטורה כיון שכבר חל החיוב ודימוע אינה פוטרת מן החלה רק כיון שנדמעת תחילה קודם שחל החיוב של חלה ובתרומה בעודנה בשבלין קס"ד דלא הוי תרומה מדאורייתא ותרומה שנגמרה אי איפשר שתתערב בשבלין וע"כ קא חשיב במתניתין אלו שחייבים במעשרות כו' והמדומע פטור מן החלה אבל אי אמרינן דמעשר קובע אפי' לת"ג א"כ איפשר שתהיה ת"ג בשבלין וא"כ אם נתערבה צריך שתפטור מן המעשר וע"ז אמר ר' יוחנן דאנא בעיתא ור' יאשי' אמר אנא בעיתא שהוא שאל זה השאלה מה בין גדיש שנדמע לעיסה שנדמעה גדיש שנדמע את אמר חייב (פי' במעשרות) ועיסה שנדמעה את אמר פטורה וע"ז אמר ר' תנחומא בשם רב הונא גדיש שנדמע עד שלא נדמע עבר והפריש ממנו תרומה אינה תרומה (פי' בתמיה או שצ"ל תרומה) פי' וא"כ הוי ודאי תרומה א"כ אפי' על שבלין אע"פ שמותר לאכול מהם עראי וקבע אינה רק מדרבנן אעפ"כ הוי כמו שחל עליהם החיוב של תרומה וע"כ אין דימוע פוטר כיון שחל עליהם החיוב משא"כ בחלה שעיסה שנדמעה עד שלא נדמעה עבר והפריש ממנה חלה אינה חלה וע"כ אתי דימוע דרבנן ומפיק חלה דרבנן ומפני שהדימוע היה תחילה קודם החיוב משא"כ בגדיש שנדמע כיון שאם עבר והפריש ממנו תרומה הוי תרומה אפי' בשבלין ג"כ וע"כ לא הוי כמו שנדמע קודם החיוב וע"כ אינו פוטר בגדיש שנדמע אבל באמת אף בשבלין איפשר שתהיה תרומה דאורייתא ודוק]:

קטע יב

שם שמואל ב"ר אבא בעי איזהו חדש וישן שבחלה שתי שדות א' הביאה שליש וא' פחות משליש לחלה א' למעשרות שתים. פי' לחלה לא הוי חדש וישן. דהא לענין חלה לא נ"מ בשליש דהא אפי' תרומה שלא הביאה שליש נמי חייב בחלה. אבל למעשרות שתים. ולא יכול לעשר דהוי כמן החדש על הישן והמפרש שפי' דלחלה א' שנגררת הוא שגה בזה שהוא סבר דקאי על הא דקאמר מתחילה ר' חייא בר יוסף שאל על דעתי' דר"א מהו שיהי' נגרר לענין חלה כעיסת האורז כו'] ובאמת הוא ענין בפני עצמו. וקאי אליבא דרבנן דסברי דפחות משליש חייב בחלה. וע"כ הוי פחות משליש ושליש א' הוא. ואעפ"י ששדה אחת הביאה שליש בשנה זו והשני' לא הביאה שליש רק בשנה האחרת

אעפ"כ הוי כמו ששניהם גדלו בשנה אחת. דהא אפי' פחות משליש נמי חייב בחלה. אבל למעשרות שתים:

וע"כ אומר א' פחות משליש וא' עשבים לחלה שתים ולמעשרות א'. דהא כשהוא עשבים פטורה מן החלה. וכשהוא פחות משליש חייבים וע"כ הוי לענין חלה חדש וישן משא"כ למעשרות דשניהם פטירי. וע"כ הוי אחת. אחת הביאה שליש ואחת עשבים בין לחלה בין למעשרות שתים. [דעשבים פטורה מן החלה ומן המעשרות. ויותר משליש חייב בחלה ובמעשרות. וע"כ הוי חדש וישן בין לחלה בין למעשרות]:

קטע יג

עוד אמרינן שם בירושלמי בנתיים כבראשונה. ר' יוסי בשם רשב"ל בנתיים כבאחרונה. איזהו בנתיים העושה עיסה מן הטבל. חלה חייבת בתרומה תרומה חייבת בחלה. מניין שהחלה חייבת בתרומהכו' חלה תרימו תרומה ומניין שהתרומה חייבת בחלה כו' אותה שכתוב בה ראשית תרימו חלה:

והנה המפרש מהרא"פ הביא מה שפירש בשדה יהושע וזה לשונו. בנתיים קרי לעיסה הנעשה מן הטבל שעדיין לא תרם מן הטבל תרומה גדולה והיינו בנתיים שעשה עיסה בשני חיובים בין תרומה הקודם לחלה ובין החלה. מהו שתהא חייבת בתרומה הקודם לה. וגם התרומה שמגביה מעיסה זו אם חייבת בחלה. כבראשונה. כמו שאמרו בראשונה בתחילת מתניתין דחייבת בחלה ובמעשרות. כבאחרונה בסוף מתניתין דפטורה מהחלה. וטעמא דה"ל כמדומע דמתניתין כך פי' בשדה יהושע. ויש עוד לפרש לפי שיש לפנינו ג' חלוקי תרומה וטבל וקודם שנגמרה מלאכתן כגון שעשה עיסה משבלין קודם גמר מלאכה למעשר והפריש מהם תרומה. על כן אותה תרומה חייבת בחלה לכולי עלמא וטבל הוה ליה בנתיים ופליגי בה יש שמדמה להו בשם רשב"ל לשבלין ויש שמדמה לה לתרומה כו' עכ"ל וכל הפירושים כולם דחוקים למאוד:

ע"כ נראה לי דקאי אמה שאמר בתחלה שמואל ב"ר אבא בעי איזהו חדש וישן שבחלה והא דקאמר בעי משמע דמספקא לי' [ומה שכתב המפרש בעי שהפי' שהוא רוצה לומר הוא דחוק] ע"כ הא דקאמר בנתיים מהו זהו הבעי' שלו דכיון דחלה יכול להפריש משתי שדות שהאחת גדלה שליש בשנה שעברה והשנית פחות משליש בשנה שעברה וא"כ לענין חלה יכול להפריש חלה מאותה השדה שהי' פחות משליש בשנה שעברה ונתגדלה שליש בשנה השני' על אותה השדה שנתגדלה שליש בשנה הראשונה

וע"כ מיבעי לי' להירושלמי אם מפריש אח"כ תרומה מהחלה כגון העושה עיסה מן הטבל שהחלה חייבת בתרומה וא"כ אם עשה עיסה מן שתי השדות וע"כ מיבעי לי'

אם מפריש אח"כ תרומה מהחלה אם יכול להפריש תרומה על חלה האחרת דהא לגבי תרומה הוי מחדש על הישן או דילמא כיון שהפריש חלה וצריך להפריש תרומה על חלה ע"כ יכול להפריש [וזו היא סיום הבעי' של שמואל ב"ר אבא שאמר איזהו חדש וישן שבחלה כו']:

וע"כ אומר בנתיים מהו דהיינו שיש עליו ב' חיובים ואיפשר שהוא ט"ס וצ"ל בשתים מהו פי' דהיינו כמו דאמר בתחילה איזהו חדש וישן שבחלה שתי שדות א' הביאה שליש וא' פחות משליש לחלה א' ולמעשרות שתים וע"כ מיבעי לי' בנתיים מהו (פי' הא דאמרינן למעשרו' שתי' אם יכול להפריש מזו על זו ולא סיים עדיין לפרש מהו בשתים מהו עד לב וע"ז אומר דפליגי ר' יונה בשם ר"ל בשתים (כצ"ל) כבראשונה ר' יוסי בשם ר"ל בשתים כבאחרונה) וע"ז מפרש הבעי' שלו איזו בנתיים (פי' מהו הספק של בנתיים) וע"ז אומר דבכה"ג מיירי העוש' עיסה מן הטבל חלה חייבת בתרומה תרומ' חייבת בחלה וע"כ מיבעי' לי' התרומה שפירש מן החלה אי אמרינן כיון דחלה שהפריש בראשונה הוי אחת ע"כ הוי אחת לאחרונה ולא הוי שתים שיהא מן החדש על הישן או דילמא כיון שאח"כ צריך להפריש תרומה מן החלה ע"כ כיון דהוי שתים לתרומה הוי נמי שתים לענין חלה ג"כ וע"כ פליגי בזה אמוראי דר"י בשם ר"ל אמר בשתים כבראשונה כגון אם הפריש חלה ולחלה הוי אחת הוי לתרומה נמי אחת ור"י בשם ר"ל אמר בשתי' באחרונה כיון דצריך להפריש אח"כ תרומ' אזלינן לחומרא דכיון דהוי שתים לענין תרומה כמו דאמרינן שם בירושלמי הוי נמי שתים לענין חלה ג"כ ולא איפשטא הבעי' ודוק:

שם פחות מחמשת רבעים בתבואה א"ר אבינא הדא אמרה כשהי' פחות מחמשת רבעים כו' ר' אסי בשם ר' בון לא על הדא אתאמרת אלא על הדא אתאמרת דאמר ר' יוחנן מדומע פטור מן החלה ספק הנאכל משום דימוע חייב בחלה עלי' ר' יוסי ב"ר בון כו' הדא דאיתמר כשהי' יותר מחמשת רבעים אבל אם הי' חמשת רבעים מצומצמין פטורה מן החלה:

והנה המפרש שגה בזה בפירושו ונדחק מאוד והוא ט"ס וצ"ל ספק. והנאכל משום דימוע חייב בחלה (פי' מה שהוא ספק דימוע ולא ודאי דימוע חייב בחלה וכן פסק הרמב"ם (פ"ו מה' בכורים ה"ג) דספק מדומע חייב בחלה. וכן הנאכל משום דימוע חייב בחלה (פי' דאימתי מדומע פטור מן החלה היינו אם הוא פחות ממאה שאינו נאכל לישראל אז פטור מן החלה אבל הנאכל משום דימוע דהיינו שעולה בא' ומאה חייב בחלה כיון דהוי היתר ע"כ חייב בחלה (פי' דלא נימא דדימוע נק' אפי' עולה בא' ומאה וכה"ג אמרינן בירושלמי (פ"ק דדמאי) על הא דתנן פ"ק שם חלת ע"ה והמדומע כו' פטורין מן הדמאי

אמר ר' יוחנן בשעה שגזרו על הדמאי לא גזרו על דברים הללו אמר ר' הושעי' אימת קדשים עלי' ואינו נותן לכהן דבר שאינו מתוקן כו' מאי נפיק מביניהון סאה עולה מתוך מאה (ופי' שם הרמב"ן הביאו המפרש מהרא"פ (פי' דא"ב אם המדומע עולה בא' ומאה דלר' יוחנן לא גזרו על המדומע ע"כ אפי' עולה א' מתוך מאה נמי לא גזרו אבל לר' הושעי' דאמר אימת קדשים עליו וע"כ כיון דכבר נתבטל ועולה בא' ומאה ע"כ חייב בדמאי וא"כ מצינו לר' יוחנן דהא דאמרינן דמדומע פטור מן הדמאי הוא אפי' עולה בא' ומאה) וע"ז אומר ר' יוחנן דהא דתנן דהמדומע פטור מן החלה היינו דווקא אם אינו נאכל משום דימוע דהיינו שהוא פחות ממאה אבל אם נאכל משום דימוע דהיינו שעולה בא' ומאה חייב בחלה:

וע"ז אמר ר' בון על הא דאמר ר' יוחנן דספק מדומע והנאכל משום דימוע דחייב בחלה הדא דאיתמר כשהי' יותר מחמשת רבעים אבל אם הי' חמשת רבעים מצומצמין פטורים מן החלה והטעם הוא כיון דיש בילה וא"כ עולה נמי מן החולין ג"כ וא"כ נחסר מחמשת רבעים וזה ודאי דתרומה אינה משלמת לשיעור חלה וע"כ פטור מן החלה אפי' אם עולה בא' ומאה ועיין בפ"ב דמ"ש ר"י אמר עד כזיתים נבללין. ועיין בהר"ש וצ"ע ודוק:

פרק ב

הלכה א

קטע ג

דף ה' חברי' בשם ר"א ר' בא בשם ר' הילא כך משיב ר"ע את ר"א אין אתם מודים לי בשעה שנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחים וסלתות שהם חייבים בחלה ולא גידולי פטור והוא מקבל מיני' א"ר יוסי תמיהני איך ר"ע מותיב את ר"א והוא מקבל. תמן עד שלא נכנסו לה למפרע ירשו דאמר ר' שמואל בר רב נחמן לזרעך אתן אין כתיב כאן אלא לזרעך נתתי כבר נתתי כו' עיין מה שביארתי ע"ז בספרי א"ה [דאיפשר דלא ס"ל שירשו למפרע ס"ל כהא דאמרינן בר"ה (דף י"ג) דבעו מיני' חברייי' מר"כ עומר שהקריבוהו בכניסתן לא"י מהיכן הקריבוהו אם תאמר דעייל ביד כו' קצירכם אמר רחמנא ולא קציר ע"ש מה שהקשו התוס' וביארתי שם דפליגי בזה חברייי' ור' יוסי דלחברייי' לא ירשו הגידולים אלא מכאן ולהבא ולר' יוסי ירשו למפרע ועוד ע"ש שביארתי הא דאמר ר' יוסי תמיהני איך מותיב ר"ע את ר"א והוא מקבל מיני' ומשמע דעיקר הקושי' הוא על ר"א דמקבל מיני' ולא על ר"ע וביארתי שם עפ"י מאי דאמרינן בב"ב (דף ק') דתני הלך בה לאורכו ולרוחבו קנה מקום הילוכו דברי ר' אליעזר וחכ"א אין הילוך מועיל כלום עד

שיחזיק א"כ ודאי דהקנין הי' מיד דאי איפשר לומר שהקנין הי' לאחר זמן כשנכנסו לא"י דא"כ לא הי' מהני החזקה וכמו שכתבו התוס' בקדושין (דף ס"ג) דבכה"ג לא קנה אלא בכסף ועוד דהא כתב המ"ל (פ"א מהל' מכירה ה"ח) שכתב ושמעתי שחכמי הדור אשר לפני נסתפקו במשכיר בית לזמן קצוב ואח"כ רצה להשכירה או למוכרה לאחר שיכלה הזמן הראשון או מהני לשני קנין חזקה דנעל גדר ופרץ כיון שזו הבית קנוי לראשון לכל תשמישיו א"כ כיון שקנוי לאחר לשכירות איפשר דלא מהני חזקה ודוחק לומר דזהו דווקא בחזקה דנעל גדר ופרץ אבל לא בהילוך דעל הילוך ליכא הקפדה דהא התוס' כתבו בב"ב (דף נ"ח) דעל הילוך נמי יש הקפדה בחצר רק בבקעה ליכא הקפדה:

וע"ז אומר ר' יוסי תמיהני איך ר"ע מותיב את ר"א והוא מקבל תמן עד שלא נכנסו לה למפרע ירשו דאמ' ר' הונא בשם כו' לזרעך אתן אין כתיב כאן אלא לזרעך נתתי כברנתתי (פי' דר"א בודאי ס"ל דירשו למפרע וע"כ אמר דאברהם קנה א"י בהילוך וא"כ למפרע ירשו עיין בס' א"ה (דף כ"א) שהארכתי בזה:

קטע ה

עוד אמרינן שם בירושלמי ר' יונה בעי קומי ר' ירמי' בשעה שנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמה לחה מהו שתהא אסורה משום חדש א"ל למה לא עד כדון לחה ואפי' יבישה א"ל אפי' יבישה אפילו קצירה מעתה אפי' חיטין בעלי' כן אני אומר שלא אכלו ישראל מצה בלילי פסח:

והנה בספרי ע"י (ס' ט"ו) הבאתי מה שכתב השיך שפי' בדברי הירושלמי דאפי' יבישה ואפי' חיטין בעליה קאי הכל על תבואה שבשנה ההיא והביא הר"ש שפי' דיבישה היא אפילו משל אשתקד וכתב הש"ך ע"ז ותימא גדולה למה לא התירו עומר משל אשתקד ולא ירדתי לסוף דעתו וזה דבר ברור כדפרישית עכ"ד:

וכתבתי שם שלי נראה כמו שכתב הר"ש בעל תוס' דגרסינן רפ"ט דמנחות (דף פ"ד) ריב"י אומר עומר בא מח"ל ומה אני מקיים כי תבואו אל הארץ שלא נתחייבו בעומר קודם שנכנסו לארץ וקא סבר חדש בח"ל דאורייי' דכתיב ממושבותיכם כל מקום שאתם יושבים משמע ולפי"ז מוכח דאפי' מאן דסבר דנתחייבו מיד בעומר אפי' קודם שבע שכיבשו ושבע שחילקו אפ"ה לא חל עליהם אלא לאחר שנכנסו לארץ והא דחדש בח"ל דאורייתא הוא לאחר שנאסר בארץ מדקאמר וקא סבר חדש בח"ל דאורייתא דכתיב ממושבותיכם כל מקום שאתם יושבים משמע ובפ"ק דקדושין (דף ל"ז) מוכח דמאן דדריש מושב כל מקום שאתם יושבים משמע קא סבר דחדש נוהג מיד שנכנסו לארץ ולא דרש מושב לאחר ירושה וישיבה ואע"ג דאנן קיי"ל במתניתין דאין העומר בא אלא

מא"י ודרשינן לקרא דכי תבואו אל הארץ שאין העומר בא אלא מארץ אעפ"כ לא מפקינן קרא מפשטי' ולא מפשינן פלוגתא וגם חכמים מודים לר"י ב"י דלא חל עליהם איסור חדש אלא משנכסו לארץ:

והשתא א"ש הא דבעי מיני' ר' יונה קומי ר' ירמי' דמצאו קמה לחה מהו שתהא אסורה משום חדש (פי' דכיון שקודם שנכנסו לארץ לא הי' עדיין איסור חדש בעולם וע"כ בעא מיני' לאחר שנכנסו לארץ ונאסר להם החדש אי אינו נאסר להם אלא מכאן ולהבא אבל התבואה שהי' מקודם לא נאסר להם או שהתבואה שהי' מקודם ג"כ נאסר להם והוא ממש כדבעי ר' ירמיה גופא בפ"ק דחולין (דף י"ז) דאמרינן התם בעי ר' ירמי' איברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהם לארץ מהו (פי' דבשר נחירה הי' מותר להם מתחילה ואח"כ משנכנסו לארץ נאסר להם בשר נחירה ומיבעי לי' אם לא נאסר להם משנכנסו לארץ אלא מכאן ולהבא אבל בשר נחירה שהי' להם מכבר לא נאסר או דאפי' מה שהי' בתחילה נאסר להם וכתב הרא"ש דנ"מ בבעיא זו לאדם שאסר על עצמו א' מן המינים מזמן ידוע ואילך וכשהגיע הזמן הי' לו מאותו המין שהי' אוכל והולך עד שהגיע הזמן אם מותר לאכול מה שניתותר בידו):

ועל דרך זה בעי ר' יונה קומי ר' ירמי' (לסברת האיבעי' שלו שאעפ"י שהותר מתחילה חוזר ונאסר) משעה שנכנסו לארץ ומצאו קמה לחה מהו שתהא אסורה משום חדש משום דאיכא למימר כיון דבעומר אזלינן בתר השרשה וכל שהשריש קודם העומר העומר מתיר וא"כ ה"נ אם השריש קודם איסור העומר אע"פ שחל עליהם משנכנסו לארץ אעפ"כ אזלינן בתר השרשה כיון דהשרישו קודם העומר והשיבו ר' ירמי' דלא אזלינן בתר השרשה דכיון שחל עליהם איסור חדש בעודם גדילים על הקרקע אסור מחמת שמחובר עדיין לקרקע והגדילו באיסור

וע"ז בעי מיניה ר' יונה מר' ירמי' עד כדון לחה ואפילו יבישה כיון דיבישין הרי הם כתלושין וא"כ לא חל עליהם איסור בעודם גדילים בקרקע א"ל ואפי' יבישה ואפילו ירה ואפי' חיטין בעלי' דהטעם דמכיון שנאסר נאסר להם מה שגדלו בתחילה ולא הי' להם עומר שיתירם והיום ג"כ לא התיר כיון שלא הי' אסור מתחילה ובשעה שנכנסו לארץ נאסר להם אף מה שבתחילה ור' ירמי' לטעמי' בחולין (אך דבש"ס דילן מספקא לר' ירמי' זאת ולהירושלמי פשיטא ליה):

והנה אמרינן בירושלמי שם. מעתה לא אכלו ישראל מצה בלילי פסח א"ר מן דנפקת תהית דלא א"ל שני' היא שמ"ע דוחה ל"ת (פי' ל"ת דחדש וא"כ ניחא שאכלו ישראל מצה) על דעתי' דר' יונה דו אמר מ"ע דוחה ל"ת אעפ"י שאינה כתובה בצדה ניחא על

דעתי' דר' יוסי דו אמר אין מ"ע דוחה ל"ת אלא א"כ כתובה בצידה ממה שהיו תגרי עו"ג מוכרים להם וכר' ישמעאל דאמר כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר ירושה וישיבה:

ולכאורה משמע מזה דהירושלמי ס"ל דחדש אינו נוהג בשל עו"ג דהא משני ממה שהיו תגרי עו"ג מוכרים להם אך עכ"ז ביארתי שם שהכונה הוא הא דקאמר ממה שהיו תגרי עו"ג מוכרים להם היינו שהביאו מח"ל והשתא ניחא הא דמסיק וכר' ישמעאל דאמר כל ביאות שבתורה הוא לאחר ירושה וישיבה דאם כונתו ממה שתגרי עו"ג מוכרים להם וחדש אינו נוהג בשל עו"ג א"כ למאי אמר וכר' ישמעאל וליכא למימר שב' תירוצים דהא התירוץ השני אינו מספיק דא"כ בסוף שבע שכיבשו איך אכלו ישראל מצה כמו שמקשה על כניסתם לארץ איך אכלו מצה אלא ודאי שכונתו דממה שתגרי עו"ג מוכרים היינו מח"ל וע"ז אומר וכר' ישמעאל דאמר ר' ישמעאל כל מקום שנאמר מושב לאחר ירושה וישיבה משמע ולא דמושב היינו כל מקום שאתם יושבים וא"כ איפשר לומר דאכלו מח"ל אבל מ"מ איפשר לומר דחדש נוהג בשל עו"ג:

ובס' אבי הנחל כתבתי דאכתי אינו מספיק דאכתי תקשה דלר"א ור"ע דאמרו דמושבות כל מקום שאתם יושבים משמע לא אכלו ישראל מצה בלילי פסח ומשמע דפשיטא לי' להירושלמי דאכלו מצה וא"כ תקשי דלר"א ור"ע איך אכלו ישראל מצה דהא אינהו דרשי בכל מושבותיכם כל מקום שאתם יושבים משמע ואם כן חדש נוהג בח"ל וא"כ איך אכלו מצה:

ע"כ נראה לי לבאר בהקדם תחילה מה שהקשה הט"א על הא דאמרינן בר"ה (ד' י"ג) ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול וקשה דהא אפילו דבר טמא אשתרי להו בז' שכיבשו כ"ש בחדש דהא אמרינן בפ"ק דחולין (ד' י"ז) בעי ר' ירמי' איברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהם לארץ מהו ומתמה אילימא בז' שכבשו השתא דבר טמא אשתרי להו דכתיב בתים מלאים כל טוב ואמר רב קדלי דחזירי בשר נחירה מיבעיא ומשני אלא לאחר מכאן ואי בעית אימא לעולם בשבע שכיבשו כי אשתרי להו שלל של עו"ג דידהו לא אשתרי וכתב דניחא שפיר דאע"ג דאמרינן קצירכם אמר רחמנא ולא קציר עו"ג אעפ"כ יש בזה חלק מישראל ג"כ ודידהו לא אשתרי וא"כ לפי מה שביארתי דהסוגי' דע"ג (ד' נ"ג) סובר דכל הגידולים היו של ישראל וא"כ בודאי דידהו לא אשתרי:

וע"כ מותיב ר' יונה קומי ר' ירמי' דבשעה שנכנסו ישראל לארץ ונאסר החדש אם נאסר כל התבואות שלמפרע משום חדש והשיב לו שנאסר מחמת שלא היה עומר שיתירם וע"כ נאסר הכל למפרע וכ"ת דאפילו נאסר משום חדש למפרע הא אפילו קדלי דחזירי נמי אשתרי דהירושלמי לטעמי' דס"ל דידהו לא אשתרי וע"כ כיון שסובר דמחמת שאמר

לאברהם ונתתי לזרעך אחריך ולא אמר אתן ע"כ ירשו למפרע א"כ דידהו לא אישתרי וא"כ אי לאו דהי' מסיק דתמה אני איך מותיב ר"ע לר"א והוא מקבל מיני' תמן עד שלא נכנסו למפרע ירשו כו' רק כמו דמקשה ר"ע לר"א דס"ל דחלת ח"ל שנכנסו לארץ פטור דאין אתה מודה לו בשעה שנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחים וסלתות שהם חייבים בחלה ולא גידולי פטור הם אלמא דס"ל לר"ע ולר"א דלא ירשו למפרע הגידולין וגידולי פטור הם הוה אתי שפיר הא דאכלו מצה אע"ג דר"ע ור"א ס"ל דמושבות כל מקום שאתם יושבים משמעאפ"כ אי הוי אמרינן דגידולי פטור הם הוה אתי שפיר הא דאכלו מצה דהוה אמינא משום דהותר להם קדלי דחזירי א"כ הותר להם איסור חדש ג"כ אבל כיון דמסיק ר' יוסי דהוה למפרע של ישראל א"כ דידהו לא אשתרי וע"כ היה סבור דלא נאסר למפרע כל התבואות אבל כיון דאמר לו שנאסר למפרע משום חדש כל התבואה שלא היה מה שיתירם ע"כ נאסר למפרע ע"כ הקשה א"כ לא אכלו ישראל מצה בלילי פסח וע"ז משני ממה שתגרי עו"ג מוכרים להם ואפילו חדש נוהג בשל עו"ג אעפ"כ הרי הותר להם קדלי דחזירי בשבע שכיבשו וא"כ איסור חדש הותר להם ג"כ וע"כ אכלו מצה דממה שתגרי עו"ג מוכרים זה הותר להם דהא שלל של כותי' אשתרי וע"ז משני עוד וכר' ישמעאל (פי' שאומר דכל ביאות שנאמרו בתורה לאחר שבע שכיבשו אע"ג דלאחר שבע שכיבשו היה אסור משום חדש אעפ"כ לדידי' ניחא שפיר דהיינו ממה שתגרי עו"ג מוכרים להם והם היו מביאים מח"ל דהא ס"ל דחדש אינו נוהג בח"ל וע"כ כמו דלר' ישמעאל צריך לומר ממה שתגרי עו"ג מוכרים (דהיינו מח"ל) ה"נ לר"א ולר"ע אפי' אם נאמר דירשו למפרע ניחא ממה שתגרי עו"ג מוכרים להם והותר להם אפילו קדלי דחזירי ומכש"כ שהותר להם חדש ולאח"ז ניחא דהא התיר להם העומר (משא"כ לר"י שאומר דלאחר שבע שכיבשו ושבע שחילקו נאסר להם חדש א"כ נאסר כל מה שהיה בתחילה ולא הי' עומר עד לאחר שבע שכיבשו א"כ תקשה הקושי' דאיך אכלו מצה אך כיון שהוא סובר דמושבות הוא לאחר ירושה וישיבה א"כ חדש אינו אסור בח"ל א"כ היו יכולים לאכול ממה שתגרי עו"ג מוכרים דהיינו מח"ל):

וע"כ מקשה דא"כ דלר' יוחנן לא נאסר חדש עד לאחר שבע שכיבשו ושבע שחילקו א"כ איך כתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח לא בששה עשר אבל תחילה לא אכלו משום חדש וא"כ לר' ישמעאל שאומר דלאחר ירושה וישיבה א"כ לא היה אסור תחילה משום חדש ולמה כתיב ויאכלו ב"י מעבור הארץ ממחרת הפסח (והוא כמו דאמרינן בקדושין (ד' ל"א) בשלמא למ"ד מושב כל מקום שאתם יושבים משמע היינו דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול

אלמא דאקריבו עומר והדר אכול אלא למ"ד לאחר ירושה וישיבה ניכול לאלתר) וע"ז אומר התיב ר"א ב"ר יוסי קומי ר' יוסי והכתיב ממחרת הפסח יצאו ב"י ביד רמה לעיני כל מצרים לא בחמשה עשר (פי' וא"כ אין זה מטעם שנאסר להם חדש אלא מטעם שלא היו צריכים) (וכמו דאמרינן בקדושין (שם) לא הוי צריכי דכתיב ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת כו' עיין שם ועיין בר"ה (ד' י"ג) בתוספות שם:

קטע י

שם (פ"ב דחלה) אמר ר' יהודא אימתי בזמן שהספינה גוששת אמר ר' חגי ר"י כדעתי' דר' יהודא פוטר במים לפי שאין בהם ממש אמר ר' אבין לא מסתברא דלא מחלפא שיטתי' לא היה הספינה גוששת כמו שהיה הספינה גוששת לא היה הספינה גוששת מעשרותיו מהלכה תורמין ממנה על עציץ שאינו נקוב ומעציץ שאינו נקוב עליו כהדא דתני עציץ שאינו נקוב מעשרותיו מהלכה ותרומתו אינה מדמעת ואין חייבים עלי' חומש ר' הילא בשם ר' אליעזר הקונה עציץ נקוב בסורי' אעפ"י שלא קנה עפר שתחתיו וקרקע שעל גביו קנה לחייבו במעשרות ולשביעית אפי' נתן על שתי יתידות אוף ר' יהודא מודה בה ומה בינו לבין הספינה ספינה עולה ויורדת וזה במקומו הוא:

והנה המפרש נדחק במה שאומר ר' יהודא כדעתי' דר' יהודא פוטר במים לפי שאין בהם ממש (והפי' הוא דע"כ כיון שאין בהם ממש לא אמרינן דמיא כי ארעא סמיכתא דמי וע"כ כיון דעפר הוא מח"ל ומיא אין בהם ממש ע"כ לא הוי כא"י ע"כ פטור ואמר ר' אבין לא מסתבר' דלא מחלפא שיטתי' והמפרש נדחק שם

והנה בספרי נ"י (ח"ב ד' ז') הארכתי בזה והבאתי הירושלמי (פרק י' דעירובין) רבי יהודא אומר נותן אדם חבית לחברו וחבירו לחבירו אפילו חוץ. לתחום. ואמרינן ר"ל בשם לוי סוכי' ופי' הק"ע שכך שמו ולי נראה דצריך לגרוס לוי סבא וכן הוא בעירובין (דף צ"ז) ר"ל משום לוי סבא הכא במאי עסקינן במערה מחבית לחבית. ורבי יהודא לטעמי' דאמר שם אין בהם ממש במערה מכד לכד הא מתניתא דלא כן ר' יהודא כדעתי' דר"י אומר משקה טופח חיבור. ועיין שם בק"ע שפירש שמוכיח דוודאי אין הטעם של ר' יהודא משום דמים אין בהם ממש דאדרבא הא ר"י אית לי' דמים יש בהם ממש דהא ס"ל משקה טופח חיבור. וע"כ אמר ר' אבין לא מסתברא שר' יהודא לטעמי' דלא מחלפא שיטתי' דהא אדרבה ר"י סובר דמים יש בהם ממש כמו דאיתא בירושלמי דעירובין והא דתנן ביצה (דף ל"ט) ר"י פוטר במים ומלח לפי שאין בהם ממש הוא כמו דאיתא בירושלמי (פ"ב דביצה) מ"ד מפני שהן נבלעין בעיסה וכמו דמדחה הש"ס דילן בעירובין (דף צ"ט) אימר דשמעת ליה היכן דבליען בעיסה:

וכן ביארתי שם על הירושלמי דעירובין (פ"ח) אמר ר"י לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם מחלפא שיטתי' דר' יהודא תמן אמר ר' יהודא פוטר במים לפי שאין בהם ממש ופי' הק"ע דמקשה דאמאי צריך מחיצה הא המים אינם קונים שביתה כמו דקתני ר' יהודא פוטר במים לפי שאין בהם ממש וביארתי שם שהמקשה היה סבור שר' יהודא לא בעי רק שהמחיצה תגיע עד המים אבל לא בעינן שתכניס לתוך המים. וע"כ בעי מחלפא שיטתי' דר' יהודא דפוטר במים לפי שאין בהם ממש וא"כ מיא לא הוי כארעא סמיכתא וא"כ הוי כמו מחיצה תלוי' וכמו שר' חגי רוצה לומר גבי הא דאמר ר' יהודא אימתי בזמן שהספינה גוששת וא"כ לא סגי במה שהמחיצה מגעת עד המים וע"ז אומר מחלפא שיטתי' תמן אמר ר' יהודא פוטר במים לפי שאין בהם ממש וא"כ לא הוי כארעא סמיכתא וא"כ הוי כמו מחיצה תלוי' ע"ש.

אך עכ"ז צריך לבאר מה שאומר הירושלמי בחלה (שם) אמר ר' אבין לא מסתברא דלא מחלפא שיטתי' לא היה הספינה גוששת כמו שהספינה גוששת וצריך לדחוק ולפרש דאם נאמר דזה תלוי בענין אם מים יש בהם ממש וא"כ כיון שר"י סובר דמים יש בהם ממש וכמו שהבאתי ראיות א"כ אפילו אין הספינ' גוששת נעשה כמו שהספי' גוששת דהא ס"ל לר"י דמים יש בהם ממש:

אך אפשר לפרש ולהגיה בירושלמי לא הי' הספינה גושש' (שהוא ט"ס וצ"ל הולכת) פי' דאם לא היה הספינה הולכת נעשה כמו שהספינה גוששת פי' וחייב במעשר. דהטעם דעציץ נקוב המונח ע"ג יתידו' חייב במעשר מן התורה ואמרינן שם מה בינו לבין הספינה ספינה עולה ויורדת וזה במקומו הוא וא"כ אם הספינה אינה הולכת כמו שהספינ' גוששת והיא ברייתא ומביא מזה ראי' דאם היה הטעם משום דמים אין בהם ממש. א"כ לא הוי כמו שהיא בא"י וא"כ פטור אפילו בעומדת נמי אלא ודאי דהטעם הוא משום יניקה. עוד מביא ראיה מהברייתא דלא הית' הספינה גוששת מעשרותיה מהלכה תורמין ממנה על עציץ שאינו נקוב ומעציץ שאינו נקוב עלי'. אלמא דהטעם, משום דדומה לעציץ שאינו נקוב וא"כ הוא מטעם יניקה ולא משום דמים אין בהם ממש:

פרק ג

הלכה א

קטע ז

דף ו' תני מעשר טבל שנתערב בחולין אוסר כל שהוא אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון ואם לאו ראב"ע אומר יקרא שם לתרומת מעשר שבו ויעלה בא' ומאה

ר' יעקב גבולי' בשם ר' חנינא הלכה כר"א בן ערך אמר ר' יוחנן ממה שלימדו את הכהנת הדא אמרה שאין הלכה כר"א בן ערך:

והנה בזה הירושלמי נראה לי לתרץ על הא שהקשה הט"אבמנחות (דף ל"א) תני אמר ר"ש שזורי פעם אחת נתערב לי טבל בחולין ובאתי ושאלתי את ר' טרפון ואמר לי לך קח לך מן השוק כו' איכא דאמרי א"ל לך וקח לך מן העו"ג כו' א"ל רב יימר בר שלמי' לר"פ הא דאמר רבין בר חנינא הלכה כר"ש שזורי ולא עוד כ"מ ששנה ר"ש שזורי הלכה כמותו אף שנתערב לו טבל בחולין והקשה הט"א דהא ודאי מה שפסק הלכה כר"ש שזורי הוא לענין דאין בילה דאי לענין הלכה דקח לך מן השוק. הא איכא לישנא דאמרי לך וקח לך מן העו"ג. וא"כ אין ידוע הלכתא כמאן אלא ודאי דהלכה הוא דאין בילה דאל"ה יכול להפריש מיני' ובי' וא"כ קשה הלכתא אהלכתא דאיך פסק שם הלכה כר"ש שזורי דיש בילה:

והנה כבר ביארתי במ"א דאפי' אם נאמר דיש בילה אפ"ה לא היה צריך להפריש לפי מה שביארתי בספרי ע"י כ"א) על קושי' התוס' בע"ג (דף ע"ג) דזה מיירי בטבל הטבול לת"מ דאינו בטל רק מחמת דהוי דבר שיל"מ דהא בטבל הטבול לת"מ ליכא הטעם דחטה אחת פוטרת את הכרי דהא איכא שיעורא להפריש ת"מ. אלא דהטעם משום דהוי דשיל"מ וע"כ אפי' אי אמרינן דיש בילה אעפ"כ כיון דההוצאה מרובה דהא צריך להפריש על הכל ע"כ אפילו יש בילה נמי בטל דמחמת זה לא הוי דשיל"מ וא"כ קמ"ל דהוי דבר שיש לו מתירין או ע"י קח לך מן השוק או ע"י קח לך מן העו"ג דמחמת דיש בילה היה בטל דכיון שצריך להפריש על הכל א' א"כ הוי דבר שיש לו הוצאה. וע"כ לא הוי מחמת זה דשיל"מ:

אך לכאורה איפשר לומר דאעפ"כ קשה למאי פסק הלכתא כר"ש שזורי דכיון דלדידן מספקא לן אם אמר לו לך קח לך מן השוק. דרוב ע"ה מעשרים הם. או שאמר לו לך וקח לך מן העו"ג דיש קנין לעו"ג בא"י להפקיע מיד מעשר וא"כ כיון שאינו ידוע איך הלכתא א"כ לא הוי דבר שיל"מ. אך איפשר לומר אע"ג דלא ידוע כמאן הלכתא אך כיון שבעצם הוי דשיל"מ או ע"י עצה דקח לך מן השוק. או ע"י עצה דלך וקח לך מן העו"ג. אע"ג דלדידן מספקא לן הלכתא כמאן וא"כ אין אנו יודעים איך לעשות. אעפ"כ כיון דבעצם הוי דשיל"מ. ע"כ הוי דבר שיש לו מתירין. וע"כ איפשר לומר דזה גופא קמ"ל דאע"ג דלדידן מספקא לן הלכתא כמאן אם כלישנא קמא. אם כלישנא בתרא. אעפ"כ הוי דשיל"מ משום דבעצם הוי דשיל"מ. אך זה אינו דמ"מ כיון דלא ידעינן איך לעשות

א"כ לא הוי דשיל"מ דליכא למימר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר כיון דמספקא לן בהני תרי לישני ובמ"א יתבאר:

אך לפי הירושלמי איפשר לומר דע"כ פסק הלכתא כר"ש שזורי דלכאורה יש עצה אחרת אי אמרינן דהלכתא כר"א בן ערך שיקרא שם לת"מ ותרומת מעשר עולה בא' ומאה כמו דסובר ר"א בן ערך. וע"כ קמ"ל דלא כר"א בן ערך כיון דיש עצה אחרת כמו דאמר שם בירושלמי. אמר ר' יוחנן ממה שלימדו את הכהנת. הדא אמרה שאין הלכה כראב"ע מה למדו את הכהנת ה"ז חלה על העיסה הזאת ועל השאור המתערב בה ועל הקמח שנשתייר כו' תוקדש זה שבידי לשם חלה חוץ מן הטמא שבה. ואמר הוא והטמא שבה ויעלה בא' ומאה. ר"י אמר ר' שמואל קפודקי' וחד מן רבנן חד אמר כאן כשיש בו כדי להעלות וכאן כשאין בו כדי להעלות וחרנא אמר מכיון שהוא זקוק להעלות כמי שיש לו פרנסה ממקום אחר. וע"כ אומר הלכה כר"ש שזורי לאפוקי מראב"ע שאמר שמפריש תרומת מעשר. ואח"כ בטל התרומת מעשר בא' ומאה):

ועוד צריך לבאר דלכאורה לא הוי דשיל"מ מצד התקנה דר"א בן ערך דהא התם ההיתר הוא לקרוא שם ויעלה בא' ומאה. וא"כ כיון דסוף כל סוף צריך להתבטל בא' ומאה. ע"כ לא הוי דשיל"מ. דכל הטעם דהוי דשיל"מ הוא משום שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר והכא כיון דסוף כל סוף צריך להתבטל. ע"כ לא הוי מחמת זה דשיל"מ. וא"כ אם אין לו פרנסה ממקום אחר לא הוי דשיל"מ. וטבל בטל ברוב כמו שאר איסורים. אם אין לו פרנסה ממקום אחר דהיינו שאי איפשר ליקח מן השוק. או ליקח מן העו"ג. אך ממה שאמר ראב"ע שיקרא שם לת"מ שבו אפילו אין לו פרנסה ממקום אחר. אלמא דמחמת זה התקנה גופא הוי דשיל"מ אע"ג דסוף כל סוף הוא מצד ביטול:

אך באמת כבר ביארתי במ"א שמהירושלמי דלקמן (פ"ג דחלה) על כל הסוגיא דלקמן דר' בון ב"ר חיי' בעי קומי ר' זעירא מנחה שנתערבה בחולין קומץ ומתיר את השירים לאכילה. דהירושלמי סובר כדעת הר"ן דע"כ דשיל"מ מין במינו לא בטל והיינו משום דהם שוין במינם ואעפ"י שחלוקים באיסור והיתר. אך כיון שאיפשר להיות היתר ה"ל כמו עולין שאין מבטלין זא"ז. וגם ביארתי במ"א על הא דאמרינן שם (בפ"ג דחלה) וגם (רפ"ד דתרומות) ועוד (רפ"ה דמעשרות) דר' יוחנן סובר דאין הטבל בטל ברוב הוא מדאורייתא לדעת הירושלמי ולפ"ז לא בעינן שיהא לו פרנסה ממקום אחר. וע"כ הוי דשיל"מ במציאות. דזהו לשיטת הש"ס דילן דהטעם הוא שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר. אבל לפי שיטת הירושלמי אעפ"י שאין לו פרנסה ממקום אחר. אעפ"כ כיון שהי' אופן שיהי' לו היתר. א"כ הוא מין במינו. וא"כ כיון ששוין דהבטל יכול להעשות

כיוצא במבטל. ע"כ אמרינן דלא בטל. וע"כ אמר מעשר טבל שנתערב בחולין אוסר כל שהוא אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון כו'. אלמא דאוסר כל שהוא אפילו אם אין לו פרנסה ממקום אחר ודוק:

הלכה ב

קטע ב

דף ז' (פ"ק דחלה) נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה משגלגלה תעשה בטהרה אמר רב ששת דר"ע היא דר"ע אמר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין (ופי' המפרש מהרא"פ מתניתין דתנן נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה דר"ע היא) אמר ר' זירא ד"ה היא יעשנה קבין בספיקן ופי' המפרש מהרא"פ ד"ה היא והא דתנן יעשנה בטומאה כלומר בספק טומאתן יעשנה ולעולם קבין ולא כל העיסה כא' כו' עיי"ש ודבריו דחוקים:

ולי נראה לבאר דע"כ אמר ר"ז ד"ה היא דיעשנה קבין בספיקן הוא משום דכיון דנולד לה ספק טומאה גרע טפי משום דהוי תלוי' לא אוכלין ולא שורפין וע"כ אפילו ר"ע נמי מודה בה דיעשנה קבין בספיקן (פי' מצד שהוא ספק) (ועיין בש"ע (יו"ד ס' של"א וס"ט) כתב הרמ"א וטוב להכשיר אותה קודם מירוח כדי שתקבל טומאה ויהא מותר לשורפה וכתב הט"ז בטור כתוב כלשון הזה אינה ראוי' לקבל טומאה וא"א לאוכלה שהרי הכל טמאים וטמא אסור לאכול וא"א לשורפה כיון שהיא טהורה אלא תקבר וטוב יותר להכשירה קודם מירוח שעדיין לא חל עלה חיוב תרומה כדי שתטמא וישרפנה מיד פן תבוא לידי פסול ליהנות ממנה] וא"כ ה"נ כ"ע מודו שיעשנה קבין בספיקן והיינו דווקא אי אמרינן דיעשנה בטומאה פי' בספק כמו שהיה וע"כ צריך לומר דיעשנה קבין אבל אי אמרינן דיעשנה בטומאה דיכול לגרום לה טומאה ודאית (וכמו שכתבו התוספות בנדה (דף ו') דאין אסור משום משמרת תרומותי דקודם גלגול אכתי לא פתיכא בי' תרומה) א"כ אתי כר"ע דלרבנן צריך לעשותה קבין. אבל ר' זירא סובר דיעשנה בטומאה היינו בספיקן ואם כן אתי כד"ה דאפילו ר"ע נמי מודה דיעשנה קבין וכמו שביארתי. אך שצריך להבין דא"כ מהו החילוק בין קודם גלגול ובין לאחר גלגול כיון דקודם גלגול נמי אין לגרום לה טומאה ודאית אך כיון דמחמת שאם יפריש ממנה תהיה חלה תלוי' וע"כ צריך לעשותה קבין וא"כ כיון דא"צ להפריש חלה ממילא מותר לגרום לה טומאה ודאית כיון דאין מפרישין ממנה חלה משא"כ לאחר גלגול דכבר נתחייב בחלה ע"כ תעשה בטהרה ודוק:

וע"ז אומר התיב ר' חייא ב"ר בון קומי ר' זירא והתניאף בשאר המינים כן פי' דבעוד שלא נגמרה מלאכתן יעשו בטומאה ולאחר שנגמרה מלאכתן יעשו בטהר' והתם אין

לפרש דיעשנה קבין דאפי' מעט נמי יש בה חיוב תרומה וא"כ מהו החילוק בין קודם שנגמרה ובין לאחר שנגמרה מלאכתן וא"כ ודאי דיעשנה בטומאה היינו דמותר לגרום לה טומאה ודאית ולאחר שנגמרה מלאכתן אסור לגרום לה טומאה ודאית וכמו דאמר רב ששת דר"ע היא דאמר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין:

וע"ז אומר רב זביד אמר אנא בעיתא (פי' ששאל הטעם מפני מה מותר לטמאות בטומאה ודאית קודם הגלגול) וע"ז אומר בדין היה שיטמא אדם טבלו ד"ת דכתיב ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי תרומה צריכה שימור ואין הטבל צריכה שימור ומה אני מקיים ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן עשה שינתן לאהרן הכהן בכהונתו וכאן הואיל ואין אתה יכול ליתן לאהרן הכהן בכהונתו רשאי אתה לטמאותה (פי' כיון שכל הטעם דצריך לשמור הטבל הוא משום שצריך ליתן לכהן התרומה ומשו' הפסד כהן והכא כיון שנטמאת בספק אעפ"י שבספק הוא מותר לגרום לה טומאה ודאית כיון שאין אתה יכול ליתנה לכהן) משא"כ לאחר הגלגול שהיא טבולה לחלה אע"ג שחלתה תלוי' וליכא הפסד כהן אסור לגרום לה טומאה משום משמרת תרומותי וכמו שכתבו התוס' בנדה (ד' ו') ודוק:

ובזה יתבאר הירושלמי (פ"ד דע"ג) דורכין עם העו"ג בגת אבל לא בוצרין עמו אמר ר' יונה הדא דאת אמר והוא שהילכו עליהם דרוכות שתי וערב אבל לא הילכו דרוכות שתי וערב לא בדא (ופי' הפ"מ הא דהתירו לדרוך עם העו"ג בגת ולא חששו לגרום טומאה דהא למשנה ראשונה קיימין דהוי סברי אסור לגרום טומאה לחולין שבא"י בשהדריכו עליהם העו"ג כבר דרוכות שתי וערב ונמצא שכבר נטמאו ואין הישראל גורם טומאה).

ר' יוסי בעי אם כשהילכו עליהם דרוכות שתי וערב אפילו כמשנה הראשונה נמי כו':

והנה בירושלמי הזה יש שיבושים וטעיות הדפוס והפ"מ לא הרגיש בזה ופי' בדחוקים רבים וע"כ אגיה הירושלמי ואבאר ר' יוסי בעי אם כשהילכו עליהם שתי וערב אפילו כמשנה ראשונה והוא טעות הדפוס וצ"ל אפילו כמשנה אחרונה (פי' ר"י בעי אם כשהילכו עליהם כו' שתי וערב א"כ כבר טימאו אותו) א"כ אפילו כמשנה אחרונה פי' אפילו למשנה אחרונה נמי יהא שרי לדרוך דתני בראשונה היו אומרים בוצרין עם העו"ג (וט"ס וצ"ל אין בוצרי' עם העו"ג) והכי אית' בתוספתא בראשונה היו אומרים אין בוצרים עם העו"ג ואין דורכין עם ישראל העושה בטומאה אבל דורכין עם העו"ג חזרו לומר אין דורכין עם העו"ג ואין בוצרי' עם ישראל העושה בטומאה אבל בוצרים עם העו"ג ומוליכין עמו חביות חדשות אבל לא ישנות דברי ר"מ וחכ"א אחד חדשות וא' ישנות מסייעין אותו כו' ע"כ:

וע"כ פריך ר' יוסי אם כשהילכו עליהם דרוכות שתי וערב אפילו כמשנה אחרונה נמי (פי' דא"כ מותר אפילו לפי משנה אחרונה כיון דכבר טימאו אותה):

עוד שם מ"ט דר' יונה (והוא ט"ס וצ"ל מ"ט דר' יוסי) (והפ"מ שגה בזה) שכבר נטמאו מהכשר בצירה (פי' מ"ט דר' יוסי שהקשה על ר' יונה שאם משהילכו עליהם דרוכות שתי וערב אפי' כמשנה אחרונה הי' נמי מותר וא"כ מ"ט דשרי במשנה ראשונה דהא לפי משנה ראשונה אסור לגרום טומאה לחולין בא"י). ע"ז אמר דהטעם הוא מפני שכבר נטמאו משעת בצירה וע"כ דורכין עם העו"ג כיון שכבר נטמאו מ"ט דר' יוסי (והוא ט"ס וצ"ל מ"ט דר' יונה) פי' מפני מה אינו אומר כר' יוסי שע"כ שרי לפי משנה ראשונה משום דכבר נטמאו משעת בצירה וע"ז אומר מ"ט דר' יונה טהורים היו דבר תורה את הוא שגזרת עליהם טומאה (פי' דע"כ אינו אומר כר' יוסי משום דכל הטומאה שבשעת בצירה אינה רק מדרבנן וא"כ אפילו נטמאו בטומאה דרבנן אעפ"כ איך יטמא אותם אח"כ בטומאה דאורייתא) וע"כ אומר והוא שהילכו עליהם דרוכות שתי וערב:

וע"ז אמר חיילי' דר' יוסי מהדא (פי' טעמא דר' יוסי שאומר דע"כ דורכין עם העו"ג בגת לפי משנה ראשונה הוא משו' שכב' נטמאה משע' בצירה ואע"ג דהטומאה שמשעת בצירה אינה אלא מדרבנן אעפ"כ מותר לטמאותה בטומאה דאורייתא והטעם הוא) מהדא דמר ר' יוסי בשם ר' הילא בדין הי' שיהא אדם מטמ' (כצ"ל) טבלו ד"ת דכתיב ונתתם ממנו את תרומת ד' לאהרן הכהן עשה שינתן לאהרן הכהן בכהונתו וכאן הואיל ואין אתה יכול ליתן לאהרן הכהן בכהונתו רשאי אתה לטמאותה (פי' אע"ג דכבר נטמאו רק בטומאה דרבנן אעפ"כ מותר לטמאותה דהא השימור של טבל אינו רק שינתן לאהרן הכהן בכהונתו וכמו דאמרינן הכא בירושלמי ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי תרומה צריכה שימור ואין הטבל צריכה שימור וכל הטעם הוא שינתן לאהרן הכהן בכהונתו וא"כ כיון שעיקר השימו' הוא מצד שצריך ליתן התרומ' לכהן וע"כ כיון שסוף כל סוף נטמא בטומאה דרבנן א"כ א"צ ליתן לכהן ע"כ מותר לטמאותה בטומאה דאורייתא דקודם דרבי גמר מלאכה אינו אסור רק משום הפסד) וע"כ אומר יוסי מהדא (פי' שע"כ אמר ר' יוסי נמי שע"כ מותר לדרוך מפני שכבר נטמא משעת בצירה ואע"ג שהוא מדרבנן גם כן חיילי' מותר לטמאותה ודוק. וכמו שביארתי דאפי' נטמא בספק מותר לגרום לה טומאה ודאית ועל כן אפילו נטמא בטומאה דרבנן כיון דמ"מ ליכא הפסד כהן ע"כ מותר לגרום טומאה ועיין בתוס' נדה (ד"ו) שכתבו דגמר מלאכה לא הוי רק עד שיקפה או עד שישלה כמו דאמרינן בע"ג (דף נ"ו):

הלכה ד

קטע 1

שם אמר ר' בון בר חייא שני כו' שני ישראלים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו פטורים שכבר הי' להן שעת חובה ונפטרו:

והנה הרמב"ם (פ"ז מה' ביכורים ה"ט) כתב שני כו' אבל שני ישראלים שעשו כך וחזר כל א' מהם וחלקו והוסיף על חלקו עד שהשלימו לשיעור ה"ז פטורה שכבר הי' להם שעת חובה והם הי' פטורין באותה שעה מפני שעשאוה לחלק וכתב ע"ז הראב"ד אין דבר זה מחוור ואם עשו אותה לחלק והשלימו מאין לו שהוא פטור ומה בין זה לעושה עיסתו קבין והשיכן או שצרפן בסל שהם חייבין ואעפ"י שראה כן בירושלמי ואין השכל נותן לסמוך עליו ועוד דקיי"ל אין דיחוי אצל מצות ואחד זה ואחד זה כיון שהשלים עליו חייב עכ"ל:

והנה לבאר הירושלמי ושלא תקשה ע"ז קושי' הראב"ד על שסמך הרמב"ם על הירושלמי דהא קיי"ל בע"ג (דף מ"ז) דאין דיחוי אצל מצות ויבואר עפ"י מה שביארתי בספרי ע"י (ס' כ"ב) ומה שביארתי בספרי נ"י והנה בספרי ע"י א כ"ב) הבאתי מה שכתב הרא"ש בס"פ ואלו מגלחין וזה לשונו כתב ה"ר מאיר מי שמת אביו ואמו והי' קטן באותה שעה וקודם שעברו עליו שלשים יום נעשה בן י"ג שנה ויום א' יראה לי דחייב להתאבל משהגדיל ז' ול' ואינו מונה מיום הקבורה כו' והוי כמו ששמע שמועה קרוב' ברגל שמתאבל עליו אחר הרגל ומונה ז' ול'. ואעפ"י שיש לחלק קצת בין שמע ברגל לנדון זה דהתם גברא בר חיובא הוא אלא דיומא דקא גרים אבל הכא גברא לאו בר חיובא הוא כלל. הא ליתא דאין דיחוי אצל מצות כדאיתא בפ' כסוי הדם והכי אמרינן ביבמות פ' ד' אחין (דף ל"ד) כגון דאייתי שתי שערות בשבת ואע"ג דביה"ש דשבת קטן הי' כו' וכתב ע"ז הרא"ש דכיון שהי' דחוי בשעת חיוב האבילות נפטר אח"כ נמי ואע"ג דאין דיחוי במצות היינו משום דהאדם לא נדחה מלעשותה אבל אם הי' האדם דחוי בשעת חיוב המצוה נדחית ממנו לעולם עכ"ל ובש"ע ס' רצ"ז פסק כהרא"ש ועיי"ש בס' ע"י מה שהארכתי בזה בענין מחוסר זמן דמחוסר זמן הוי כמו שבידו וע"כ אעפ"י דבע"ג (דף מ"ז) בעי להו אם יש דיחוי אצל מצות או לא אלמא דמספקא לן אם יש דיחוי אצל מצות או אין דיחוי וא"ב איך לן למיזל באבילות דרבנן לקולא ולומר דיש דיחוי אצל מצות א"כ אמאי כתב הר"מ ז"ל בפשיטות דאיכדיחוי אצל מצות אלא ודאי דזהו הוי מחוסר זמן ומחוסר זמן הוי כמו שהוא בידו וכמו שכתבו התוס' בע"ג (דף מ"ז) דמה שהוא בידו ודאי לא הוי דיחוי:

[**והנה** שם הבאתי ראי' מהירושלמי דאין דיחוי בגברא. וכמו שכתב הרא"ש ראי' מהא דאייתי שתי שערות בשבת ביבמות (ד' ל"ד) וכן בירושלמי (פ"ה דעירובין) ר' יונה אמר ר"ל יעקב בעא גר שטבל לאחר שהאיר המזרח מאחר שאלו ער הי' קונה שביתה (פי' אם קנה שביתה לריב"נ דאמר דאפילו ישן נמי קונה. וכן אמרין בירושלמי (פ"ג דמגילה ה' ג') גבי מתניתין דבן עיר שהלך לכרך כו' והוא שיצא קודם שהאיר המזרח אבל אם יצא לאחר שהאיר המזרח כבר נפטר ר"נ ב"י בעי מעתה גר שמל לאחר שהאיר המזרח כבר נפטר (פי' כיון דאמרת דבהאיר המזרח תליא מילתא א"כ גר שנתגייר בזה"ב לאחר שהאיר המזרח נמי יהא פטור ממגילה כיון דבשעת ההתחלה הי' פטור ופטור נמי אח"כ בתמיה והוא דכל שאינו בתורת תשלומין אלא עצם החיוב נמשך כמו גבי שבת שאין סוף היום תליא בתחילתו לא אמרינן דנדחה בלאו ה"ט דמחוסר זמן וכמו דאמרינן בריש חגיגה (ד' ב') דאמרינן התם לר' אליעזר האי כל אזרח מאי עביד לי' לגר שנתגייר בנתיים בזה"ב וקטן שהגדיל בנתיים אלמא דאפילו גבי גר דמחוסר מעשה לא הוי כמו שבידו כמו דאמרינן בקדושין (ד' ס"ב) גר נמי לאו בידו וכן כתבו התוס' בריש חגיגה (ד' ב') אלא דאמרין התם הכל חייבים בראי' לאתויי מאי ומשני לאתויי חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני. ופריך הניחא למ"ד כולן תשלומין זה לזה. אלא למ"ד כולן תשלומין דראשון לאתויי מאי. וכתבו התוס' דלא מצי למימר חיגר בשעה ראשונה ונתפשט בשני' דהא פשיטא הוא דחייב עכ"ל. אלמא אע"ג שנדחה בתחילת החיוב ולא מחמת מחוסר זמן אלא מחמת שהי' חיגר. אפ"ה כיון שכל היום כולו חייב בראי' ולא בתורת תשלומין. דכמו שבשעה ראשונה חייב בראי' כן חייב כל היום כולו לא אמרינן דידחה. אע"ג דבשעה ראשונה עדיין לא חל עליו החיוב. וכן אמרינן בספ"ג דר"ה (ד' כ"ח) שלח לי' אבוה דשמואל כפאו ואכל מצה יצא. ופריך הגמ' כפאו מאן אילימא דכפאו שד הא תני' עתים חלים ועתים שוטה כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבר כשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבר ומשמע דלא יצא במה שאכל מצה בשעה הראשונה כשהי' שוטה וצריך לאכול אח"כ ולא אמרינן דנדחה מלאכול מצה כיון שהי' פטור בשעה הראשונה: **ולפ**"ז קשה מה שכתב הרא"ש וזה לשונו ומה שהביא ראיה דאין דיחוי אצל מצות אין ראי' לפי שיש חילוק בין מצוה הנדחית ובין גוף הדחוי דאין דיחוי במצות אלא בקדשים כי האדם הוא מחויב לעשות המצוה אם נדחה ממנו עתה לכשתראה המצוה לעשותה יעשנה כי האדם לא נדחה מלעשותה. אבל אם האדם הי' דחוי בשעת חיוב המצוה נדחית ממנו לעולם. ואין לה תשלומין אפילו כשנראה לעשותה וא"כ משמע דלהרא"ש גריעא יותר דיחוי של גברא מדיחוי של מצוה וזה אי איפשר לומר כן דבודאי דיחוי

דמצות גריעא יותר דהא בדיחוי שגבי מצות אי אמרינן דיש דיחוי א"כ לולב של עו"ג מעיו"ט וביו"ט בטלה אינה ראוי' למצוה אי אמרינן דיש דיחוי כמו דאמרינן בע"ג (ד' מ"ט) וכן נקטם ראשו מעיו"ט ועלתה בו תמרה ביו"ט נדחה מהמצוה דיש דיחוי. ואלו בגברא אלו הי' קטן כשנכנס סוכות ואח"כ הגדיל חייב בסוכה כמו שהבאתי תחילה מסוכה (ד' כ"ז) וליכא למימר דגבי לולב כיון דמצותו הוא רק בנטילה אין חיובו נמשך כל היום אלא כל היום הוא תשלומין לשעה ראשונה. וע"כ כיון דנדחה בשעה ראשונה נדחה נמי אח"כ משא"כ בסוכה שמצותה כל היום ע"כ לא תלוי סוף היום בתחילתו וכן בימים אינו תלוי היום השני בראשון כמו שכתב הרא"ש גבי שבת. דאעפ"כ תקשה מהא שהבאתי ריש חגיגה (ד' ב') לענין ראי' דאפילו הי' חיגר בשעה ראשונה ואח"כ נתפשט ודאי חייב ולא צריכא למתניתין לאשמועינן. אלמא אע"ג דמצותה היא רק שעה אחת של ראי' פנים. ואפי' אם הי' פטור בשעה ראשונה אפ"ה חייב:

וכן אמרינן בירושלמי (פ"ק דחגיגה ה' א') הכל מודים בטומטם שנקרע ונמצא זכר ביו"ט ראשון שהוא חייב ומה פליגין בשאר הימים חזקי' אמר יראה יראה את שהוא חייב בראשון חייב בשני כו' אלמא דאפילו הי' טומטם בתחילתו ונקרע אח"כ חייב ולא אמרינן כיון דאדחי אדחי וכן ממה שהבאתי מהך דכפאו ואכל מצה בר"ה (ד' כ"ח) אלמא דאפילו היכא דאין מצותה אלא שעה אחת אפ"ה לא אמרינן דנדחה]:

אך מהא דאמרינן בסנהדרין (דף מ"ז) דאמרינן גבי אבילות דאבילות מאימתי קא מתחלת מסתימת הגולל כפרה מאימת קא הוי מכי חזי צערא דקברא פורתא הילכך הואיל ואדחי אדחי משמע מזה דיש דיחוי בגברא. ודוחק לומר דזה דמי לדיחוי דמצוה דנדחה מצות האבילות לגמרי כמו גבי כיסוי הדם. וע"ש בספרי ע"י שהארכתי בזה:

וכן אמרינן בירושלמי (פ"ד דסוטה ה' ג') היה לו אשה ובנים ומתו בין קינוי לסתירה כבר נראית לשתות. לא היה לו אשה ובנים (פי' והיא איילונית שאינה ראויה לקיימה ונולדו לו בין קינוי לסתירה כבר נראית שלא לשתות (פי' ופטורה מלשתות אח"כ) וכן אמרינן בירושלמי (פ"ב דכתובות) לענין אונס שצריך לכונסה היה נשוי את אחות' כבר נפטר מתה כבר נפטר (פי' דאע"ג שמתה אשתו אח"כ אעפ"כ פטור מלכונסה אלמא דאמרינן דיש דיחוי בגברא). וכן אמרינן בבכורות (ד' מ"ו) גיורת בזה"ב שיצא פדחת ולדה בהיותה עו"ג ואח"כ נתגיירה אין נותנים לה ימי טומאה וימי טהרה ואינה מביאה קרבן לידה אלמא כיון דהתחלת הלידה היה בהיותה עו"ג ע"כ נפטרה אח"כ נמי אלמא דאמרינן דיש דיחוי בגברא:

וכן אמרינן בירושלמי (פ"א דנדה) והביאו המ"ל ברמב"ם (פ"ד מה' איסורי ביאה) תני ר' הושעי' ילדה ואח"כ נתגיירה בזה"ב כו' לא היה לה דם טוהר. א"ר יוסי ויאות אלולי דתני ר' הושעי' הות צריכה מאחר דאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים (פי' דמילתא דפשיטא היא מאחר שאין לה דמים טמאים אין לה דמים טהורים):

אך לכאורה יש להביא ראיה דלא אמרינן דיחוי בגברא דאמרינן בזבחים (דף י"ב) אמר עולא אמר ר' יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר דת וחזר בו הואיל ונדחה ידחה איתמר נמי אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן אכל חל והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה הואיל ואדחי אדחי א"כ משמע דדווקא בהפריש קרבן ונשתטה אבל בלא הפריש קרבן לא אמרינן כיון דאדחי אדחי וכן בירושלמי (פ"ק דהוריות ה' ב') הפריש חטאתו נתחרש או נשתטה כו' או שהורו ב"ד מותר לאכול חלב ר' יוחנן אמר נדחית חטאתו כו' אלמא דווקא בהפריש קרבן אבל בלא"ה לא אמרינן כיון דנדחה נדחה:

וכן יש להביא ראי' מהא דבעי ר"י בפ"ק דזבחים (ד' י"ב) אכל חלב והפריש קרבן והורו ב"ד שחלב מותר וחזרו בהם מי הוה דיחוי אלמא דזה נקרא דיחוי מה שהורו ב"ד שחלב מותר וכמו שכתבו התוס' דאע"ג דבטעות הוי אפ"ה הוי דיחוי. וא"כ מאי מיבעי לר' ירמיה אליבא דר' יוחנן הא אמרינן בריש הוריות (דף ב') נתחלף לו חלב בשומן ואכלו רב אמר פטור ור"י אמר חייב וקא פריך התם מהא דאמרינן השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו ומשני ר"פ דקא סבר ר' יוחנן כיון דכי מתידע לבי דינא הדרי בהו והוא נמי הדר בי' שב מידיעתו הוא וע"כ חייב קרבן. וקשה דתיפוק לי' דאם מה שהורו ב"ד הוי דיחוי הא נדחה גברא מקרבן דבשעה שאכל הורו ב"ד שחלב מותר וא"כ נדחה אלא ודאי דלא אמרינן דיחוי בגברא אלא בקרבן:

וכן בירושלמי אמרינן בפ"ק דהוריות (ד' ב') דהפריש חטאתו ונתחרש או נשתטה כו' או שהורו ב"ד שחלב מותר ר' יוחנן אמר נדחית חטאתו וא"כ ס"ל לר' יוחנן דהוי דיחוי מה שהורו ב"ד שחלב מותר. ואמרינן בירושלמי פ"ק דהוריות הלך היחיד ועשה שוגג על פיהן וכי יש זדון ושגגה ליחיד אצל הוראת ב"ד ופי' הפ"מ שהוא כמו דאמרינן בריש הוריות (דף ב') ואיכא דאמרי אמר רבא שגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב משום שלא אכל עפ"י הוראת ב"ד אלא אכלו בשגגת עצמו. וא"כ ס"ל להירושלמי דחייב וא"כ לפי מה דס"ל להירושלמי דהורו ב"ד שחלב מותר דהוי דיחוי לקרבן א"כ מפני מה לא הוי דיחוי אצל גברא אלא ודאי דלא הוי דיחוי בגברא:

ע"כ נ"ל לומר דבאמת אין דיחוי בגברא אלא דאם נפטר בהתחלת המצוה ולא חלה עלי' בתחילת חיוב המצוה כבר נפטר ולא מתורת דיחוי אלא מתורת פטור. וע"כ אמרינן

בירושל' (פ"ד דסוטה) לא הי' לו אשה ובנים ונולדו לו בין קינוי לסתירה כבר נראית שלא לשתות (פי' ופטורה מלשתות אח"כ) וכן בירושלמי (פ"ד דכתובות) לענין שצריך לכונסה. היה נשוי את אחותה כבר נפטר מתה כבר נפטר ופי' דאע"ג שמתה אשתו אח"כ אעפ"כ פטור מלישא אותה. כיון דנפטר בהתחלת המצוה נפטר אח"כ ולא מתורת דיחוי אלא מתורת פטור דכיון שנפטר משעת מעשה נפטר אח"כ וכן אמרינן בסנהדרין (דף מ"ז) אבילות מאימתי קא מתחלת מסתימת הגולל. כפרה מאימתי קא הוי מכי חזי צערא דקברא פורתא הילכך הואיל ואדחי אדחי (פי' כין שלא חל עליו בעת התחלת אבילות החיוב ע"כ לא חל נמי לאח"כ והא דאמרינן בע"ג (דף מ"ד) דכיסוי הדם הוי דיחוי דמצוה. היינו משום דעל גברא חל עליו מתחילה התחלת החיוב והא דנדחה אח"כ אינו שייך בגברא אלא משום דיחוי דמצוה דלגבי המצוה נראה ונדחה הוי יותר דיחוי מדיחוי דמעיקרו ע"כ הוי דיחוי דמצוה אבל אם מתחילת החיוב לא חל החיוב בודאי דאין עלי' חיוב המצוה כלל וכמו שכתב הרא"ש (בסוף מוע"ק) ומה שהביא ראי' דאין דיחוי אצל מצות אין ראיה לפי שיש חילוק בין מצוה הנדחית ובין גוף הדחוי דאין דיחוי במצות אלא בקדשים. כי האדם הוא מחויב לעשות המצוה אם נדחה עתה לכשתראה המצוה לעשותה יעשנה כי האדם לא נדחה מלעשותה אבל אם האדם היה דחוי בשעת חיוב המצוה נדחית ממנו לעולם ואין לה תשלומין אפי' כשנראה לעשותה:

והא שהבאתי ראיה תחילה מהא דהוריות (דף ב') דנתחלף לו חלב בשומן ואכלו דחייב ואמאי לא אמרינן דנדחה גברא דהא זה נדחה בתחילה. זה אינו כיון שכבר ביארתי דדיחוי דגברא היינו אם בעת התחלת חיוב המצוה כבר נפטר שוב אינו חל עליו אח"כ. היינו דווקא אם הוא פטור מן הדין וע"כ כיון שנפטר בשעת חלות החיוב נפטר אח"כ נמי אבל אם הוא רק מצד טעות כגון שהורו ב"ד שחלב מותר זה לא שייך בגברא דהא אינו פטור באמת אלא מצד דלא חלה עלי' חובת המצו' וע"כ זה לא שייך אם הורו ב"ד בטעות רק בקרבן שהוא מצד שנדחה מלהביא ע"כ כיון שסוף כל סוף לא יניחו ב"ד להקריב וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ק דהוריות) מי מקבל' הימנו ע"כ הוי דיחוי. וכמו דאמרי' בזבחים (ד' ע"ג) אמר רבא השתא דאמור רבנן לא יקריב אי יקריב לא מרצה (פירש"י דאדחי לי' מדרבנן ושוב אינו חוזר ונראה) ואעפ"י שהכשרין שבהם ראויים להקרבה הואיל ונדחה מלהקריב לכתחילה מחמת הפסולין שבהם נדחו לגמרי דהוי כפסולין משא"כ באם נפניר בשעת התחלת החיוב זהו דווקא מדאוריית' ולא מדרבנן כמו דאמרינן לקמן בירושלמי (רפ"ד דחלה) מה בין נשוך מה בין בלול א"ר יודן אבוי דר' מתניא כשחלקן והוסיף עליהם נשוכים חייבים ובלולים פטורים ומשום דבלול הוי

חיבור מדאורייתא וע"כ כיון שנפטר בשעת מעשה נפטר אח"כ נמי משא"כ בנשוך דלא הוי חיבור רק מדרבנן]:

ובזה יתבאר הא דאמרינן בסנהדרין (דף מ"ז) דאבילות מאימתי מתחלת מסתימת הגולל כפרה מאימתי קא הוי מכי חזי צערא דקברא פורתא הואיל ואדחי אדחי וא"כ כיון שבשעת חלות החיוב אדחי ולא חלה עליו חובת האבילות ע"כ פטור אח"כ נמי משא"כ בכיסוי הדם בעי לה בעו"ג (דף מ"ז) אם יש דיחוי אצל מצות התם בשעת מעשה חל עליו החיוב של כיסוי הדם ע"כ מיבעי לי' אם יש דיחוי אצל מצות דהא דיחוי דגברא ליכא התם דהא בשעת התחלת החיוב חל עליו החיוב ומה שנפטר אח"כ זה לא שייך בגברא רק במצות עצמם והא דאמרינן דבמצות לא אמרינן דדיחוי מעיקרא הוי דיחוי כמו דאמרינן בסוכה (דף ל"ג) דיחוי מעיקרא דלא הוי דיחוי תיפשוט מינה אבל נראה ונדחה חזר ונראה לא תיפשוט. התם הוא לענין הדס. והוא דיחוי דמצוה דהא יכול לצאת בהדס אחר. ע"כ בעי לה אם יש דיחוי אצל מצות אי לא בנראה ונדחה:

ומעתה נבוא לבאר הירושלמי (דפ"ג דחלה) שני ישראלים שעשו שני קבים וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו פטורים שכבר הי' להם שעת חובה ונפטרו כו' ומה שהקשה הראב"ד וכתב אין דבר זה מחוור ואם עשו אותה לחלק והשלימו מאין לו שהוא פטור ומה בין זה לעושה עיסתו קבין והשיכן או שצרפן בסל שהם חייבים כו' ובאמת אין זה דומה כמו שכתב הכ"מ דשאני התם שלא הי' להם עדיין שעת חובה מעולם הילכך כל שהגיע להם שעת חובה חייבת אבל הכא שכבר הי' להם שעת חובה שהרי הי' כשיעור ונפטרה מפני שעשאוה לחלק שוב אינה חוזרת להתחייב כו' דה"ל כמו שנפטרה בשעת התחל' החיוב ונפטרה העיסה מחיוב חלה וזהו הוי כמו פטור דגברא אצל העיסה.

ומה שהקשה הראב"ד ועוד דקיי"ל אין דיחוי אצל מצות וא' זה וא' זה כיון שהשלים עליו חייב זה אינו דומה להאי בעי' דיש דיחוי אצל מצות דהכא כיון שנפטרה בשעת התחלת החיוב נפטרת לעולם וכמו שכתב הרא"ש שילהי מוע"ק שהבאתי לעיל דכיון שהי' דיחוי בשעת חיוב האבילות נפטר אח"כ נמי ואע"ג דאין דיחוי במצות היינו משום דהאדם לא נדחה מלעשותה לעולם אבל אם האדם דחוי בשעת חיוב המצוה נדחית ממנו לעולם ע"ש וע"כ הביא הרא"ש זה הירושלמי בהלכות קטנות במס' חלה שני ישראלים שעשו ב' קבים וחלקו והוסיף זה על שלו וזה על שלו פטורים שכבר הי' להם שעת חובה ונפטרו ולענין זה יש חילוק בין בלול לנשוך דאע"ג דשניהם חיבור להתחייב בחלה מיהו סבר האי תנא ברא דנשוך חיבור לחומרא אבל לא להקל לפטור אם הוסיף

כו' [וכבר הבאתי לעיל הירושלמי (רפ"ד דחלה) מה בין נשוך מה בין בלול א"ר יודן אבוי דר' מתני' כשחלקו והוסיף עליהם נשוכי' חייבים ובלולים פטורים וזהו כהך תנא ברא עיי"ש ברא"ש:

הרי נתבאר דאין זה שייך להאי בעי' דיש דיחוי אצל מצות (כמו שכתב הרא"ש ולא כמו שכתב הראב"ד) והראי' דהא הירושלמי ס"ל דלא אמרינן יש דיחוי אצל מצות כמו דאמרינן בירושל' (פ"ק דבכורים) הכל מודים באשירה שבטלה שאינו מביא ממנו גזירים למערכה רשב"ל בעי מהו שיביא ממנה לולב מצות כגבוה הן או אינו כגבוה אין תימר כגבוה הן אינו מביא אין תימר אינו כגבוה מביא פשיטא שהוא מביא שאין מצות כגבוה מהו שיביא ממנה בכורים כר' יהודא דו אמר הוקשו לקדשי הגבול מביא כרבנן דאינון אמרין הוקשו לקדשי המקדש אינו מביא. והנה משמעות המהרא"פ שמפרש דאי כגבוה הן אמרינן דמאוס אפילו לאחר הביטול אבל באמת יש לפרש לענין דיחוי דמצות דאי כגבוה הן אמרינן דיש דיחוי וכה"ג איתא בע"ג (דף מ"ז) כי אתא רב דימי אמר באשירה שבטלה קא מיבעי לי' אם יש דיחוי אצל מצות כו' ע"ש וע"כ מיבעי לי' דאם מצות כגבוה הן יש דיחוי וכמו שיש דיחוי בקדשים ואפי' אם נפרש לענין מאוס עכ"פ מוכח דאין דיחוי אצל מצות דהא קאמר פשיטא שהוא מביא וא"כ משמע דהירושל' ס"ל דאין דיחוי אצל מצות:

וכן משמע בירושלמי (פ"ק דביכורים) פשיטא הדא מילתא מכר לו פירות ושייר קרקע המוכר אינו יכול להביא שאין לו פירות חזר ולקחן ממנו נשמעינה מהדא נתן לה קדשים הרי אלו מותרין יינות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח כו' מה אנן קיימין אם בשנתן לה באתננה כך אנו אומרים הלוקח מן השוק מביא ביכורים אלא כי אנן קיימין כשהיו הגפנים שלה ומכרה לו פירותיהם חזר ונתנם לה באתננה מפני שהי' אתנן הא לא הי' אתנן מביא הדא אמרה חזר ולקחן ממנה מביא (וכן פסק הרמב"ם (פ"ב מה' ביכורים ה' י"ז). ולכאורה קשה דאי אמרינן יש דיחוי אצל מצות א"כ אמאי מביא ממנו ביכורים דהא הוי נראה ונדחה שמתחילה הי' נראה ואח"כ כשמכרם לו נדחה ממצות ביכורים שהמוכר אינו יכול להביא מפני שאין לו פירות והלוקח אינו יכול להביא מפני שאין לו קרקע וא"כ אמאי מביא ביכורים כשלקחם אח"כ הא יש דיחוי אצל מצות וכ"ת דאזלינן לחומרא וע"כ חייב להביא דלחומרא אין דיחוי אצל מצות א"כ היה צריך להיות מביא ואינו קורא כמו דאיתא בירושלמי (פ"ק דביכורים) צריכא לר' יהודא המוכר שביל לחבירו מקום כו' מספק מביא ואינו קורא וכן תנן (פ"ק דביכורים) טומטם ואנדרוגינוס מביאין ולא קורין ועוד דהוי צריך לאקדשינהו כיון דהפרשתו מספק וכמו

דאמרינן בב"ב (ד' פ"א) לענין שני אילנות וא"כ משמע דס"ל להירושלמי דאין דיחוי אצל מצות (ומה שפסק הרמב"ם להלכה יתבאר במ"א):

וע"כ כיון דמוכח מהירושלמי דאין דיחוי אצל מצות א"כ מפני מה אמר (פ"ג דחלה) שני ישראלים שעשו שני קבים וחלקו כו' פטורים שכבר היה להם שעת חובה ונפטרו אלא ודאי דכיון דבעת התחלת החיוב נפטר מן החיוב ע"כפטור אח"כ נמי וזה אינו שייך לענין דיחוי דמצות (משא"כ בביכורים דשם היה להם שעת חובה תחילה בעת שהיה אצל מוכר):

קטע ז

שם ירושלמי חברי' בשם ר"א מודה ר"ע לחכמים בעיסת הדיוט שגלגולה טבולה ר' הילא בשם ר"א מודה ר"ע לחכמים בעיסת הקדש שגלגולה פוטרה כהנא אמר דברי ר"ע אין מירוח פוטר במקום הקדש א"ר יונה הדא דכהנא פליגא על ר"א מאן דאמר גלגול פוטר מירוח פוטר ומאן דאמר אין הגלגול פוטר אין המירוח פוטר ברם כרבנן גלגול פוטר וקשיא על דרבנן גלגול פוטר ברשות העו"ג ואין המירוח פוטר ברשות העו"ג שני' היא דכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הכא לית כתיב מלחם הארץ ולא כל לחם א"ר חנינא ברי' דר' הילל מן הדא דרבנן אנן ילפינן דלית הדא דכהנא פליגא על ר"א כמה דרבנן אמרי גלגול פוטר ברשות העו"ג ואין המירוח פוטר ברשות העו"ג כן ר"א אומר אין גלגול פוטר ברשות העו"ג ואין המירוח פוטר ברשות הקדש והנה המפרש מהרא"פ פירש שהוכחת רב כהנא הוא ממתניתין דס"ל דהכל הולך אחר הקרימה בתנור וכבר הבאתי בספרי נ"י שנעלם ממנו הסוגי' דמנחות (ד' ס"ו) ור"ע מחייב בחלה ובמעשרות אמר רב כהנא אומר הי' ר"ע מירוח הקדש אינו פוטר כו' אמר רבא פשיטא לי דמירוח הקדש פוטר ואפי' ר"ע לא מחייב התם אלא שלא ניתנו מעות הקדש אלא לצורך להם. אבל רב כהנא ס"ל דע"כ מחייב ר"ע במעשרות משום דס"ל דמירוח הקדש אינו פוטר

וע"כ אומר בירושלמי כהנא אמר דברי ר"ע אין מירוח הקדש פוטר והיינו כמו דאמרינן במנחות (ד' ס"ו) דכיון דר"ע מחייב בחלה ובמעשרות א"כ ס"ל דמירוח הקדש אינו פוטר וכן בירושלמי (פ"ק דחלה) ומותר העומר מתניתין דלא כר"ע דר"ע מחייב בחלה ובמעשרות:

וע"כ אומר מ"ד גלגול פוטר מירוח פוטר ומ"ד אין הגלגול פוטר אין מירוח פוטר (פי' שהיו סבורים תחילה דמירוח וגלגול שוים הם) וא"כ כיון דכהנא אמר דברי ר"ע דמירוח הקדש אינו פוטר א"כ פליג על ר"א שאמר מודה ר"ע לחכמים בעיסת הקדש שגילגולה

פוטרה ברם כרבנן גלגול פוטר ברשות העו"ג וקשי' על דרבנן גלגול פוטר ברשות העו"ג ואין המירוח פוטר ברשות העו"ג:

ונראה לי דקאי על הברייתא שמביא הירושלמי (ספ"ה דחלה) דאמרינן התם תני חלת העו"ג ב ותרומת העו"ג בח"ל מודיעין אותו שאינו צריך ואוכל וכן הובא הברייתא זו במנחות (ד' ס"ז) דאמרינן התם איתיבי' רבינא לרבא חלת עו"ג בארץ ותרומתו בח"ל מודיעין אותו שהוא פטור. חלתו נאכלת לזרים ותרומתו אינה מדמעת הא תרומתו בארץ אסורה ומדמעת והא האי תנא דאמר מירוח העו"ג אינו פוטר גלגול העו"ג פוטר (פי' וא"כ איך אמר רבא מ"ד מירוח העו"ג פוטר גלגול העו"ג פוטר ומ"ד מירוח העו"ג אינו פוטר גילגול העו"ג אינו פוטר וע"ז משני מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין אי הכי אפילו חלה נמי אפשר דאפה לה פחות מחמשת רבעים קמח ועוד כו') אבל הירושלמי ס"ל דמדאורייתא יש חילוק בין מירוח לגלגול:

וע"ז אמר ברם כרבנן גלגול פוטר ברשות העו"ג ונ"ל שצ"ל ומירוח אינו פוטר ברשות העו"ג (פי' דהא מזה הברייתא מוכח דגלגול העו"ג פוטר דקתני חלת עו"ג בארץ מודיעין אותו שהוא פטור וחלתו נאכלת לזרים אלמא דגלגול פוטר ואעפ"כ מירוח העו"ג אינו פוטר דהא אמרינן ותרומתו בח"ל אינה מדמעת הא תרומתו בארץ מדמעת אלמא דמירוח העו"ג אינו פוטר) וע"ז אומר ברם כרבנן גלגול פוטר ברשות העו"ג ונ"ל שצ"ל אין מירוח פוטר וקשי' על דרבנן גלגול פוטר ברשות העו"ג מירוח אינו פוטר ברשות העו"ג שני' היא דכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ והכא כתיב מלחם ולא כל לחם ומזה מוכח דמירוח העו"ג אינו פוטר לרבנן וגלגול העו"ג פוטר לרבנן (ואיפשר דצ"ל והכא כתיב עריסותיכם ולא של עו"ג):

וע"ז אמר ר' חנינא בר"י דר' הילל מן הדא דרבנן ילפינן דלית הדא דכהנא פליגא על ר"א כמה דרבנן אמרי גלגול פוטר ברשות העו"ג ואין המירוח פוטר ברשות העו"ג כן ר"ע אומר אין גלגול פוטר ברשות עו"ג (והוא ט"ס וצ"ל גלגול פוטר ברשות הקדש) ואין המירוח פוטר ברשות הקדש וע"כ הדא דכהנא דאמר דסובר ר"ע דאין מירוח פוטר ברשות הקדש לית פליגא על ר"א פי' דמודה להא דר"א שאמר דמודה ר"ע לחכמי' בעיסת הקדש שגילגולה פוטרה דכמו דרבנן מחלקין בין מירוח לגלגול לענין מירוח העו"ג כן ר"ע מחלק בין מירוח לגלגול לענין הקדש:

וא"כ משמע מהירושלמי דיליף מקרא וכמו דאמר וקשי' על דרבנן גלגול פוטר ברשות העו"ג ואין המירוח פוטר כו' (פי' שקשי' על דרבנן דמהו החילוק בין גלגול למירוח) ע"ז אומר שני' היא דכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ והכא לית כתיב מלחם הארץ ולא

כל לחם וזהו דלא כשיטת הש"ס דילן במנחות (ד' ס"ו) דהטעם הוא משום בעלי כיסין ולענין חלה לא שייך משום דאיפשר דאפה לה פחות מחמשת רבעים קמח ועוד וע"כ יש חילוק בין חלה לתרומה אבל משמעות הירושלמי הוא דלא כשיטת הש"ס דילן אלא שמחלק מדאורייתא בין מירוח לגלגול כמו שביארתי ודוק

והנה]

בספרי א"ה (ד' ל"א) תירצתי על מה שהקשו התוס' במנחות (ד' ס"ו) על הא דאמר רב כהנא מירוח הקדש אינו פוטר דא"כ היכי אתי העומר משאינו מעושר הא בעינן ממשקה ישראל דבאינו מעושר עסקינן מדקתני באותן שנפדו חייב במעשר עכ"ל. ותירצתי זה עפ"י מאי דאיתא בירושלמי (ספ"ה דמעשרות) הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו ר"י ור"ל ר"י אמר נטבל ור"ל אמר לא נטבל כו' מתיב רשב"ל לר"י (וט"ס וצ"ל מתיב ר"י לרשב"ל) וכן כתב המפרש (והוא נכון) והתנן עד שלא גמרן הגזבר ואח"כ פדאן פטורים הרי הגזבר כאחר הוא ואת אמרת מה שעשה עשוי א שהקשה ר"י לר"ל דס"ל דאם מירחו שלא מדעת בעלים א הוי מירוח וא"כ אמאי תנן דאם הקדיש ואח"כ גמרן הגזבר דפטורים אח"כ משום שבשעת מירוח היו פטורים וא"כ קשה דלר"ל לא הוי מירוח כלל לפי הס"ד דגזבר לא הוי כבעלים וא"כ לא הוי מירוח ע"י הגזבר וא"כ אמאי פטורים אח"כ כיון דלא הוי מירוח כלל דהא לא הוי מדעת בעלים וא"כ הוי כמו שלא נתמרח ברשות הקדש וא"כ אמאי פוטר והא הטעם דהקדש פוטר הוא משום שבשעת חובתו הי' פטורה וא"כ כיון דלא הוי מירוח כלל א"כ אמאי פוטר אח"כ אם נפדה). וע"ז משני בירושלמי א"ל תיפתר כמ"ד גזבר כבעלים וע"כ הוי מירוח. וע"כ פטור משום שבשעת חלות החיוב הי' פטורה דגזבר כבעלים ודלא כר' יוסי דס"ל דגזבר לא הוי כבעלים. וא"כ איפשר לומר דהא דאמר רב כהנא דאומר הי' ר"ע מירוח הקדש אינו פוטר הוא משום דס"ל כר"ל דהממרח שלא מדעת חבירו לא הוי מירוח דגזבר לא הוי כבעלים. וע"כ אינו פוטר אח"כ. ולאח"כ כשנפדה הוי מירוח להתחייב במעשר דהא מתחילה כשהי' ביד הקדש לא הוי מירוח עדיין כיון דלית להו בעלים. וע"כ כשפדאן אח"כ מתחייב במעשר. אבל כל שהם ברשות הקדש לא הוי מירוח. ובודאי פטור מן המעשרות בעודם ברשות הקדש וע"כ לא קשה קושי' התוס' הא דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל. וזהו סברת רב כהנא שאומר דס"ל לר"ע מירוח הקדש אינו פוטר. אבל ר"י לטעמי' דס"ל בירושלמי דמירוח שלא מדעת בעלים הוי מירוח כמו דאיתא (שם בירושלמי) ע"כ אומר במנחות (ד' ס"ו) שלימוד ערוך בפיו של ר"ע שלא ניתנו מעות הקדש אלא לצורך להם.

אבל לעולם דמירוח הקדש פוטר. וא"כ לא קשה דאיך הקריבו כיון דס"ל דמירוח הקדש פוטר:

[**אך** כל זה הוא לשיטת הש"ס דילן במנחות (דף ס"ז) דאמר רבא (שם) מאן דאמר מירוח העו"ג פוטר גלגול העו"ג פוטר ומאן דאמר מירוח העו"ג אינו פוטר גלגול העו"ג אינו פוטר כו' וא"כ לשיטת הש"ס דילן שוה מירוח לגלגול. וא"כ לר"ע דאמר דמירוחהקדש אינו פוטר ה"ה דגלגול הקדש נמי אינו פוטר. אבל לשיטת הירושלמי דמחלק בין מירוח לגלגול וכמה שאומר כמה דרבנן אמרי גלגול פוטר ברשות העו"ג ואין המירוח פוטר ברשות העו"ג כן ר"ע אומר גלגול פוטר ברשות הקדש ואין המירוח פוטר ברשות הקדש (כצ"ל) וא"כ כיון דס"ל לר"ע דגלגול פוטר ברשות הקדש רק דאין המירוח פוטר ברשות הקדש. א"כ לא נוכל לומר דהטעם של ר"ע הוא דמירוח שלא מדעת בעלים לא הוי מירוח. וע"כ אין מירוח הקדש פוטר דא"כ מ"ט דגלגול הקדש פוטר. דכיון דבעינן מירוח מדעת בעלים וס"ל דגזבר לא הוי כבעלים א"כ הוא הדין לגלגול דהא בירושלמי (ספ"ה דמעשרות) אמרין מתיב ר'' לר"ל (והוא ט"ס וצ"ל מתיב ר"ל לר'') והא תנן נשים שנתנו לנחתום לעשות שאור אם אין בכל א' מהם כשיעור פטורה מן החלה ופריך ואין בשל כולהם כשיעור פי' דהא מ"מ יש בכולם כשיעור וא"כ אמאי אינו חייב בחלה כו' אלא ודאי דגלגול שלא מדעת בעלים לא הוי גלגול וא"כ שוה גלגול למירוח וא"כ אמאי סובר ר"ע דמירוח הקדש אינו פוטר וגלגול הקדש פוטר אלא ודאי דגזרת הכתוב הוא דמירוח הקדש פוטר וגלגול הקדש אינו פוטר מדכתיב עריסותיכם. וא"כ תקשה קושי' התוס' דאיך אתי העומר משאינו מעושר דהא בעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל. וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ב דערלה) ממשקה ישראל מדבר שהוא מותר לישראל:

ע"כ נראה לי שהירושלמי סובר כמו שתירצתי בס' א"ה (דרוש כ"א שכתבתי שם לתרץ עפ"י מה שהקשו התוס' רפ"ט דמנחות (ד' ס"ד על הא דאמרינן התם תנן התם שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. דלר"ע דאמר דספיחין אסורין הא בעינן ממשקה ישראל לאו פירכא היא דבשאר שנים נמי לאו ממשקה ישראל הוא ושרי' רחמנא דאמרינן בפ"ק דמנחות (ד' ה') משום דמצותה בכך שאני בשביעית נמי לר"ע הרי מצותה בכך עיין בספרי ע"י (ס' א') דאמרינן כיון דאשתרי אשתרי. דהא דעומר קרב מן החדש הוא בדרך היתר דא"א לקיים המצוה באופן אחר. ע"כ אמרינן כיון דאשתרי אשתרי ותירצתי מה שהקשה הק"ע על הירושלמי (פ"ד דשקלים) דאמרינן התם לא מצאו בסורי' מביאין אותו מספיחים שבא"י ההן עומר מהו שיזרע לכן מתחילה (פי' כדי לקיים מצות עומר) ר' חייא ב"ח בעי קומי ר' מנא לא נמצא כקומץ על השירים שאין

נאכלים (דהא השירים אסורין משום שביעית) א"ל נעשה כחמשה דברים שהם באים בטומאה ואין נאכלים בטומאה עכ"ל. והקשה הק"ע דתיפוק לי' דאסור להקריב דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל וביארתי שם דאמרינן הואיל ואשתרי אשתרי דהא חדש שקרב לגבוה נמי אסור לאכול עדיין ואעפ"כ מותר לגבוה משום דמצותה בכך כמו דאמרינן במנחות (ד' ה') וע"כ אשתרי נמי בשביעית אעפ"י שאין מצותה בכך דהא איפשר לקיים בספיחין. וא"כ ניחא דהא דאמר ר"ע דמירוח הקדש אינו פוטר. ואעפ"כ יכול להביא העומר כיון דאשתרי אשתרי ועיין במה שביארתי בפ"ג דכלאים דהירושלמי סובר דאמרינן כיון דאשתרי אשתרי ודוק ועיין שם בספרי א"ה (שם) מה שתירצתי עוד משום דאין איסור טבל חל על איסור הקדש עיי"ש ודוק]:

הלכה ה

קטע ד

שם ר' בון ב"ר חייא בעי קומי ר"ז מנחה שנתערבה בחולין קומץ ומתיר את השירים לאכילה קורא אני עלי' והנותרת מן המנחה לאהרן ובניו א"ל וכי טבל שנתערב בחולין קורא אני עלי' ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן. א"ל וכי אמרתי לך שאינו מוציא ממנו עליו ולא למקום אחר אין תפשיטא לך שאינו מוציא ממנו על מ"א אפי' ממנו עלי' אינו מוציא מתני' אמרה שהוא מוציא ממנו עלי' והתנן ואם לאו יוציא חלה א' על הכל אמרין לית הדא דר"ז תתובה על דר' בון בר חייא. מה בין מוציא ממנו עליו מה בין מוציא ממנו על מקום אחר בשעה שהוא מוציא ממנו עליו הואיל ואין אותו הטבל ראוי להעשות תרומה כיוצא בו חולין שבו מטבלין אותו (צ"ל מבטלין אותו) בשעה שהוא מפריש ממנו על מקום אחר הואיל ואותו הטבל יכול להעשות חולין כיוצא בו אינו בטל אמר ר' יוסי הדא אמרה טבל שנתערב בתרומה הואיל ואותו הטבל יכול להעשות תרומה כיוצא בו אינו בטל ולית הדא דר' בון תתובה על דר"ז ממה נפשך אם שלמעלן בטל אף שלמטן בטל אם שלמטן אינו בטל אף שלמעלן לא בטל שכבר קידשתנו [ט"ס וצ"ל שכבר קידש ואחר כך מתחיל תני ואם לאו מביא ד' והמפרש מהרא"פ חיבר ב' התיבו' יחד]:

והנה המפרשים נדחקו בזה מאוד כמו שיראה המעיין ולי נראה לבאר שר' בון ב"ר חייא בעי קומי ר' זירא מנחה שנתערבה בחולין קומץ ומתיר וצ"ל קומץ מתיר דמיירי שכבר קידש הקומץ כמו שאבאר לקמן] ומיבעי לי' מנחה שנתערבה בחולין אי קומץ מתיר את השירים לאכילה (פי' דאי אמרינן כיון שנתבטל א"כ ליתא לשירים בעין. וע"כ אין הקומץ מתיר השירים) וכמו שכתבו התוס' ביומא (דף מ"ז) בד"ה לאמר מה שירים

שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטירין עליהם את הקומץ. ואפי' לר' יוחנן דאמר פ"ק דמנחות (דף ס') מקטיר קומץ עליהם מודה הוא דאותם שירים אסורים לאכילה כדיליף התם מקרא והכי קאמר אין מקטירין עליהם אין מקטירין בשבילם הקומץ כדי להתירם באכילה וע"כ מיבעי לי' נמי אם נתערבו שירים בחולין אם מקטיר הקומץ עליהם להתירן באכילה דדילמא כיון שנתבטל ע"כ אין הקומץ מתירן כיון שנתערב ברובו ומדאורייתא ברובו בטיל או אעפ"כ אסורים לאכול עד שיקטיר עליהם הקומץ:

וע"ז אמר לי' ר"ז וכי טבל שנתערב בחולין קורא אני עלי' ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן ופי' דזה מוכח ממתניתין דתנן ואם לאו יוציא חלה אחת על הכל וא"כ כיון שיוכל להפריש ממנו עלי' אע"ג שנתערב אעפ"כ יוכל להתיר ע"י הפרשת חלה. הכא נמי יוכל להתיר ע"י הקומץ. וע"ז השיב לו רבי בון וכי אמרתי לך שאינו מוציא ממנו עלי' רק שאינו יכול להוציא ממנו למקום אחר ועדיין לא ביאר ר' בון הטעם מהו החילוק שבין מוציא ממנו עליו ובין מוציא ממנו למקום אחר וגם אינו מבואר עדיין דמה הוא התשובה לענין הבעיא דר' בון אם קומץ מתיר את השירים לאכילה. דהא זה דמי למוציא ממנו עלי' וא"כ כיון שיכול להפריש ממנו עלי'. הכא נמי יכול להקטיר עליהם הקומץ להתירן באכילה]:

וע"ז אמר לי' אין תפשיטא לך שאינו מוציא ממנו על מ"א אפי' ממנו עלי' אינו מוציא (פי' אם פשיטא לך שאינו מוציא ממנו על מקום אחר למה אין אתה אומר שלא יוציא ממנו עליו ג"כ) וע"ז השיב לו ר' בון מתניתין אמרה שהוא מוציא ממנו עלי' והתנן צ"ל דתנינן ואם לאו יוציא חלה אחת על הכל וא"כ מוכח ממתניתין שהוא מוציא ממנו עליו אבל להפריש הימנו למקום אחר לא מוכח ממתניתין ולא ביאר ר' בון טעם החילוק שבין מוציא הימנו עליו למוציא למ"א וגם לא ביאר מה ענין זה החילוק אם הקומץ מתיר את השירי' דהא לכאורה דמי למפריש הימנו עליו ויתבאר אח"כ] וע"כ מבאר הירושלמי החילוקים שבין ר"ז לר' בון. וע"ז אומר לית הדא דר' זירא תתובה על דר' בון ב"ר חייא כו' והנה בירושלמי הזה יש טעו' הדפוס והתחלפו' השורו' וכמו שאבאר פי' הירושלמי והגהותיו:

ותחילה נביא מה שכתב הר"ן בנדרים (דף ל"ב) וז"ל ולי נראים דברי הרב אלפס. דכי תנן הכא דדבר שיש לו מתירין בשאינו מינו בטל ה"מ כל שאסור עכשיו ועתיד להיות היתר לאחר זמן כנדרים משום דקא מיבעי לי כיון דלרבנן בכולהו איסורי מין במינו בטל כמו בשאינו מינו מה ראו חכמים לחלק בדבר שיש לו מתירין בין מינו לשאינו מינו ומאיזה טעם. וכן נראה לי בטעמו של דבר דחזינא לרבנן ור' יהודא דאפליגו במין במינו

אי בטיל אי לא כו' דהיינו טעמא משום דמין במינו לא בטל לפי שכל דבר שהוא דומה לחבירו אינו מחלישו ומבטלו אלא מעמידו ומחזקו. ומשום הכי ס"ל לר' יהודא בכולהו איסורי דמין במינו לא בטיל ולרבנן לא משמע להו הכי דמ"מ מין במינו דאיסור והיתר אין דומים זה לזה כיון דחד אסור וחד שרי שאין ראוי לילך אחר דמיונן בעצם אלא אחר חילוקן באיסור והיתר אלא היינו טעמא דדם הפר אינו מבטל דם השעיר משום דכיון דשניהם עולים כלומר שכשירים לזריקה אין מבטלים זא"ז דכי היכי דר' יהודא אזיל אחר דמיון העצם אזלי רבנן אחר דמיון ההיתר כו' ע"ש. וא"כ מין במינו לא בטיל לפי שכל דבר שהוא דומה לחבירו אינו מחלישו ומבטלו אלא מעמידו ומחזקו:

ובזה יתבאר הירושלמי דאמרינן לית הדא דר"ז תתובה על דר' בון ב"ר חייא מה בין מוציא ממנו עליו ומה בין מוציא ממנו על מקום אחר (פי' שאומר דלית הדא דר' בון תתובה על דר"ז) פי' מה שהביא לו ראי' מהא דחלה שמוציא ממנו עלי') וע"ז אומר שאינו דומה דטע' החילוק שבינמוציא ממנו עלי' למוציא ממקום אחר היינו טעמא דהכלל הוא דדבר הדומה אינו בטל והוי כמו שהוא במציאותו וע"כ יכול להפריש ממנו עלי' דהטעם הוא דאם מפריש ממנו הוי חולין בחולין וא"כ הם דומים במינן ודומים ג"כ דשניהם חולין ע"כ יכול להפריש עליו דהחולין שמפריש עלי' הם דומים לגמרי במינן ושניהם חולין וע"כ יכול להפריש ממנו עליו דהוי כמו דאיתא בעין משא"כ אם מפריש ממנו למקום אחר שיהא זה תרומה על מקום אחר נמצא דהוי חלה וא"כ אינו דומה לחולין שנפלו בה א"כ הם מתבטלים קצת וע"כ אינו יכול להפריש על מקום אחר משא"כ אם מפריש ממנו עלי' א"כ מה שנשאר אינו בטל דהא הוי חולין בחולין:

וע"כ אומר הירושלמי לית הדא דר"ז תתובה על דר' בון ב"ר חייא מה בין מוציא ממנו עליו מה בין מוציא ממנו על מקום אחר בשעה שהוא מוציא ממנו עליו הואיל ואין אותו הטבל ראוי להעשות תרומה כיוצא בו כו' ונ"ל שהוא טעות הדפוס ונתחלפו השורות (וכצ"ל) בשעה שהוא מוציא ממנו עליו הואיל ואותו הטבל יכול להעשות חולין כיוצא בו אינו בטל [פי' כיון שהטבל דהיינו שאור שלא הורמה חלתה יכול להעשות כיוצא בו דהיינו כמו החולין שנפלו בו ע"כ אינו בטל וע"כ יכול להפריש] בשעה שהוא מפריש ממנו על מקום אחר הואיל ואותו הטבל כו' [והוא ט"ס ונתחלפו השורות וכצ"ל] בשעה שהוא מפריש ממנו על מקום אחר הואיל ואין אותו הטבל ראוי להעשות כיוצא בו (פי' דכיון שנעשה תרומה א"כ אינו דומה לחולין שנפלו בו) חולין שבו מבטלין אותו (פי' וע"כ חולין שבו מבטלין אותו וע"כ אינו יכול להפריש ממנו על מקום אחר) וע"כ לפי טעם זה לית הדא דר' זירא תתובה על דר' בון ב"ר חייא שע"כ אף דבחלה מפריש ממנו

עליו דתנן ואם לאו יוציא חלה א' על הכל היינו טעמא דכל דבר הדומה אינו מחלישו רק מחזקו וע"כ כיון שלאחר שהוא מפריש נשאר חולין וא"כ הבטל דומה להמבטל ע"כ לא נתבטל וע"כ יכול להפריש:

וע"כ אומר הירושלמי אמרין לית הדא דר"ז תתובה על דר' בון דאין ראי' מהא שהביא ר' זירא מחלה דתנן ואם לאו מפריש חלה אחת על הכל וכמו שאמ' לו ר"ז וכי טבל שנתערב בחולין קורא אני עלי' ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן דאינו דומה למנחה שנתערבה בחולין דבמנחה שנתערבה בחולין אם הי' מפריש קומץ א"כ נשאר שירים וא"כ אפי' לאחר ההיתר נמי אינו דומה הבטל להמבטל דהבטל הוי שירים והמבטל הוי חולין וע"כ כיון שאינם דומים א"כ המבטל מחליש להבטל ואינו מחזקו וכמו שהבאתי תחילה מה שכתב הר"ן וע"כ אין הקומץ מתיר את המנחה שנתערבה בחולין דאע"ג דהוי כמו ממנו עלי' אעפ"כ אינו דומה למשנתנו דזה דמי למפריש ממנו על מקום אחר דהא הכא לאחר שיתיר את השירים לא יהי' דומה הבטל להמבטל שהמבטל הוא חולין והבטל הוא שירים וא"כ המבטל מחליש להבטל ואינו מחזקו ודמי למפריש ממנו למקום אחר ע"כ אמר לו תחילה ר' בון לר' זירא על שאמר לו וכי טבל שנתערב בחולין קורא אני עלי' ונתתם ממנו את תרומת כו' והביא ראי' להבעי' דר' בון. וע"ז אמר לי' וכי אמרתי לך שאינו מוציא ממנו עליו. ולא ממנו (צ"ל אלא ממנו למקום אחר) (פי' וזה דומה לממנו למקום אחר כמו שביארתי) וע"ז אומר הירושלמי אמרין לית הדא דר' זירא תתובה על דר' בון ב"ר חייא (פי' דלא דמי להא שפשט ר' זירא מחלה כמו שביארתי):

וע"כ אמרינן בירושלמי א"ר יוסי הדא אמרה טבל שנתערב בתרומה הואיל ואותו הטבל יכול להעשות חולין כיוצא בו אינו בטל (פי' דלפי הטעם והחילוק שבין מוציא ממנו עליו למוציא ממנו למקום אחר כמו שביארתי החילוק דאם יפריש ממנו למקום אחר א"כ יהיה הנשאר תרומה כמו התרומה שנפל בו הטבל. וא"כ יהיה הבטל דומה לגמרי להמבטל וכל דבר הדומה אינו מחלישו רק מחזקו. ע"כ בטבל שנתערב בתרומה יכול להפריש אפי' ממנו למ"א משא"כ אם נפל טבל בחולין כמו דתנן הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יפריש למ"א א"כ יהיה הנשאר חלה ואינו דומה הבטל להמבטל וע"כ אינו יכול להפריש ממנו למ"א:

וע"ז אומר אח"כ ולית הדא תתובה על דר"ז (פי' שאעפ"כ איפשר לומר דלית הדא דר' בון תתובה על דר' דאיפשר לומר כסברת ר"ז שמביא מהא דתנן גבי חלה ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל דסובר ר' זירא דהטעם הא דתנן היה של שאור מעיסה שלא הורמה חלתה. ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה. דאם יש לו פרנסה ממקום אחר כו' ואם לאו

מוציא חלה א' על הכל. דהיינו שממנו עליו יכול להפריש אבל לא למ"א דהטעם הא שיכול להפריש ממנו עלי' הוא ממ"נ אם שלמעלן בטל אף שלמטן בטל. ואם שלמטן אינו בטל אף שלמעלן אינו בטל (פי' דממנו עלי' יכול להפריש ממ"נ דאם נתבטל הטבל א"צ להפרשה ואם לא נתבטל הטבל מועיל עליו הפרשה). וע"כ היינו דוקא באם מפריש ממנו עליו אבל אם מפריש למקום אחר לא מהני משום דילמא הוא בטל. וא"כ לא הוי הפרשה למקום אחר משא"כ ממנו עליו יוכל להפריש ממ"נ כמו שאומר בירושלמי מה נפשך אם שלמעלן בטל אף שלמטן בטל אם שלמטן אינו בטל אף שלמעלן לא בטל:

וע"ז אומר לית הדא דר' בון תתובה על דר' זירא דע"כ ל ניחא מה דמדמה ר' זירא הא דטבל של חלה שנתן לתוך עיסה שהורמה חלתה לענין מנחה שנתערבה בחולין דלפי טעם זה א"כ במנחה שנתערבה בחולין נמי הכי הוי דע"כ יכול להפריש הקומץ להתיר את השירים באכילה מחמת ממ"נ דאם שלמעלן בטל אף שלמטן בטל ואם שלמטן לא בטל אף שלמעלן לא בטל (פי' אם שלמטן בטל בחולין אין צריך להיתר הקומץ כלל להתיר את השירים וא"כ אינו בטל א"כ יכול להפריש עליו ג"כ וע"כ לפי טעם זה דומה הא דחלה לענין הפרשת הקומץ וע"כ הביא ר' זירא ראי' מזה) וע"ז אומר לית הדא דר' בון ב"ר חייא תתובה על דר' זירא פי' דל"ק על דר"ז דלפי טעם זה דממ"נ יכול להפריש ממנו עליו שפיר מדמה ר' זירא הא דהפרשת קומץ להא דחלה דמפריש ממנו עליו דבקומץ נמי יכול להפריש וע"כ אומר לית הדא דר' בון ב"ר חייא תתובה על דר' זירא ממ"נ אם שלמעלן בטל אף שלמטן בטל אם שלמטן אינו בטל אף שלמעלן לא בטל שכבר קידש והא דמסיים שכבר קידש היינו דבשלמא לענין היתר הקומץ לשירים איפשר לומר דמותר מכח ממ"נ אם שלמעלן בטל אף שלמטן בטל ואם שלמטן אינו בטל אף שלמעלן אינו בטל אבל מ"מ איך יכול להקטיר קומץ דילמא נתבטלו וא"כ ליכא שירים ואיך יקטיר הקומץ ע"ז אומר שכבר קידש (פי' שכבר קידש הקומץ וע"כ אף אם בטלו השירים הא אמרינן במנחות (ד' ט') איתמר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהם וא"כ הקומץ יכול להקטיר אף שנתבטלו השירים כמו שאומר הירושלמי שכבר קידש והיתר השירים הוא מכח ממ"נ [והמפרש חיבר התיבו' שכבר קידשתני והוא טעות שהם ב' תיבות שכבר קידש ואח"כ אומר תני] וכו' וכל זה הוא לסברת ר' זירא אבל לדעת ר' בון עיקר הטעם דמפריש ממנו עליו הוא משום שהבטל דומה להמבטל שנעשה חולין משא"כ בקומץ על השירים א"כ יהי' שירים ולא יהא דומה לחולין ולא ידמה המבטל להבטל ע"כ אינו יכול להתירן ע"י הקטרת הקומץ [והמפרש מהרא"פ לא דייק בכל הסוגי' ושגה בפירושו להסוגי' גם מה דר' בון בר"י בעי קומי ר' זירא אם

נתערבה מנחה בסולת מהו לקמוץ המנחה קומץ מן התערובות כדי להתיר השירים לכהנים ומיירי שנתערב ברובו. שגה בזה מאוד דאיך יכול להקטיר הקומץ הא דילמא יתערב בזה חולין שנתערב בו הקומץ ותנן בפ"ק דמנחות (ד' ו') קמץ ועלה בידו צרור או גרגר מלח או קורט של לבונה פסול מפני שאמרו הקומץ החסר והיתר פסול אלא ודאי מיירי שנתערבו השירים לאחר שקידש הקומץ. (וצ"ל) ר' בון בר"י בעי קומי ר"ז מנחה שנתערבה בחולין קומץ מתיר את השירים לאכילה (פי' אם הקומץ מתיר את השירים לאכילהולא קומץ ומתיר דמיירי שכבר קידש הקומץ וכמו דמסיים בירושלמי שכבר קידש:

ועוד נראה לי שאינו יכול לקמוץ מחמת תערובות חולין וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דחגיגה ה' ג') כהנא שאל לרבנן דתמן מנחה חלוקה בביסה נטמאת נטמאת זו. א ל נטמאת זו נטמאת זו כו' א"ל קומץ מזו לזו א"ל שמועה לא שמענו משנה שנינו כההיא דתנינן לקמן שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה כו' כשירות ואם לאו פסולות ואין שירי' של זו מפסיקין לזו אלמא כיון דמפסיק אינו יכול לקמוץ. ועיין במנחות (ד' כ"ג) יכול לקמוץ אמאי כשירות אמאי הכא דערב הא לא נגע כו' עיין שם. וא"כ אם נתערב בחולין בודאי דאינו יכול לקמוץ]:

והנה צריך לבאר עוד הא דאומר מנחה שנתערבה בחולין קומץ ומתיר את השירים לאכילה דאיך מיירי אם שנתערבה כל המנחה כולה בחולין א"כ לא יתיישב הא דאמר ולית הדא דרבי בון תתובה על דרבי זירא מה נפשך אם שלמעלן בטל אף שלמטן בטל אם שלמטן אינו בטל אף שלמעלן לא בטל וכמו שביארתי שהפי' הוא דמ"מ מקטיר קומץ עליהם דאם באמת אינו בטל מחמת דזה הוי דשיל"מ א"כ יכול הקומץ להתיר דהוי כמו דאיתא בעין ואם הוא באמת בטל דלא הוי דשיל"מ מחמת שאפילו אם יקמוץ ע"ז אעפ"כ לא יהיה דומה הבטל להמבטל משום שיהיה שירים ולא חולין וא"כ הוי כמין בשאינו מינו א"כ בלא"ה בטל (ועוד איפשר לומר כמו שביארתי במ"א דאף דלשיטת ר"י בירושלמי דטבל אינו בטל ברוב מן התורה מחמת דהוי דשיל"מ וע"כ בעינן שיהא הבטל דומה להמבטל כמו שביארתי אעפ"כ אית לי' נמי דבר שיש לו מתירין מדרבנן משום שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר וא"כ לזה א"צ רק שיהיה מין במינו אבל א"צ שיהיה דומה לגמרי הבטל להמבטל שזה אינו צריך רק אי אמרינן דלא בטל מחמת דהוי דשיל"מ מחמת דעדיף יותר ממין במינו (שאפי' חכמים מודים בזה כמו שכתב הר"ן אבל לפי הטעם דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר שהוא מדרבנן א"כ אפי' בסתם מין במינו אמרינן נמי דהוי דשיל"מ אך לכאורה כיון דמדאורייתא בטל א"כ איך יתירו)

וע"ז אומר דאעפ"כ מחמרינן מדרבנן שאין לאכול עד שיקמוץ וממ"נ אם הוי כאלו הוא בעין מדרבנן א"כ הקומץ מתיר ואם לאו בלא"ה מותר ור' זירא סובר דכיון דמדאורייתא לא הוי מין במינו משום שאין הבטל דומה להמבטל ע"כ מותר מיד]:

וא"כ אי מיירי שנתערבה כל המנחה כולה חוץ מן הקומץ א"כ קשה דאי הא דאינו בטל הוא רק מדרבנן א"כ איך יקטיר קומץ עליהם וכמו דאמרינן בפסחים (ד' ע"ח) שר' יהושע סובר אם אין שירים אין קומץ וא"כ כיון שנתבטל הוי כמאן דליתא ועיין במנחות (ד' כ"ב) ודוחק לומר דאתי כר' אליעזר דאמר דאעפ"י שאין שירים יש קומץ וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ז דפסחים ה"ה) תיפתר כר' אליעזר דאמר אעפ"י שאין שירים יש קומץ:

ע"כ נראה לי דמיירי שנשתייר מן המנחה וא"כ יכול להקטיר קומץ וכר' יוחנן שסובר במנחות א ט') ששירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטירין קומץ עליהם וא"כ הקומץ צריך להקטיר:

ולפי"ז יהיה החילוק בין ר' זירא לר' בון דלר' זירא דס"ל דלא הוי דשיל"מ א"כ מותר לאכול מיד המנחה שנתערבה בחולין מחמת שנתבטלה בהחולין רק השירים שלא נתערבו אסור לאכול מחמת דהמנחה שנתערבה בחולין נתבטלה והוי כמאן דליתא (וכמו שפירשו במנחות (ד' כ"ב עיין שם) וא"צ להמתין על הקומץ ולר' בון ב"ר חייא צריך להמתין לאכול השירים עד שיקטיר הקומץ מחמת דאולי לא נתבטלה מחמת דהוי דשיל"מ ע"כ צריך להמתין עד שיקטירו הקומץ אבל השירים שלא נתערבו אסור לאכול ומשום דאולי נתבטלה וא"כ הוי כשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה דמקטירין הקומץ עליהם אבל אעפ"כ השירים אסורים באכילה וכמו שמבואר במנחות (דף ט') ודוק:

[**ואיפשר** לומר דע"כ לא מיבעי לי' לענין הקטרת הקומץ גופא דאיפשר דמיירי שכבר נתנו ע"ג המזבח ומשלה בהם האור ואמרינן במנחות ש כ"ו) איתמר מאימתי מתיר השירים באכילה ר' חנינא אמר משמשלה בהם האור ר' יוחנן אמר משתצית האור ברובו כו' והא עם השמש לא משכחת לה שתצית האור ברובו לא קשי' כאן לקלוט כאן להתיר ופירש"י לקלוט שתהא מזבח קולטן הוי משמשלה בהם האור וע"כ איפשר לומר דכיון שמשלה בהם האור ע"כ יכול להקטיר הקומץ אע"פ שהשירים נתערבו בחולין אלא דהאיבעי' הוא אם צריך להמתין לאכול השירים עד שתאחז האור ברובו וע"ז אומר ממ"נ אם שלמעלן בטל שלמטן בטל כו' שכבר קידש (פי' שהשירים מותרין ממ"נ וכמו שביארתי והקומץ מותר להקטיר שכבר קידש (פי' וקלטו המזבח משהצית האור וקידשו המזבח) ובירושלמי פ"ב דיומא תפלוגתא דר' יוחנן ור' חנינא דאמר ר' חנינא קומץ שנתנו ע"ג האישים והפריחן הרוח בפריחה אחרונה נתכפרו הבעלים ויצאו השירים

ידי מעילה (פי' הק"ע שנתכפרו הבעלים והשירים מותרים לכהנים ר"י אמר משיאחז האור ברובו ואיפשר לומר דהא דקאמר ר"י משיאחז האור ברובו היינו לענין שיצאו השירים ידי מעילה אבל אעפ"כ מתיר את השירים אף שנחסרו דלזה אמרינן נמי שקלטו המזבח אך שאינו יוצא ידי מעילה דהיינו להתיר השירים לאכילה עד שיאחז האור ברובו) וע"כ אומר ר' בון ב"ר חייא בעי קומי ר' זעירא מנחה שנתערבה בחולין קומץ מתיר את השירים לאכילה (פי' אם צריך להמתין עד שיאחז האור ברובו וכמו דס"ל לר' יוחנן בירושלמי (יומא שם) וע"ז אמר בירושלמי לית הדא דר' בון תתובה על דר"ז מ"נ אם שלמעלן בטל אף שלמטן בטל ואם שלמטן אינו בטל אף שלמעלן לא בטל וא"כ צריך להמתין עד שיקריב הקומץ וע"ז אומר שכבר קידש (פי' שקידש הקומץ המזבח וקלטו וע"כ אפי' אם נאמר שנתבטלו השירים אעפ"כ כיון שקידשו המזבח קלטן אך אם נאמר דהירושלמי ס"ל כר"א דאמר קומץ אע"פ שאין שירים ניחא יותר כמו שביארתי ודוק):

קטע ז

שם בירושלמי תני ואם לאו מביא ד' רבעין ומשיך הנה המפרש כתב ה"ג ואם לאו מוציא חלה א' על הכל ומשנתנו היא. ובחנם הגיה שזהו ברייתא הביאה הרא"ש בה' חלה שכתב ובתוספתא קתני שמביא קמח ולש העיסה להשלים עם השאור לה' רבעים ומצטרף עם השאור וזהו הברייתא שמביא הירושלמי וע"כ אומר תני ואם לאו כו' [והם ב' תיבות קידש תני ונשתבש בדפוס לתיבה אחת קידשתני]:

קטע ח

שם אמר ר' אימי אתפלגון ר"י ורשב"ל ר"י אמר הנשוך תורה ורשב"ל אמר אין הנשוך תורה כו' נפרש מיליהון דרבנן מן מליהון דתמן תנינן המכניס חלות ע"מ להפריש ונשכו ב"ש אומרים חיבור בטבול יום וב"ה אומרים אינו חיבור אמר רשב"ל ממה דתנינן אינו חיבור הדא אמרה שאין חייבים עליו משום טמא אוכל טהור. א"ל ר' יוחנן שני' היא בטבול יום דכתיב בי' טהור וטמא טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה עד משתחשך. הוי ר' יוחנן דו אמר דבר שאינו חיבור בטבול יום תורה היא דו אמר שהנשוך תורה. רשב"ל דו אמר אינו תורה דו אמר אין הנשוך תורה. (פי' "י דס"ל דהנשוך הוי חיבור רק שהקילו בטבול יום. ע"כ אומר שהנשוך תורה. ורשב"ל שמביא ראי' מהא דאינו חיבור בטבול יום ס"ל שהנשוך אינו תורה):

אך הא דאמרינן בירושלמי אמר רשב"ל ממה דתנינן אינו חיבור הדא אמרה שאין חייבים עליו משום טמא אוכל טהור. פירש המהרא"פ שאין חייבים עליו משום טמא אם נגע טמא גמור בא' מהם אין הנשוך חיבור ואין חייבין על אחרים משום טומאה האוכלן. והנה הוא דוחק מאוד:

ע"כ נראה לי שצריך להגיה הדא אמרה שחייבין עליו משום טמא אוכל טהור. (פי' שהוא כמו דאמרינן בחולין (ד' קי"ג) אמר שמואל משום ר' אלעזר מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת. וכן אמרינן בירושלמי (ספ"ג דביכורים) אוכלי תרומה בזדון טהור שאכל טהור וטמא שאכל טמא וטהור שאכל טהור כו' טהור שאכל טמא בעשה עיין שם מה שביארתי ע"ז. וא"כ טהור שאכל טמא בעשה מחמת שמחוללת ועומדת). וע"ז אומר ר"ל ממה דתנינן אינו חיבור הדא אמרה שחייבין עליו משום טמא אוכל טהור (פי' דאם נטמא ע"י נשיכה א"כ חייבין עליו משום טמא שאכל טהור אעפ"י דאיפשר לומר דמ"מ טמא מדרבנן וכמו דס"ל לר"ל לענין חלה דנשוך הוי חיבור מדרבנן ורק לענין טבול יום הקילו וכמו דס"ל לר"י שיש חילוק בין טבול יום לשאר דברים שמדאורייתא הוי נשוך חיבור ורק בטבול יום הקילו ור"ל ס"ל דבדאורייתא אין לחלק רק בדרבנן יש חילוק וכמו שכתבו התוס' בנדה (ד' ז') בתוס' ד"ה והאי טבול יום דבטבול יום הקילו טפי דא"צ רק הערב שמש) וע"ז אומר דמ"מ חייב עלי' מיתה מדאורייתא ולא כמושנסתפק המ"ל ברמב"ם (פ"ז מה' תרומות ה"א) דאפילו נטמאה התרומה בטומאה דרבנן נמי אמרינן בזה פרט לזו שמחוללת ועומדת [וא"כ לר"ל דאמר דטבל שנתבטל ברוב הוא מדרבנן ע"כ אם מפריש עליו ממקום אחר מפריש עליו גם כן ע"י עיסת נשוך ולרבי יוחנן דסבירא ליה דטבל אינו בטל ברוב מדאורייתא על כן יכול להפריש מעיסת בלול] ובזה יתיישב דאמאי לא קאמר דאין הנשוך חיבור לענין טומאת העיסה:

קטע ט

שם והא תנינן ואם לאו מוציא מא' על הכל א"ר יוסי כל עמא מודו שמפריש מה פליגין לחוש להפרשה שני' כו' ולכאורה אמאי לא משני דטעם כעיקר דאורייתא וכן משמע בטור (ס' שכ"ד) מה שהביא הב"י המ"כ שאלה על האופה כו' אם מותר להפריש מעיסה שלא הורמה חלתה החייבת בחלה ע"ז ונפטר ג"כ טעם העיסה הנכנס בבשר כל שאלתך משנה שלימה היא דתנן הנוטל שאור מן העיסה שלא הורמה חלתה ונותן לתוך העיסה שהורמה חלתה דמפריש ממקום אחר אין זה כמפריש מן החיוב על הפטור דטעם כעיקר דאורייתא. ולא דמי להא דמנחות (דף ל') וכן כתב הר"ש שאין השאור בטל בעיסה דטעם כעיקר מדאורייתא הנה משמע דהוא משום טעם כעיקר דאורייתא אבל שיטת הירושלמי הוא משום דלר"י ניחא דטבל אינו בטל ברוב מדאורייתא ולא אמר דהוא משום טעם כעיקר דאורייתא והוא כמו שביארתי לעיל (פ"ק דחלה) דהירושלמי ס"ל דטעם כעיקר דרבנן וע"כ מקשה לר"ל דס"ל דטבל בטל ברוב:

וע"ז אומר אמר ר' יוסי כל עמא מודו שהוא מפריש מה פליגין לחוש להפרשה שני' (פי' דר"ל נמי סובר דצריך להפריש רק שסובר דטבל בטל ברוב מדאורייתא אבל צריך להפריש מדרבנן):

ולפי"ז צריך לומר דלר"ל הא דתנן ומפריש עליו ממ"א הוא כמו דתני בתוספתא והביא לעיל בירושלמי תני ואם לאו מביא ד' רבעין ומשיך וזהו פירושא דמתניתין דתנן אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון וא"כ ניחא דאין זה כמפריש מן החיוב על הפטור כיון דאין בו רק ד' רבעים וע"י הצירוף לא הוי רק מדרבנן כיון שהטבל בטל ברוב לר"ל או דאם נאמר דלא הוי פירושא דמתניתין ומילתא באנפי נפשא היא איפשר לומר דיפריש ממ"א הוא ע"י עיסת הנשוך ור"ל לטעמי' דס"ל לעיל בירושלמי דנשוך דרבנן הוי ג"כ דרבנן ע"כ יכול לפטור נמי הא דשאור שנתערב בעיסה דהוי ג"כ דרבנן אבל ר' יוחנן לטעמי' דס"ל דטבל אינו בטל ברוב מדאורייתא לשיטת הירושלמי ע"כ יפרש דיפריש עלי' ממ"א היינו בעיסה שמחויבת מדאורייתא או אפילו מעיסה שנתחייבת ע"י נשוך דר' יוחנן לטעמי' דנשוך הוא מדאורייתא כמו דאמרינן בירושלמי שם:

והנה עדיין צריך ביאור במאי פליגי ר' יוחנן ור"ל אם הטבל בטל ברוב ותחילה רצה לומר דפליגי אם הטבל בטל ברוב דלר"ל מותר ואח"כ מסיק דאמר ר' יוסי כל עמא מודו שהוא מפריש מה פליגין לחוש להפרשה שני' ואח"כ אמר ר' בא מה פליגין ר"י ורשב"ל בטבל שנטבל ד"ת אבל בטבל שנטבל מדבריהם כל עמא מודו שהטבל בטל ברוב וכבר הקשיתי במ"א והבאתי ראי' מהירושלמי דס"ל דדשיל"מ אף בדרבנן לא בטיל וכמו דאיתא בירושלמי (ריש ביצה ה"א) נתערבה א' באלף כולן אסורות מה כמ"ד ספק הכן אסור אפי' כמ"ד שהוא מותר מודה הוא הכא שהוא אסור נשרו ספק מאתמול נשרו ספק מהיום נשרו ברם הכא יש כאן לאסור והיא מוכחת על כולן ק בירושלמי (סוף ביצה) באר שבין ב' תחומין כו' ובלבד שלא יהי' המים נמשכים לכאן ולכאן אמר ר' יהודא החמירו בדבריהן יותר מד"ת אמר ר' חנינא ולא מין במינו הוא אלא החמירו בדבריהם כד"ת וביארתי שהטעם משום דהוי דשיל"מ וא"כ משמע דאפי' בדרבנן נמי לא בטיל משום דהוי דשיל"מ וא"כ אמאי קאמר דבטבל שנטבל מדבריהם כל עמא מודו שהטבל בטל ברוב:

ע"כ נראה לי דעיקר הפלוגתא דכל ענין שהטבל הוא דבר שיש לו מתירין הוא משום שאיפשר להפריש עלי' ויהי' מתוקן אבל אם נאמר דהטבל בטל ברוב א"כ אין שייך שיכול להפריש עליו דכיון שהוא בטל ברוב הוי כמאן דליתא כיון שנתבטל וא"כ אינו מועיל ההפרשה דהא כה"ג קאמר לעיל בירושלמי (דף ח') א"ל וכי טבל שנתערב בחולין

קורא אני עלי' ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן (פי' שאומר דמאי מיבעי לי' בקומץ אם הקומץ יכול להתיר את השירים שכבר נתבטלו ברוב א"כ איך יכול להפריש תרומה על טבל שנתבטל ברוב כו' וכבר ביארתי כל זה לעיל וע"כ סובר ר' יוחנן דתפשינן צד השני דכיון דאי אמרינן שלא יתבטל מצד דהוי דשיל"מ שיכול להפריש עלי' א"כ ממילא לא בטל ור"ל סובר דאדרבא תפשינן צד השני לקולא דכיון דלע"ע הוא בטל וא"כ אינו מועיל ההפרשה א"כ ממילא לא הוי דשיל"מ:

וע"כ מיבעי לי' בנדרים (פ"ו ה"ד) אלו נדרים מה את עביד לון כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין מסתברא מיעבדינן כדבר שיש לו מתירין דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו אמרו אינו עוקרו אלא מכאן ולהבא דלכאורה צריך להבין דמאי תלוי בהא דזקן עוקר את הנדר מעיקרו אך אי אמרינן דאינו עוקרו אלא מכאן ולהבא א"כ איפשר דלא הוי דשיל"מ דעל מה תחול ההתרה כיון שכבר נתבטל וא"כ איפשר לומר בהיפוך לקולא כיון דאם נאמר שנתבטל א"כ ממילא אין לו התרה כמו שאם אכל דאין מועיל ההתרה אלא משום דאי בשוגג מחוסר קרבן או במזיד מחוסר מלקות כמו דאיתא בשבועות (ד' כ"ח) ע"ז אומר מסתברא מיעבדינן כדבר שיש לו מתירין משום שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו וא"כ מועיל ההתרה על למפרע שתחילה היה בעין או אינו עוקר אלא מכאן ולהבא דמ"מ כיון שכעת נתבטל א"כ אדרבא תפשינן צד השני לקולא דלא הוי דשיל"מ:

וע"כ אומר דפליגי דווקא בטבל דאורייתא. אבל בטבל דרבנן כ"ע מודו שהטבל בטל ברוב דבדאורייתא כיון דס' לחומרא ע"כ תפשינן צד השני לחומרא כיון דאם נאמר שלא נתבטל יהיה דבר שיל"מ. וע"כ הוה דבר שיל"מ משא"כ בדרבנן דספיקו לקולא ע"כ תפשינן צד השני להקל. אך זהו דווקא במה דדשיל"מ שלו תלוי במעשה אבל ביום טוב דהוה ממילא דשיל"מ לאחר יום טוב ע"כ אפי' בדרבנן נמי אמרינן דהוי דשיל"מ:

ובזה ביארתי במקום אחר על הא שכתב הרמב"ם (פט"ו מה' מאכלות אסורות (ה' י"ב) נראה לי שאפי' דבר שיש לו מתירין אם נתערב שאינו מינו ולא נתן טעם מותר לא יהי' זה שיש לו מתירין חמור מטבל כו' וכתב הראב"ד משנה שלימה היא ועיין בכ"מ וכתב שהוא מדאמרינן בירושלמי אלו נדרים מה את עביד לון כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין כו' ודאי מתניתין עביד לון כדבר שאין לו מתירין (כצ"ל) דתנינן תמן שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם ה"ז אסור תיפתר במין בשאינו מינו בדבר שיש לו מתירין. וא"כ מוכח מהמשנה ומהירושלמי דדבר שיל"מ לא הוי רק כמין במינו:

ע"כ נראה לי שמהירושלמי אין ראי' דלשיטת הירושלמי אין הטבל בטל ברוב מדאורייתא. והטעם משום דהוי מין במינו כמו שכתב הר"ן כיון שיש לו מתירין א"כ כיון שהאיסור יכול להיות היתר ע"כ הוי כמין במינו. וא"כ במין בשאינו מינו ודאי לא הוי דשיל"מ. אבל אי הטעם דעד שתאכלנו באיסו' תאכלנו בהית' איפשר דאפי' במין בשאינו מינו ג"כ דמ"מ יש הטעם דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.

וכ"ת א"כ קשה ממתניתין דתנן שהנודר מן הדבר כו' אם יש בו בנ"ט א"כ מוכרח לומר דמיירי דווקא במין בשאינו מינו ואיפשר לומר כמו שכתב הרמ"א (ס' ק"ב) הא דדשיל"מ לא בטל היינו דווקא אם האיסור בעין כו' אבל טעמו בטל. והקשה הש"ך מהירושלמי דמשני במין בשאינו מינו ואמאי לא קא משני דמיירי דאין בו רק טעם. וע"כ לאמרינן דהוי דבר שיל"מ. אך הירושלמי לטעמי' דהא דדשיל"מ לא בטל הוא מדאורייתא דהוי כמין במינו ואפי' לרבנן. וא"כ במין במינו לר' יהודא לא בטל אפי' בטעמא. וא"כ הוא הדין בדבר שיש לו מתירין. וע"כ לא משני דכיון דלא הוי בעין לא הוי דשיל"מ. אבל לשיטת הש"ס דילן דהטעם הוא רק מדרבנן משום שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ע"כ לא החמירו רק בממשות האיסור בעין. אבל לא בטעמא. וא"כ לא קשה על הרמב"ם שכתב דנראה לי כו' דמהירושלמי אין ראי' דס"ל דשיל"מ הוי דאורייתא וע"כ מחלק בין מין לשאינו מינו:

ובזה ניחא נמי אף לפי מה שביארתי במ"א סוף ביכורים דהירושלמי ס"ל הטעם דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר נמי אעפ"כ ניחא דמשני במין בשאינו מינו א"כ ליכא הטעם דהוי דאורייתא דהוי כמין במינו דכיון דבעצם לא הוה מינו א"כ ודאי לא הוי כמין במינו וכ"ת הא איכא הטעם מדרבנן דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ע"כ איפשר לומר דלגבי דרבנן איפשר לומר דכיון דאין כאן רק טעם בלבד וע"כ לא הוי דבר שיל"מ וא"כ מהירושלמי אין ראי' ומן המשנה ג"כ אין ראי' ע"כ כתב הרמב"ם דנראה לי שאפי' דשיל"מ שלא במינו בטל והביא ראי' מטבל כו' וא"כ מוכח דאפי' לפי הש"ס דילן לא אמרינן דדשיל"מ לא בטל רק במין במינו אבל ולא במין בשאינו מינו דכיון דבטל באינו מינו לא אמרינן הטעם שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ועל כן כתב ונראה לי ודוק]:

שם אפילו תימר השיכו בידו הוא המחלוקת דאמר רשב"ל בשם חזקי' טבל בטל ברוב וכן ר' יוסי ב"ר נהוראי טבל בטל ברוב וא"ר יוחנן אין הטבל בטל ברוב כו' והא תנינן אם לאו מוציא מא' על הכל אמר ר' יוסי כל עמא מודו שהוא מפריש מה פליגין לחוש להפרשה שני'. מאן דאמר טבל בטל ברוב ארימה ונפלה לאתר חורן אינו חושש

להפרשה שני' מ"ד אין הטבל בטל ברוב ארימה ונפלה לאתר חורן חושש להפרשה שני' ופי' המפרש לר"ל דס"ל שכבר נתבטל הטבל ואין כאן חשש תרומה דאורייתא אינו חושש להפרשה שני' משום דימוע דקיי"ל דצריך להעלות כשיעור שנפל ולר"י דס"ל שלא נתבטל ויש לחוש דילמא הפרשה ראשונה תרומה מעלי' הוי ונעשית החולין השני' דימוע וצריך לחזור ולהפריש מהם.

ולי נראה דזהו דוחק לפרש דהפרשה שני' היינו מה שמעלין את המדומע בא' ומאה וע"כ אלולי מסתפינא הייתי אומר שיש ט"ס בירושלמי ארימה ונפלה לאתר חורן (וכצ"ל ארימה לאתר חורן או ארימה מאתר חורן דהיינו שהפריש ע"ז מטבל דאורייתא (וכצ"ל) מאן דאמר אין טבל בטל ברוב ארימה מאתר חורן אינו חושש להפרשה שני' (פי' שא"צ להפריש על התרומה שהפריש דהוי מחיוב דאורייתא על חיוב דאורייתא מאן דאמר אין הטבל בטל ברוב (וצ"ל הטבל בטל ברוב) ארימה ונפל לאתר חורן חושש להפרשה השני' וכמו דאמרינן (בפ"ה דדמאי) מן הנקוב על שאינו נקוב תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליו תרומות ומעשרות (ואם הגירסא ארימה לאתר חורן שהפריש מזה על תרומה דאורייתא א"כ לר"י דס"ל דאין הטבל בטל ברוב א"צ להפרשה שני' אבל לר"ל דס"ל דהטבל בטל ברוב. א"כ הוי כמו משאינו נקוב על הנקוב דהוי תרומה ויחזור ויתרום וע"כ חושש להפרשה שניה:

אך עכ"ז נראה לי שהגירסא הוא א"ר יוסי כל עמא מודו שהוא מפריש מה פליגין לחוש להפרשה שני' מאן דאמר טבל בטל ברוב ארימה מאתר חורן אינו חושש להפרשה שני' (וצ"ל חושש להפרשה שני') ומ"ד אין הטבל בטל ברוב אינו חושש (פי' דלמ"ד דהטבל אינו בטל ברוב א"כ אם הרים עלי' מאתר חורן הוי תרומה דאורייתא וע"כ אין צריך להפריש עלי' אבל למ"ד דהטבל בטל ברוב א"כ טבל זה מתוקן דאפי' אי אמרינן דהטבל בטל ברוב מדאורייתא והוא הפריש ע"ז מטבל גמור אעפ"כ הטבל מתוקן נתערב אלא שהתרומה לא תאכל עד שיוציא עליו תרומות ומעשרות וכמו דאמרינן (בפ"ה דדמאי) לענין אם תורם מן הנקוב על שאינו נקוב דהוי תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליו תרומות ומעשרות:

וע"כ לא קאמר הירושלמי הנ"מ בקיצור לענין אם יכול להפריש מזה על מקום אחר דלר' יוחנן דאמר דאין הטבל בטל ברוב מדאורייתא א"כ יכול להפריש מזה על טבל גמור. אבל לר"ל דס"ל דהטבל בטל ברוב מדאורייתא רק שצריך להפריש מדרבנן וא"כ אינו יכול להפריש מזה על טבל גמור משום דאינו יכול להפריש מזה על מקום אחר משום דאין בילה וא"כ שמא יעלה בידו מן החולין וע"כ אמר הנ"מ דאם הפריש ע"ז מאתר חורן

דהיינו מטבל גמור דלר' יוחנן דס"ל דאין הטבל בטל ברוב מדאורייתא א"צ להפרשה שני' דהיינו להפריש עליו תרומות ומעשרות ולר' דס"ל דהטבל בטל ברוב מדאורייתא צריכה להפרשה שני' דהיינו שלא תאכל עד שיפריש עליו תרומות ומעשרות [וכמו שכתב המ"ל (רפ"ה מה' תרומות) דמן החיוב דתורה על החיוב דרבנן אינו חוזר ותורם שכבר נפטר הטבל דרבנן במה שתרם הטבל דאורייתא וכן כתבו התוספות (ביבמות ד' פ"ט) עיי"ש ועיין ביו"ד (סי' שכ"ד) בהגהה שם האופה כו' כתב הט"ז עיקר חידוש דין זה דלא תימא כיון שאין בבשר רק טעם דמי למפריש מן החיוב על הפטור ולא מהני הפרשה כו' ודוק:

ועוד נראה לי לומר דע"כ לא קאמר הנ"מ דהיינו אם יכול להפריש מזה על טבל גמור דלר' יוחנן דס"ל דאין הטבל בטל ברוב מדאורייתא יכול להפריש מזה על טבל גמור ולר"ל אינו יכול להפריש מזה על טבל גמור הוא כמו שביארתי לעיל בירושלמי על הא דר' בון ב"ר חייא בעי קומי ר' זירא מנחה שנתערבה בחולין קומץ ומתיר את השירים לאכילה עיין שם שהארכתי בזה על הא דאמרינן התם לית הדא דר"ז תתובה על דר' בון ב"ר חייא מה בין מוציא ממנו עליו מה בין מוציא ממנו למקום אחר ואמר בשעה שהוא מוציא ממנו עליו (וכצ"ל לפי מה שהגהתי שם) הואיל ואותו הטבל יכול להעשות חולין כיוצא בו אינו בטל (פי' כיון שהטבל דהיינו שאור שלא הורמה חלתה יכול להעשות חולין כיוצא בו דהיינו כמו החולין שנפלו בו ע"כ אינו בטל) וע"כ יכול להפריש בשעה שהוא מפריש ממנו על מקום אחר הואיל ואותו הטבל כו' (והוא ט"ס וצ"ל בשעה שהוא מפריש ממנו על מקום אחר (וצ"ל לפי הגהתי שם) הואיל ואין אותו הטבל ראוי להעשות כיוצא בו (פי' דכיון שנעשה תרומה וא"כ אינו דומה לחולין שנפל בו חולין שבו מבטלין אותו) (פי' וע"כ חולין שבו מבטלין אותו דלא הוי כמין במינו שאפילו חכמים יודו בזה דאינו בטל דכיון שמפרישה תרומה על מקום אחר א"כ אינו דומה לחולין שנתערבו וא"כ אם מפריש תרומה א"כ בטל דאינו דומה לחולין שנתערבו בו ועל כן אינו יכול להפריש ממנו על מקום אחר). ועיין שם מה שביארתי בארוכה:

וא"כ כיון שנתבאר שיטת הירושלמי דהא דטבל אינו בטל ברוב הוא מטעם דיכול אתה להפריש עליו ויהיה חולין אך זהו דווקא אם מפריש עליו וע"כ נעשה חולין אבל להפריש מזה על מקום אחר אינו יכול דכיון שנעשית תרומה לבסוף א"כ אינו דומה הבטל להמבטל א"כ צריך שיבטל ברוב. א"כ הא דטבל אינו בטל ברוב היינו משום שיכול להפריש עליו ממקום אחר ודווקא אם מפריש עליו ממקום אחר וא"כ נעשית

חולין בפועל אח"כ אבל להפריש מזה על מקום אחר לא דא"כ נעשית תרומה וא"כ הוי מין בשאינו מינו ודוק:

וע"כ ניחא שפיר הא דקאמר הכא א"ר יוסי כל עמא מודו שהוא מפריש מה פליגין לחוש להפרשה שני' ומ"ד אין הטבל בטל ברוב ארימה ונפלה לאתר חורן (והוא ט"ס וצ"ל ארימה מאתר חורן לפי מה שביארתי) דמ"ד אין הטבל בטל ברוב א"צ להפרשה שני' (לפי הגהתי) אבל למ"ד הטבל בטל ברוב צריך להפרשה שני' אבל אינו יכול לומרהנ"מ דלר' יוחנן דס"ל דאין הטבל בטל ברוב מדאורייתא יכול להפריש מזה על מקום אחר משא"כ לר"ל דס"ל דהטבל בטל ברוב מדאורייתא אינו יכול להפריש על טבל גמור דהא לפי מה שביארתי אפי' לר' יוחנן דס"ל דאין הטבל בטל ברוב מדאורייתא אעפ"כ אינו יכול להפריש על מקום אחר והוא משום דאם יפריש ממנה על מקום אחר א"כ יהיה תרומה וא"כ לא יהיה דומה להחולין ואינו דומה הבטל להמבטל א"כ לא הוי תרומה דאורייתא דלא הוי כמין במינו שחכמים יודו בזה ג"כ לר' יהודא וכל זה הוא דווקא בטבל שנתערב בחולין אבל בטבל שנתערב בתרומה אינו בטל אם מפריש ממנו למקום אחר דאז דומה הבטל להמבטל וכמו דאמרינן לעיל א"ר יוסי הדא אמרה טבל שנתערב בתרומה הואיל ואותו הטבל יכול להעשות תרומה כיוצא בו אינו בטל וא"כ אם נתערב בתרומה הוא להיפוך דאם מפריש ממנו למקום אחר ע"כ הוי הבטל תרומה כמו המבטל וע"כ אינו בטל:

ובזה יתיישב מה שהקשיתי על מה שביארתי הירושלמי (פ"ט דתרומות) והבאתי שם הירושלמי (פ"ו דנדרים ה"ד) דאיבעי לי' אם נדרים הוי כדשיל"מ ופשיט מהקדש ועיין שם שביארתי דהירושלמי לא ס"ל חילוק של הש"ס דילן בנדרים (דף נ"ט) דבשלמא קונמות מצוה לאתשולי עלי' משום דר' נתן דאמר ר' נתן כל הנודר כאלו בנה במה כו' וא"כ קשה דלפי זה אמאי לא מקשה מהא דתנן סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין כו' וא"כ הוי תרומה דבר שיש לו מתירין וא"כ אמאי בטל בא' ומאה. ע"כ נראה לי לבאר שהרא"ש הקשה שם על הא דפריך והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלי' אע"ג דאי מתשיל עלי' הדרא לטיבלא מ"מ מכלל תרומה יצאה ע"י שאלה וכבר הקשיתי בס' ע"י (ס' י"ח) דהא כל עיקר הטעם דדשיל"מ לא בטיל ברובא הוא משום שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר וא"כ למה יהי' התרומה דשיל"מ משום שיכול לשאול עלי' הא אעפ"י שישאל עליו אעפ"כ יהי' אסור משום איסור טבל ותו ליכא טעמא שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר וביארתי שם דטעמו של הרא"ש הוא משום דאמרינן בפ' בתרא דיומא (דף פ"ג) במי שאחזו בולמוס שמאכילין אותו הקל הקל כו'

וטבל ותרומה תנאי היא דתני' מאכילין אותו טבל ואין מאכילין אותו תרומה בן תימא אמר תרומה ולא טבל ומפרש התם דת"ק סובר דתרומה חמירא וקיי"ל כת"ק דתרומה חמירא וע"כ ניחא שפיר דתרומה הוי דשיל"מ מחמת שאיפשר לשאול על התרומה **וכל** זה אי אמרינן דהטעם דדשיל"מ לא בטל הוא משום שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ע"כ אפילו יש שם איסור אחר מלבד זה האיסור הוי דשיל"מ (וע"ש בס' ע"י במה שהארכתי בספיקו של הצ"צ אם יש עליו שני איסורים ואיסו' א' יש לו מתירין) וע"כ לפי הטעם שעד שתאכלנו באיסו' תאכלנו בהיתר ע"כ אפי' אם יש איסור אחר אעפ"כ יש לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר אבל לפי טעמו של הר"ן דהוי כמו מין במינו וכן לשיטת הירושלמי כמו שביארתי דס"ל כשיטת הר"ן וכמו שאמר הואיל ואותו הטבל יכול להעשות תרומה כיוצא בו וכמו שביארתי דס"ל דע"כ מנחה שנתערבה בחולין בטל משום דאפי' יקמוץ ויתיר השירים לאכילה מ"מ הוי בתורת שירים ולא כחולין וע"כ בטל וא"כ פשיטא דאם יש עליו שני איסורים ואיסור א' דשיל"מ ודאי בטל משום דאפי' אם יתירו לו את האיסור השני מ"מ לא דמי להמבטל שהוא התירא דהא מ"מ יש עלי' איסור השני וא"כ ניחא לשיטת הירושלמי דלשיטת הירושלמי לא קשה כלל מתרומה (אף דלא ס"ל החילוק מחמת דקונמות הוא מצוה לאתשולי משא"כ בתרומה) אך דתרומה הוי כדבר שאין לו מתירין משום דאפי' אם ישאל על התרומה מ"מ יהי' נשאר איסור טבל וא"כ סוף כל סוף לא דמי להיתר המבטל ע"כ לא הוי כמו מין במינו וע"כ בטל:

[**ובזה** יתבאר הא דאמרי בביצה (דף ג') א' ביצה שנולדה בשבת וא' ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה כו' בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא אלא לרב יוסף ולר"י דאמרי משום גזירה הוי ספיקא דרבנן וכל ספיקא דרבנן לקולא כו' בשלמא ספק יו"ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטל אלא אי אמרת ספק טריפה דבר שאין לו מתירין הוא ותבטל ברובה כו' רב אשי אמר לעולם ספק יום טוב ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל:

וא"כ מתחילה הי' סובר דהא דאמרינן כל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטל לא אמרינן רק דווקא לענין תערובות ולא לענין ספיקא דס' דרבנן להקל אפי' דשיל"מ ורב אשי סובר דאפי' לענין ספיקא נמי אמרינן דהוי דש ל"מ וספיקא אסור:

וצריך להבין דמ"ט סברי תחילה דהא דאמרינן כל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטל הוא רק לענין התערובות אבל לא בספיקא ע"כ נראה לי דסברי דהטעם דהא דדשיל"מ הוא לא בטיל אבל ספיקא מותר הטעם הוא כמו שכתב הר"ן דהוי כמו מין

במינו כיון שאיפשר שיהי' לו היתר ע"כ זהו דווקא לענין תערובות אבל לא לענין ספיקא אבל רב אשי סובר דהטעם הוא דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר א"כ אפי' ספיקא נמי אסור:

ובזה יתבאר הירושלמי (פ"ק דביצה ה"א) כשם שהיא אסורה לאכול כך אסורה לטלטל נתערבה א' במאה או אחת באלף כולם אסורות ומה כמ"ד ספק הכן אסור ברם כמ"ד ספק הכן מותר מודה הוא הכא שאסור ספק מהיום נשרו ספק מאתמול נשרו ברם הכא יש כאן אחת לאסור והיא מוכחת על כולן אלמא דס"ל דאפילו למ"ד ספק הכן מותר מודה הוא שאם נתערבה אפי' באלף לא בטיל והוא כמו שביארתי דהירושלמי לשיטתו דהטעם דדשיל"מ הוא מטעם שאיפשר האיסור להיות היתר וע"כ הוי כמין במינו ולא בטיל משא"כ ספיקו מותר דאין הטעם משום שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר וא"כ לפ"ז צריך להחמיר בספיקו אלא דהטעם כמו שכתב הר"ן דהוי כמין במינו ודוק]:

וע"כ אמרינן מתיב ר' יוחנן לרשב"ל והא תנינן נוטל אדם כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה לעשותה להיות מפריש עלי' והולך מכיון שקדש רובה לשם חלה תבטל ברוב (פי' מיעוט הטבל יהא בטל ברוב חלה אבל לר' יוחנן ניחא דכיון דאין הטבל בטל ברוב ע"כ יכול להפריש חלה על מ"א והוא משום שאם יפריש ממנה למקום אחר א"כ הבטל נעשית חלה כמו המבטל וע"כ יכול להפריש וכן אמרינן שם בירושלמי לקט דלעת להיות מפריש עלי' והולך ה"ז לוקט ובא ורושם עד כאן תרומה דברי רבי רשב"ג אומר לוקט ומחשב כמו שהוא למוד הוין בעי מימר מ"ד ע"כ תרומה טבל בטל ברוב פי' וע"כ צריך לרשום דאל"ה מכי נעשית רובה תרומה אינו יכול להפריש עוד מזה דמיעוט הטבל בטל ברוב וע"כ צריך לרשום כדי שלא יתבטל ברוב. ורשב"ג אומר לוקט ומחשב כמו שהוא למוד ס"ל דאין הטבל בטל ברוב וע"כ אפי' נעשית רובה תרומה יכול להפריש מזה על מ"א והטעם הוא דאם רוב תרומה א"כ אם יפריש מן המיעוט תרומה יהא דומה הבטל להמבטל. וע"כ יכול להפריש תרומה על מ"א [משא"כ אם נתערב בחולין אין הטבל בטל ברוב וע"כ יכול להפריש ממ"א על זה לר' יוחנן דס"ל דאין הטבל בטל ברוב מן התורה משא"כ אם יפריש מזה על מקום אחר). וא"כ אם יפריש תרומה א"כ נעשית תרומה וא"כ אינו דומה הבטל להמבטל. א"כ ממילא בטל וע"כ אינו יכול לעשותה תרומה על מקום אחר:

ולפי"ז איפשר לומר דהא דאמרינן אמר ר' בא מה פליגין דר' יוחנן ור"ש בן לקיש בטבל שנטבל ד"ת אבל בטבל שנטבל מדבריהם כל עמא מודו שהטבל בטל ברוב. וכבר הקשיתי דהא הירושלמי ס"ל דאפי' בדרבנן דשיל"מ לא בטל אך לפי מה שביארתי

איפשר לומר דהא דאמרינן דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל היינו דווקא בדבר התלוי בזמן ע"כ אפי' בדרבנן נמי אמרינן דשיל"מ לא בטיל. אבל הכא הוי דשיל"מ מחמת שיכול להפריש ממ"א וא"כ יהיה חולין ויהיה הבטל דומה להמבטל וע"כ אינו בטל מדאורייתא. אעפ"י שיש לומר שיעשה מזה תרומה על מקום אחר וא"כ לא יהיה הבטל דומה להמבטל שהמבטל הוא חולין והבטל הוי תרומה [ובאמת שמחמת זה לא יהיה תרומה] אך בדאוריית' תפשינן לחומרא ואמרינן דהא יכול להפריש ע"ז ממקום אחר וא"כ יהיה חולין ויהיה הבטל דומה להמבטל וע"כ לא בטיל. משא"כ בטבל דרבנן תפשינן לקולא דאם יפריש מזה על מקום אחרוא"כ לא יהיה הבטל דומה להמבטל. וע"כ לא הוי דשיל"מ ועוד דבדאורייתא לא נוכל לומר שאדרבא שיפריש ממנה למקום אחר ולא יהי' בטל דומה להמבטל וע"כ יתבטל דא"כ יהיה כמבטל איסור לכתחילה וע"כ אמרינן בהיפוך דיפריש ממקום אחר על זה וא"כ יהיה הבטל חולין דומה להמבטל שהוא חולין וע"כ לא בטל. משא"כ בטבל דרבנן דהא יש פוסקים דס"ל דבדרבנן אם נתערב מותר להוסיף עליו ולבטלו (ביו"ד ס' צ"ט) וע"כ בדרבנן הא יכול להיות שיתרום מזה על מקום אחר וא"כ לא יהיה הבטל דומה להמבטל וע"כ בטל לגמרי:

ובזה יתבאר הירושלמי מתיב ר' יוחנן לר"ש בן לקיש והתנינן נוטל אדם כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה לעשותה להיות מפריש עלי' והולך מכיון שקדש רוב' לשם חלה תבטל ברוב (פי' דר' יוחנן מתיב ר"ל שאומר דהטבל בטל ברוב דא"כ איך אמרינן נוטל אדם כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה לעשותה להיות מפריש עלי' והולך. וא"כ קשה כיון שקדש רובה לשם חלה. א"כ המיעוט טבל בטל ברוב. וא"כ איך מפריש אח"כ דהא מיעוט הטבל בטל ברוב. וע"ז משני ברושם (וע"כ אינו בטל) תדע לך שהוא כן דתנינן תמן הרוצה להפריש תרומה ות"מ כאחת לאיזה הוא דבר מסיים לא כדי שיבטל ברוב. והנה המפרש שגה בזה מאוד בפירושו ונדחק מאוד ע"כ נראה לפרש שמביא ראיה מהא דתנינן תמן הרוצה להפריש תרומה ות"מ כאחת כו' שאומר ה"ז בצד זה חולין ולמאי הוא מסיים וע"כ מפרש הירושלמי דמיירי שיש עוד טבל בכרי הזה וע"כ מסיים החולין שעד כמה הוא חולין דהיינו בצד זה חולין וא"כ אינו בטל ברוב המיעוט טבל שנשאר אבל אם לא היה אומר מה שבצד זה חולין היה הטבל שנשאר בטל ברוב ואם כן הוי כמבטל איסור לכתחילה.

וע"ז אומר א"ר יצחק בן אלעזר שלא יאמר תרומת הכרי הזה וזה בזה (פי' דמשני דע"כ אמר ה"ז בצד זה חולין הוא משום שלא יאמר תרומת הכרי הזה וזה בזה פי' שלא יפריש מהטבל שנשאר תרומה על הכרי האחר):

והוא כמו שביארתי דהא דר"י סובר דאין הטבל בטל ברוב מדאורייתא היינו משום שאם יפריש עליה יהי' חולין. וע"כ הוי מין במינו ולא בטל ואפי' אם מפריש מיני' ובי' אפ"ה כיון שרוצה לעשות במקום זה חולין אעפ"י שיעלה תרומה מזה ג"כ. אך כיון שאין ברירה ולא אמרינן שהוברר התרומה מעיקרא משא"כ אם רצונו לעשותה תרומה על מקום אחר הרי בשעה שרוצה להפרישה תרומה על מקום אחר א"כ לא דמי הבטל להמבטל וע"כ ממילא בטל. וכמו דאיתא בירושלמי לעיל מה בין מוציא ממנו עלי' מה בין מוציא ממנו על מקום אחר. ואמר בשעה שהוא מוציא ממנו עלי' הואיל ואותו הטבל יכול להעשות חולין כיוצא בו (כצ"ל לפי הגהתי שם) חולין מבטלין אותו (כצ"ל לפי הגהתי שם) בשעה שהוא מפריש ממנו על מקום אחר הואיל ואין אותו הטבל ראוי להעשות כיוצא בו חולין שבו מבטלין אותו (כצ"ל לפי הגהתי שם) ועיין בירושלמי (רפ"ד דתרומות) במה שביארתי שם על הא שאומר מכיון שנתן דעתו להפריש נסתיימה כל חיטה וחיטה במקומה (פ' כיון שנתן דעתו להפריש על מקום אחר פי' כיון שרוצה לעשותה תרומה על מקום אחר א"כ אין הבטל דומה להמבטל וע"כ לא הוי כמין במינו שאף חכמים יודו בזה):

וע"ז אומר אמר ר' יצחק בן אלעזר שלא יאמר תרומת הכרי הזה וזה בזה (פי' שלא יאמר תרומת הכרי הזה וזה בזה) (פי' ותרומת הכרי האחר בזה ג"כ) וא"כ אם יפריש מהמיעוט טבל שנשאר תרומה על מקום אחר א"כ לא יהי' דומה הבטל להמבטל ובזה מודה ר"י דלא אמרינן דהטבל אינו בטל ברוב וא"כ יתבטל ברוב ולא יהי' תרומתו תרומ' דבעינן שיעשה בפועל באופן שהבטל יהי' דומה להמבטל וע"כ לא יתבטל:

וע"ז אומר חזר ר' יצחק ב"ר אלעזר ואמר לא אמרנא כלום ולא רבי יוחנן הוא אמר תרומת הכרי הזה וזה בזה א"ר יוחנן מקום שנסתיימה תרומתו של ראשון נסתיימה תרומתו של שני (פי' דא"צ לסיים המקום דמסתמא במקום שנסתיימה תרומתו של ראשון שם נסתיימה תרומתו של שני) (פי' וא"כ הטעם הוא משום דמשייר הטבל סמוך להתרומה כדי שיהי' תרומה אח"כ וא"כ איך איפשר לומר דע"כ אמר בצד זה חולין דאל"ה יהי' הטבל בטל ברוב ואע"ג דאין הטבל בטל ברוב אך משום דילמא יאמר תרומת הכרי הזה וזה בזה וא"כ הוא משייר הטבל בצד התרומה בכדי שיהי' הטבל אח"כ תרומה על הכרי האחר ולא יהי' מפריש מן המתוקן שהוא חולין שא"כ יהי' מן הפטור על החיוב וא"כ כיון שמסויים הטבל א"כ אין הטבל בטל ברוב ועוד דא"כ הוי הטבל בצד התרומה ולא החולין בצד התרומה וא"כ כיון דתנן וחולין בצד זה א"כ משמע שאינו רוצה לומר תרומת הכרי הזה וזה בזה וא"כ קשה לר"י דלמאי הוא מרשים ואומר בצד זה חולין

דהיינו שלא יתבטל הטבל ברוב וא"כ קשה לר"י דאמר דאין הטבל בטל ברוב לאיזה דבר הוא מסיים ודוק:

ובזה איפשר לבאר הא דאמרינן שם לקט דלעת להיות מפריש עלי' והולך ה"ז לוקט ובא ורושם עד כאן תרומה דברי רבי רשב"ג אומר לוקט ומחשב כמו שהוא למוד הוין בעי מימר מ"ד עד כאן תרומה טבל בטל ברוב (פי' וא"כ אם לא ירשום הרי מיעוט הטבל בטל ברוב תרומה) ומ"ד לוקט ומחשב כמו שהוא למוד אין הטבל בטל ברוב ולכאורה קשה דהא אמרינן תחילה א"ר בא מה פליגין ר"י ורשב"ל בטבל שנטבל ד"ת אבל בטבל שנטבל מדבריהם כל עמא מודו שהטבל בטל ברוב. וא"כ תרומת דלעת שהיא מדבריהם א"כ כ"ע מודו שהטבל בטל ברוב. ודוחק לומר דהא גופא קאמר דהוין בעי מימר מ"ד ע"כ תרומה טבל בטל ברוב ומ"ד לוקט ומחשב כמו שהוא למוד אין הטבל בטל ברוב. וא"כ יהי' מזה מוכח דאפי' בדרבנן נמי סובר רשב"ג דאין הטבל בטל ברוב. אבל לפי מה שביארתי איפשר לומר דהטעם הא דטבל בטל ברוב מדרבנן הוא דאזלינן לקולא דילמא יפריש מזה על מקום אחר וא"כ יהי' תרומה ולא יהי' דומה להחולין וא"כ יתבטל. אבל הכא אם יפריש מזה על מקום אחר. כיון דהרוב הוא תרומה. וא"כ יהי' דומה הבטל להמבטל. וא"כ לא יתבטל. וכ"ת אולי יפריש ממקום אחר ע"ז. וא"כ יהי' חולין ולא יהי' דומה הבטל להמבטל. וע"כ מתבטל. זה אינו דלמאי יפריש ממקום אחר ע"ז. הא אם יפריש ע"ז ממקום אחר. א"כ יתבטל החולין שיתקן בתרומה והוא אינו רוצה שהחולין יתבטל בתרומה. וע"כ אמרינן דאפי' בדרבנן לא בטיל (ולפי מה שביארתי לעיל דבדרבנן אזלינן לקולא ואמרינן דהטבל בטל ברוב. איפשר לומר ג"כ דהכא אדרבא אזלינן לקולא ואמרינן דלא בטיל אפי' בדרבנן כדי שיוכל לתרום מזה דאם יתבטל יהי' תרומה. וע"כ אזלינן לקולא דלא בטיל ודוק:

והנה לכאורה קשי' דלמה לא אמרינן דרבי ורשב"ג פליגי בפלוגתא אם קדשו מדומעין או לא. דע"כ סובר רבי דצריך לרשום. דאל"ה אינו יכול להפריש דלא קדשו מדומעין כיון דאינו ניכר היכן הוא התרומה. ורשב"ג סובר דקדשו מדומעין:

אך איפשר לומר שהוא כמו דאמרינן בירושלמי (ספ"ג דתרומות) תרומת שני הכריים בא' מהן. ר' יוחנן אמר קדשו מדומעין. רשב"ל אמר לא קדשו מדומעין. א"ר הושעי' ב"ר שמאי הי' לפניו שתי סאים וכרי א' ואמר א' מן הסאות הללו עשוית תרומה על הכרי הזה קדשם ואינו יודע וא"כ סובר ר' יוחנן דקדשו מדומעים. וע"כ אינו רוצה הש"ס לאוקמי פלוגתייהו אם קדשו מדומעים. דא"כ יסבור רבי דלא קדשו מדומעים ועיין לעיל מה שביארתי שזה אינו שייך לפלוגתא דב"ש וב"ה וכן ר"ש שסובר דהתם אם אומר תרומה

בתוכו ע"כ סובר ב"ה דלא קדשו מדומעים. אבל בב' כריים תרומת שני הכריים בא' מהם וא"כ יש שירים שאינו מעורב בהתרומה אלא שאינו ידוע בזה סובר ר' יוחנן דקדשו מדומעים. והכא נמי אם הפריש דלעת על השאר וא"כ שירי' נכרים. אלא שהדלעת אינו ניכר מהו התרומה ע"כ אמרינן דקדשו מדומעים לכ"ע לר' יוחנן. וע"כ אינו רוצה הש"ס לאוקמי פלוגתיי' בזה. וע"כ אומר כדי שיהי' זקוק ליתן לשבט ביניהון. דאעפ"י דקדשו מדומעים היינו ששאר הדלועין מותר אבל מ"מ בדלעת עצמה הרי הוא מעורב עם טבל. וא"כ אינו יכול ליתן לכהן. וע"כ סובר רבי דצריך לרשום. ורשב"ג אינו חושש לזה:

והנה לכאורה הי' איפשר לומר דרבי ורשב"ג אזלי לטעמייהו. כמו דאמרינן בירושלמי (פ"ו דדמאי) תני ישראל ועו"ג שלקחו שדה בסורי' הרי הוא כטבל ומעשר מעורבין זה בזה דברי רבי רשב"ג אומר חלקו של ישראל חייב וחלקו של עו"ג פטור. ואמרינן בגיטין (ד' מ"ז) דפליגי רבי ורשב"ג בברירה שרבי לית לי' ברירה. ורשב"ג סובר דיש ברירה. וא"כ איפשר לומר דרבי ס"ל דצריך שירשום כדי שיוכל ליתן לכהן. דאל"ה הוא מעורב עם הטבל ואינו יכול ליתן לכהן. ואע"ג שיכול לומר שאותו שהוא יפריש יהי' תרומה. וא"כ יכול ליתן לכהן אך רבי ס"ל דאין ברירה (ומשמעות הירושלמי דאפי' בדרבנן ס"ל דאין ברירה דהא אומר ישראל ועו"ג שקנו שדה בסורי' דבא"י אין קנין לעו"ג להפקיע מיד מעשר. וכמו דאמרינן בגיטין (ד' מ"ז ושם). וא"כ כיון דמיירי בסורי' א"כ ס"ל לרבי דאין ברירה ע"כ לא יוכל לומר דמה שיפריש אח"כ יהי' תרומה למפרע. ורשב"ג סובר דיש ברירה ע"כ יוכל לתרום באופן שמה שיפריש אח"כ יהי' תרומה למפרע (דהא הוא רוצה לאכול מיד. וע"כ צריך שתחול למפרע) אך לפי מה שביארתי במ"א דמשמעות הירושלמי דבמתנה ומברר דבריו סובר הירושלמי דלכ"ע יש ברירה א"כ ליכא למימר הכי אך שקשה דמ"מ יפריש ע"י תנאי. אך כיון דאיפשר לתקן ע"י רשימה ע"כ אמר רבי רושם. ועיקר החידוש הוא שחושש כדי שיהי' זקוק ליתן לשבט ודוק:

קטע יג

שם בירושלמי הי' צריך לתרום ד' חמש חביות מן הבור מעלה את הראשונה עפ"י הבור ואומר ה"ז תרומה וכן השני' וכן השלישית דברי רשב"ג. רבי אומר מעלה כולן עפ"י הבור ואומר הרי אלו תרומה הוין בעי מימר מ"ד מעלה את הראשונה עפ"י הבור הטבל בטל ברוב (ט"ס וצ"ל אין הטבל בטל ברוב פי' מ"ד מעלה את הראשונה עפ"י הבור אין הטבל בטל ברוב. דאעפ"י שיפריש עד שלא יהי' נשאר רק מיעוט אעפ"כ לא יפקיע מידי טבל דאורייתא. ומ"ד מעלה כולן עפ"י הבור אין הטבל בטל ברוב (ט"ס וצ"ל הטבל בטל ברוב) וא"כ יפקיע מידי טבל דאורייתא. ועוד שלא יהי' צריך ליתנו לכהן (לפי מה

שביארתי (ספ"ה דדמאי) שיטת הירושלמי דטבל שנתבטל ברוב א"צ ליתן לכהן. וע"ז אומר ר' אבהו בשם ר' יוחנן הקיף ביניהון מ"ד מעלה עפ"י הבור תורם מן המוקף (פי' דס"ל דזה הוי תורם מן המוקף אעפ"י שאינו מפריש תרומה רק לאחר שמעלה כולן). ומאן דאמר מעלה את הראשונה עפ"י הבור אין תורם מן המוקף ופי' דס"ל דאם אינו מפריש רק לאחר שמעלה כולן. א"כ לא הוי תור מן המוקף

[אך

עכ"ז קשה דבקושי' הראשונה שהקשה מהא דלקט דלעת להיות מפריש עלי' והולך ה"ז לוקט ובא ורושם עד כאן תרומה דברי רבי. רשב"ג אומר לוקט ומחשב כמו שהוא למוד הוין בעי מימר כו' ומשני א"ר בא כדי שיהי' זקוק ליתן לשבט ביניהון (פי' ושניהם סברי כר"י דאין הטבל במל ברוב. אך דפליגי אם צריך לרשום הוא מחמת שיהא זקוק ליתן לשבט ורן הא דמשני הכא ר' יוחנן הקיף ביניהון פי' ושניהם סברי דאין הטבל בטל ברוב. וא"כ קשה מב' הברייתות לר"ל דרשב"ג דאמר לוקט ומחשב כמו שהוא למוד ס"ל ודאי דאין הטבל בטל ברוב. דאל"ה איך הוא מפריש כיון דבטל ברוב. וכן הברייתא השני' הא דאמר רשב"ג מעלה את הראשונה עפ"י הבור ואומר ה"ז תרומה וכן השני' וכן השלישית מוכרחין אנו לומר דס"ל דאין הטבל בטל ברוב דאל"ה המיעוט בטל ברוב. ואעפ"י שמפריש מיני' ובי' אעפ"כ הרי מפקיע מתרומה דאורייתא וגם מנתינה לכהן (לפי מה שביארתי) וא"כ תקשה לר"ל. ע"כ נראה לי לבאר עפ"י מה שכתבו התוס' בתמורה (ד' ן בד"ה ואידך כו' דכל שהוברר האיסור מתחילה ואח"כ נתערב בהיתר לא סמכינן אברירה כו' אבל אם האיסור לא הי מבורר קודם התערובות אמרינן ברירה (פי' למ"ד דיש ברירה). וא"כ ניחא שפיר לר"ל דהא דאמרינן לקט דלעת להיות מפריש עלי' והולך ה"ז לוקט ובא ורושם עד כאן תרומה דברי רבי רשב"ג אומר לוקט ומחשב כמו שהוא למוד דלרבי דצריך לרשום הוא משום דאם לא ירשום נתבטל ברוב תרומה וע"כ אינו יכול להפריש ולרשב"ג כיון דאית לי' ברירה (כמו שהבאתי לעיל הא דאמרינן בירושלמי (פ"ו דדמאי) ישראל ועו"ג שלקחו שדה בסורי' הרי הוא כטבל ומעשר מעורבין זה בזה דברי רבי רשב"ג אומר חלקו של ישראל חייב של עו"ג פטור). וא"כ כיון דס"ל לרשב"ג דיש ברירה. וא"כ אם מפריש תרומה בדלעת יש ברירה (ולרשב"ג אפי' בהאי דאינו מתנה ומברר דבריו נמי אמרינן ברירה) (וכמו שביארתי לעיל דע"כ אמר רשב"ג דא"צ לרשום ואינו חושש לטעמא דרבי לר"י משום שיהא זקוק ליתנו לשבט משום דלרשב"ג יכול ליתנו לכהן כיון דס"ל יש ברירה. וא"כ לפי"ז לא שייך בזה ביטול כיון דיכול לברר ע"י ברירה]. וא"כ ניחא שפיר לר"ל הא דרשב"ג אומר שא"צ לרשום. וכן בברייתא השני'

הא דקאמר הי' צריך לתרום ד' חמש חביות מן הבור מעלה את הראשונה עפ"י הבור ואומר ה"ז תרומה וכן השני' כו' משום דלרשב"ג דס"ל דיש ברירה לא שייך ביטול כיון שאיפשר להכיר ולברר האיסור ע"י ברירה:

וכל הקושי' הי' לר' יוחנן דס"ל דאין הטבל בטל ברוב משום דהוה דשיל"מ וע"כ הקשה על ר"י דא"כ אתי כתנאי דהא לרבי דס"ל דצריך לרשום ס"ל דלא כר' יוחנן דהטבל אינו בטל ברוב וע"ז משני ר' בא כדי שיהיה זקוק ליתן לשבט (פי' כדי שיוכל ליתן מיד לכהן וא"כ אם לא ירשום לא יוכל ליתן לכהן מיד) [אבל לרשב"ג ניחא שפיר כיון דס"ל דיש ברירה אפילו באינו מתנה ומברר כגון בשני שותפין] א"כ ס"ל דיש ברירה ויכול ליתן לכהן מיד וכן הא דקאמר היה צריך לתרום ד' או חמש חביות מן הבור מעלה את הראשונה עפ"י הבור כו' מקשה מזה לר' יוחנן דהא רבי ס"ל דהטבל בטל ברוב אבל לר"ל לא קשה מרשב"ג דכיון דרשב"ג סובר דיש ברירה בזה מודה ר"ל דבכה"ג אין הטבל בטל. ברוב לרשב"ג דסובר דיש ברירה דכיון שאיפשר לברר האיסור לא שייך ביטול וע"כ לא קשה לר"ל:

והוא כמו שביארתי בירושלמי (פ"ד דתרומות) בהא דתנן המפריש מקצת תרומות ומעשרות מוציא ממנו תרומה עליו אבל לא למקום אחר ר"מ אומר אף מוציא ממנו למקום אחר וביארתי שם דבין לר"ל בין לר' יוחנן אינו יכול להפריש על מקום אחר ולר"ל הטעם משום דטבל בטל ברוב ולר' יוחנן הטעם הוא משום דאם מפריש מזה על מקום אחר הוי תרומה וא"כ לא הוי כמין במינו וא"כ בטל וע"כ אינו יכול להפריש על מקום אחר וא"כ מ"ט דר"מ דאמר דמוציא ממנו למקום אחר אך הטעם דאימתי שייך בזה הביטול זהו דווקא למאן דלית לי' ברירה אבל ר"מ דאית לי' ברירה בגיטין (ד' כ"ה) גבי שני לוגין שאני עתיד להפריש וע"כ כיון דס"ל דיש ברירה ממילא לא שייך ביטול [ועיין בהראב"ד ברמב"ם (פ"א מה' מעשרות) שפי' ג"כ דהטעם של ר"מ הוא משום דס"ל דיש ברירה (וע"כ אמרינן דהטבל עלה בידו) וע"כ לר"מ ניחא שפיר דלא שייך ביטול והכא נמי לרשב"ג דס"ל בהדי' דיש ברירה אפי' בההיא דשותפין אפי' באינו מתנה כו' ע"כ ניחא שפיר בין לר"ל בין לר' יוחנן ויש לדחות ודוק]:

פרק ד

הלכה ה

קטע ז

מתניתין אף הוא העלה את בניו ובני ביתו לעשות פסח קטן בירושלים והחזירו שלא יקבע הדבר חובה כו' ואתי' כמ"ד פסחן של נשים רשות תני האשה עושה פסח הראשון לעצמה והשני טפילה לאחרים דברי ר"מ ר' יוסי אומר האשה עושה פסח שני לעצמה בשבת ואין צריך לומר הראשון רשב"א אומר האשה עושה פסח הראשון טפילה לאחרים ואינה עושה פסח שני כו' אמר ר' יונה ואפי' למ"ד חובה שניה היא שהדבר מסויים שמא יקבע הדבר חובה לא כן סברינן מימר קודם לשתי הלחם לא יביא ואם הביא כשר כו' ול כן תנינן אם באו תמימים יקרבו שני' היא שהדבר מסויים שמא יקבע הדבר חובה ונ"ל דהא דאמר ר' יונה ואפי' למ"ד חובה (הוא ט"ס וצ"ל אפי' למ"ד רשות). (וכן איתא ברפ"ח דפסחים) ואפי' למ"ד פסחן של נשים רשות שני' היא שהדבר מסויים שלא יקבע הדבר חובה ופי' שאומר דאפי' למ"ד פסחן של נשים רשות ולא כמו רשב"א שאומר שאינה עושה פסח שני כלל אלא אפילו כמ"ד פסחן של נשים רשות הוא בפסח שני אלא כיון שהוא איש מפורסם ע"כ חששו חכמים שלא יקבע הדבר חובה וזה הוא ודאי דלא אתי כמ"ד דחובה דא"כ אמאי לא קיבל ממנו כיון שהוא חובה:

וע"כ מביא ראי' מהא דתנן אנשי הר צבועין הביאו ביכוריהם קודם לעצרת ולא קיבלו מהם אע"ג דתנן קודם לשתי הלחם לא יביא ואם הביא כשר וכן בן אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קיבלו ממנו אע"ג דתנן אם באו תמימים יקרבו משום שהדבר מסויים שמא יקבע הדבר חובה וה"נ אתי כמ"ד פסחן של נשים רשות ואפ"ה לא קיבלו ממנו משום שמא יקבע הדבר חובה. ודע שהק"ע שגה בזה בפירושו לפסחי' (פ"ח ה"א) ששם איתא נמי זה הירושלמי ואתי כמ"ד פסחן של נשים רשות תני האשה עושה פסח הראשון לעצמה כו' א"ר יונה ואפי' כמ"ד פסחן של נשים רשות שני' היא שהדבר מסויי' שלא יקבע הדבר חובה וכתב הק"ע ואתי' כו' אמתניתי' קאי דתנן שחט עלי' אבי' או בעלה דמשמע מן הסתם אין הנשים שוחטות לבדן אלא עושה אותן טפילה לאנשים אתי כמ"ד נשים רשות וכדמסיק ושגה בזה דעיקר הענין הוא בירושלמי דהכא אמתניתין דחלה אף הוא העלה את בניו ואת בני ביתו לעשות פסח קטן כו' וכמו שביארתי והק"ע שגה בזה: